

Specialeafhandling ved Danmarks Pædagogisk Universitetskole
Århus Universitet

En evaluering af efterværnet på døgninstitutionen Holmstrupgård

- En fænomenologisk kvalitativ undersøgelse af 10 tidligere anbragte unges
oplevelser af efterværnet

An evaluation of after-leave care at the residential center " Holmstrupgård"

- A phenomenological qualitative study of 10 former residents and their experiences with leaving care

Kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi

Navn: Trine Teglgård Christensen

Vejleder: Poul Nissen

Omfangskrav: 144.000-192.000 anslag

Skriftligt speciale

Studienummer: 20111894

Vinter 2014

Specialets omfang: 191.863

Indholdsfortegnelse

Abstract	4
1. Indledende kapitel	7
1.1 Indledning	7
1.2 Problemformulering.....	9
1.3 Uddybelse af problemformulering.....	9
1.4 Emneafgrænsning.....	10
1.5 Begrebsafklaring og definitioner	11
1.6 Baggrund og formål for undersøgelsen	11
1.7 Læsevejledning og specialets opbygning.....	12
2. Fokusering af undersøgelsesfeltet.....	14
2.1 Efterværn – Den danske lovgivning	14
2.1.1 Efterværnspakken	15
2.1.2 Barnets Reform	16
2.2 State of the art.....	16
2.3 Døgninstitutionen Holmstrupgård	18
2.4 Bogrupper - Holmstrupgårds efterværn	19
3. Overvejelser og refleksioner over den metodiske fremgangsmåde.....	20
3.1 Empiripræsentation	21
3.2 Det kvalitative forskningsinterview.....	22
3.2.1 Brugen af det semistrukturerede interview	23
3.2.2 Udvælgelse af informanter	24
3.2.3 Præsentation af informanterne	24
3.2.4 Interviewguide og overvejelserne bag.....	26
3.3 Ethiske overvejelser	26
3.3.1 Min rolle, position og forforståelse	27
3.3.2 Generaliserbarhed, reliabilitet og validitet.....	29
3.4 Analysestrategi	29
3.4.1 Fra samtale til transskribering.....	30
4. Specialets videnskabsteoretiske tilgang og analytiske begreber	30
4.1 Lave & Wenger – Social praksisteori.....	31
4.2 Ryan & Deci – Selvbestemmelsesteori.....	32
4.3 Lazarus - Coping.....	32
5. Undersøgelsens resultater	33

5.1 Forsknings spørgsmål 1: De unges oplevelser af det relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen	34
5.2 Forsknings spørgsmål 2: De unges oplevelser af hjælpen og støtten fra pædagogerne i Bogruppen	36
5.3 Forsknings spørgsmål 3: De unges oplevelser af brugerindflydelsen i Bogruppen	39
5.4 Afsluttende spørgsmål: Hvordan hjalp opholdet i Bogruppen til et videre liv i egen bolig?	40
5.5 Sammenfatning af undersøgelsens resultater	41
5.5.1 Præsentation af meningsenhederne	42
6. Analysen	42
6.1 Uddybelse af meningsenhederne	42
6.1.1 Meningsenhed 1: Bogruppen - et fællesskab med rum for læring	43
6.1.2 Meningsenhed 2: Den unges relation til pædagogerne og relationens betydning for udslusningen	44
6.1.3 Meningsenhed 3: Overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen	45
6.2 Den komparative analyse	46
6.2.1 De unges oplevelser af det relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen	46
6.2.2 De unges oplevelser af hjælpen og støtten fra pædagogerne i Bogruppen	47
6.2.3 De unges oplevelser af brugerindflydelsen i Bogruppen	48
7. Diskussion	48
7.1 Diskussion af meningsenhederne i tilknytning til teorierne	49
7.1.1 Meningsenhed 1: Bogruppen - et fællesskab med rum for læring	49
7.1.2 Meningsenhed 2: Den unges relation til pædagogerne og relationens betydning for udslusningen	54
7.1.3 Meningsenhed 3: Overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen	58
7.2 Diskussion - Den komparative analyse	60
7.2.1 Pædagogens engagement i arbejdet med de unge i Bogruppen	61
7.2.2 Den betydningsfulde relation til kontaktpædagogen	62
7.2.3 Samarbejdet mellem Bogruppen og døgnafdelingerne på Holmstrupgård	63
7.3 Diskussion med state of the art	64
7.4 Validitet og realibilitet	65
7.4.1 En diskussion af undersøgelsens metodologiske begrænsninger	66
7.4.2 Validiteten af den anvendte teori	67
8. Konklusion	69
8.1 Hvordan var den unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen?	69
8.2 Hvordan oplevede den unge hjælpen og støtten i Bogruppen?	71

[Type text]

[Type text]

[Type text]

8.3 Hvordan oplevede den unge brugerindflydelsen i Boggruppen?	72
8.4 Perspektivering.....	73
9. Litteraturliste	74
9.1 Bøger og artikler:.....	74
9.2 Websider og online artikler:	77
9.3 Bilag vedlagt på CD:	
Bilag 1: Interviewguide - De unge	
Bilag 2: Interviewguide – Pædagogerne	
Bilag 3: Uddybet resultat afsnit – De unge og pædagogerne	
Bilag 4: Maya – transskriberet interview	
Bilag 5: Mette – transskriberet interview	
Bilag 6: Konrad – transskriberet interview	
Bilag 7: Sanne – transskriberet interview	
Bilag 8: Katrine – transskriberet interview	
Bilag 9: Phillip – transskriberet interview	
Bilag 10: Anja – transskriberet interview	
Bilag 11: Morten – transskriberet interview	
Bilag 12: Line – transskriberet interview	
Bilag 13: Mona – transskriberet interview	
Bilag 14: Tekla – transskriberet interview	
Bilag 15: Jesper – transskriberet interview	
Bilag 16: Lene – transskriberet interview	

Abstract

[Type text]

[Type text]

[Type text]

The after-care programme is for people leaving a residential institution. Ordinary young people in general find the transition from youth into adulthood difficult, but juveniles who are leaving after-care find it even more difficult.

Juveniles, who are completing a placement in an institution, do, in general, have tougher conditions in making an easier transition into adulthood. Juveniles, who are placed in care, are often on their own much earlier than their peers, as they step out of the "child system" and are formally adults the day they turn 18.

The following thesis focuses on an evaluation of the after-care efforts in "Bogruppen", at the residential Holmstrupgaard. "Bogruppen" is a department within Holmstrupgaard, which is responsible for transition and after-care. The thesis includes a phenomenological qualitative study of 10 previously placed juveniles at Holmstrupgaard, who have afterwards been attached to "Bogruppen". A phenomenological study is trying to understand social phenomena from the juvenile's perspectives and describes how the world is experienced by the interviewee.

In order to make a comparative analysis, the evaluation also includes interviews with three pedagogues from Bogruppen, in which differences and similarities in the statements from the juvenile and pedagogues are compared.

The qualitative study resulted in 173 pages of transcribed interviews, which are attached on the CD at the back of the thesis. The evaluation is based on three research questions, which have been made in collaboration with "Bogruppen":

- How was the juvenile's relational interaction with the pedagogues in "Bogruppen"?
- How did the juvenile experience the help and support from the pedagogues in "Bogruppen"?
- How did the juvenile experience the user influence in "Bogruppen"?

The result of the first research question shows that 9 out of 10 juveniles expressed that they had a good or a very good relationship with the pedagogues in "Bogruppen". They express that the relationship with the pedagogues in "Bogruppen" was vital for their transition. It has been comforting for the juvenile to know that it was always possible to get in contact with a pedagogue. Furthermore the results show that one of the young people didn't have a close relationship with the pedagogues or the other juveniles in "Bogruppen".

[Type text]

[Type text]

[Type text]

In the second research question 5 juveniles express that the help and support from the pedagogues was primarily focused on practical assistance. 3 juveniles used the pedagogues to get a grip on their economy or get help with personal issues for example keeping appointments, etc. The transition from the residential institution to “Bogruppen” has for 5 of the young people been a very positive experience, which they looked forward to. For the remaining 5 it has been a terrifying experience that seems insurmountable and stressful. In the transition, the young people had a feeling of lack of support from the pedagogues.

The third research question concerns the juveniles’ experiences of their user influence in “Bogruppen”. The statements from the juveniles show that they all have an experience of a high user involvement in “Bogruppen”. 8 of the juveniles describe that they were allowed to take responsibility for their own goals and actions in “Bogruppen”.

At the end of the interviews the juveniles were asked how their attachment to “Bogruppen” has helped them to an independent adult life. 8 juveniles said that “Bogruppen” had helped them in achieving an independent adulthood. The remaining two answered that “Bogruppen” didn’t help them in achieving an independent adult life.

The thesis has documented that, for most of the juveniles, the after-care programme has helped them with a smoother transition into an independent adulthood. The relation to the pedagogues in after-care has been very important for a good transition and furthermore giving the juveniles a feeling of belonging to a community. The juveniles, who, in this study, describe that they didn’t feel they were part of the community in “Bogruppen”, are also the two juveniles who say that “Bogruppen” did not help them into an independent adult life.

The juveniles have in general experienced the help and support from the pedagogues as really good. They have received practical help such as being driven to appointments etc. Also support with their relational interaction towards the other juveniles and pedagogues in “Bogruppen” were rated high. On the other hand 5 of the juveniles express that they needed more support in the transition from the residential institution to “Bogruppen”. The lack of support resulted in stress reactions and made the transition to “Bogruppen” unmanageable.

According to the juveniles the user influence was very high. All the juveniles indicate that they have had major self-determination during their stay in “Bogruppen”, where they were allowed to take responsibility of their own actions and decisions.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

1. Indledende kapitel

1.1 Indledning

Kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi
Navn: Trine Teglgård Christensen
Vejleder: Poul Nissen
Omfangskrav: 144.000-192.000 anslag

Skriftligt speciale
Studienummer: 20111894
Vinter 2014
Specialets omfang: 191.863

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Overgangen til voksenlivet kan være vanskeligt for unge i almindelighed. For tidligere anbragte unge er den det i særdeleshed. De fleste unge i Danmark kan hente hjælp og støtte af både følelsesmæssig og materiel karakter hos deres mor og far også efter, at de ikke længere deler bopæl med forældrene. Tidligere anbragte unge står derimod ofte alene. Unge, som afslutter en anbringelse, har generelt ringere forudsætninger for at klare overgangen til voksentilværelsen problemfrit (Mølholt, Stage, Pejtersen & Thomsen, 2012). Desuden står unge, som er anbragt uden for hjemmet, ofte på egne ben langt tidligere end andre jævnaldrende unge, eftersom de træder ud af "børnesystemet" og dermed er formelt voksne den dag, de fylder 18 år. Dette indebærer for mange af disse unge, at deres anbringelse ophører, og at de overgår fra lov om social service til lov om aktiv social politik (ibid.).

I dag 13, år efter den første efterværnsparagraf blev indført, peger flere på, herunder Børns Vilkår, at der ikke bliver taget tilstrækkelig hånd om de unge, der forlader en anbringelse ved myndighedsalderen (Børns Vilkår, 2010). Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) udarbejdede i 2012 videns- og erfaringsopsamlingen "Efterværn for tidligere anbragte unge" (Mølholt et al., 2012). Rapporten har fokus på de foranstaltninger, som gives tidligere anbragte unge. Rapporten er den første af sin slags i Danmark og udspringer af den såkaldte "efterværns pakke", som er en række initiativer finansieret af satspuljeaftalen 2011-2014 og igangsat af Socialstyrelsen. Forskningen i rapporten peger bl.a. på, at "unge, der har modtaget efterværn, synes at klare sig bedre senere i livet, end unge, som ikke har modtaget efterværn" (ibid. s. 197).

Dette speciale tager afsæt i den humanistiske videnskabsteori, hvor det videnskabsteoretiske grundlag er fænomenologi og hermeneutik. Målet her er at fremhæve informanternes forskellige måder at opleve bestemte fænomener på (Brinkmann & Tanggaard, 2010). Fænomenologien peger således på en interesse i at forstå sociale fænomener ud fra informanternes egne perspektiver og prøve at beskrive verden, som den opleves af dem (Kvale & Brinkmann, 2009).

Specialet omhandler en evaluering af efterværnsindsatsen i bo-gruppen (som efterfølgende omtales Bogruppen) på døgninstitutionen Holmstrupgård. Bogruppen er den afdeling på Holmstrupgård, som varetager udslusning og efterværn. Specialet omfatter en kvalitativ undersøgelse af 10 tidligere anbragte unge fra Holmstrupgård, som efterfølgende (inden for de seneste 6 år) har været tilknyttet Bogruppen. Formålet er at evaluere på disse tidligere anbragte unges oplevelser af efterværnet med fokus på tre forskningsspørgsmål. De tre forsknings-spørgsmål bliver præsenteret i afsnit 1.2 og nærmere uddybet i afsnit 1.3.

Evalueringen omfatter tilmed interviews med tre pædagoger fra Bogruppen, som alle har været en del af efterværnsarbejdet de sidste 6 år, for derved at få indblik i deres oplevelser af efterværnsindsatsen. Interviewguiden til pædagogerne omhandler de samme tre forsknings-spørgsmål som til de unge og anvendes til en komparativ undersøgelse, hvor ligheder og forskelle undersøges.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

1.2 Problemformulering

En evaluering af efterværnet på Holmstrupgård. Et kvalitativt projektsamarbejde med 10 unge som tidligere har været indskrevet i Bogruppen på Holmstrupgård:

- *Hvordan var den unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen?*
- *Hvordan oplevede den unge hjælpen og støtten fra pædagogerne i Bogruppen?*
- *Hvordan oplevede den unge brugerindflydelsen i Bogruppen?*

1.3 Uddybelse af problemformulering

Som det fremgår af problemformuleringen bygger undersøgelsen på et kvalitativt projekt-samarbejde med 10 unge, som tidligere har været indskrevet i efterværnsgruppen, Bogruppen, på Holmstrupgård. Den kvalitative undersøgelse søger svar på tre konkrete forskningsspørgsmål af efterværnet på Holmstrupgård.

For det første skal interviewundersøgelsen med de tidligere anbragte unge give et indblik i de unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen. Bl.a. med fokus på om de unge har haft én pædagog i Bogruppen, som de følte sig tæt knyttet til, og som derved har gjort overgangen fra døgninstitutionen til livet i egen bolig nemmere.

For det andet tager undersøgelsen udgangspunkt i omfanget og værdien af den hjælp og støtte, de unge har fået af pædagogerne i Bogruppen.

SFI's undersøgelse fra 2012 (Mølholt et al., 2012) ligger bl.a. til grund for de to første forsknings-spørgsmål, idet den viser, at størstedelen af tidligere anbragte unge oplever en række vanskeligheder og udfordringer i livet efter anbringelsen. Det relationelle samspil og den rigtige hjælp og støtte fra pædagogerne i efterværnet kan afhjælpe disse vanskeligheder. Endvidere kan livet på en døgninstitution ofte medføre udvikling af negative *coping*-strategier. Coping-strategier i denne sammenhæng omhandler, at tidligere anbragte unge er i risiko for at udvikle selv-beskyttelsesstrategier som social distance, manglende engagement og defensiv adfærd, hvilket pædagogernes hjælp og støtte kan modificere (Antle, Johnson, Barbee & Sullivan, 2009). Enhver forandring i et velkendt livsmønster kræver tilpasning og kan være angstprovokerende. Overgangen fra døgninstitutionen til en selvstændig voksertilværelse kan medføre en risiko for, at den unge vurderer sine chancer for at kunne mestre tilværelsen som små, hvilket kan medføre en stressreaktion. For at reducere stresstilstanden må den unge bibringes viden om hjælp og støtte efter udskrivningen og trænes i at klare hverdagen, så den unges ansvarstagen og ret til selv at bestemme gradvis øges (Olesen, Ertmann & Zobbe, 2003).

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Det tredje forskningsspørgsmål undersøger den unges brugerindflydelse i Bogruppen. Bl.a. forskellen mellem den unges brugerindflydelse på døgninstitutionen og indflydelsen i Bogruppen. Dette fokus er yderst relevant, idet unge, som bliver indskrevet på en døgn-institution, som regel har behov for ydre styring i begyndelsen af opholdet, hvor pædagogerne sætter en indiskutabel ydre ramme, der skal overholdes (Jensen, 2010). Målet med Bogruppen er, at behovet for ydre styring og faste rammer afløses af indre styring, hvor den unge mere og mere kan leve et liv uafhængig af hjælp og støtte fra det sociale system.

Alle tre forskningsspørgsmål er formuleret i samarbejde med Paul Dearman, som er ansvarlig for Bogruppen på Holmstrupgård. Forskningsspørgsmålene er således blevet til ud fra institutionens egne interesser for en evaluering af deres efterværn, samt med et fokus på aktuelle aspekter af efterværn, som belyses i andre undersøgelser, bl.a. SFI's undersøgelse (Mølholt et al., 2012), der er den nyeste inden for området.

Interviewundersøgelsen med de 10 tidligere anbragte unge, som har været tilknyttet efter-værnet på Holmstrupgård, kan give et nuanceret billede af både positive og negative aspekter af efterværnsindsatsen. Resultaterne vil udmønte sig i en evaluering af Bogruppen og dermed tilføre ny viden på området, som især Holmstrupgård kan anvende i Deres fremtidige arbejde i Bogruppen.

1.4 Emneafgrænsning

Der er på forhånd og undervejs i specialet foretaget nogle fravalg, primært pga. specialets omfang samt tidsperspektivet. Det har således ikke været muligt at lave en udtømmende evaluering af alle aspekter, der har betydning for efterværnet på Holmstrupgård. Problem-formuleringen afgrænser evalueringen, idet den tager udgangspunkt i tre konkrete forsknings-spørgsmål.

Der er uden tvivl mange relevante aspekter af efterværn, som kunne være interessante at undersøge for at skabe et mere nuanceret billede af efterværnsindsatsen på Holmstrupgård. F.eks. kunne de unges netværkskortlægninger, som Bogruppen har lavet i samarbejde med de unge, være yderst interessante at evaluere nærmere på, for derved at undersøge de unges sociale netværk og betydningen af dette i overgangen fra døgninstitutionen til livet i egen bolig. Undersøgelsens empiriske erkendelsesinteresse er at belyse de unges oplevelser af efterværnet på Holmstrupgård med fokus på forskningsspørgsmålene. Undersøgelsen evaluerer således kun på de unges relationelle samspil med pædagogerne, men jeg er opmærksom på, at deres relationelle samspil med venner, familie osv. ligeledes har stor betydning for den glidende overgang til voksentilværelsen.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

SFI's forskningsprojekt (Mølholt et al., 2012) viser, at beskæftigelse i form af skole eller arbejde har stor betydning for, hvordan de unge klarer overgangen fra døgninstitutionen til livet i egen bolig. Dette fokus kommer specialet kun i et begrænset omfang ind på, idet Holmstrupgård ønsker, at den endelige evaluering fokuserer på de ovenstående forskningsspørgsmål. De valg og fravalg, der er truffet, udgør rammerne for indeværende undersøgelse.

1.5 Begrebsafklaring og definitioner

I undersøgelsen baseres forståelsen af efterværn på den danske juridiske beskrivelse af efterværn: Efterværn er et tilbud, som nuværende og tidligere anbragte unge kan tilbydes af børnesystemet indtil deres 23. år og dækker over opretholdelse af nuværende døgnophold, tildeling af fast kontaktpædagog, udslusningsordning eller andre former for støtte (Socialministeriet, 2013). Undersøgelsen retter fokus på efterværn i form af en udslusnings-ordning med en fast kontaktpædagog. Tilbuddet om efterværn skal hjælpe den unge til en glidende overgang fra livet på en døgninstitution til en selvstændig voksentilværelse. Reglerne om efterværn, som kommunerne skal følge i forbindelse med unges udtrædelse af en anbringelse, præsenteres i lov om social service og uddybes i afsnit 2.1.

Begrebet *relation* anvendes om forholdet mellem mennesker (Larsen & Pedersen, 2011) og baseres på, at mennesket indgår i utallige netværk hele tiden og hver eneste dag. I forsknings-spørgsmålet om den unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen, lægges der vægt på den unges forhold til pædagogerne, og hvilken betydning relationen har for den unges udslusning.

Specialets empiriske undersøgelse ser på de unges brugerindflydelse i Bogruppen. Ifølge Socialstyrelsen (2014c) har begrebet *brugerindflydelse* to betydninger: enten at man øver indflydelse, eller at man selv er under indflydelse. Brugerinddragelse kendetegnes som synonymt med f.eks. involvering. Betegnelsen *brugerindflydelse* frem for *brugerinddragelse* er valgt i samråd med Holmstrupgård, idet pædagogerne øver de unge i at få indflydelse på og tage ansvar for deres eget liv. Pædagogerne i Bogruppen anvender desuden selv termen *indflydelse*.

1.6 Baggrund og formål for undersøgelsen

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Baggrunden for undersøgelsen ligger først og fremmest i en interesse for tidligere anbragte unges tilværelse efter mange år i en døgninstitution, hvorefter de skal ud og klare en selv-stændig voksentilværelse. Endvidere oplever jeg en problematik i, at samfundet bruger så mange ressourcer på anbringelser, hvis de unge ved deres fyldte 18. år "blot" slippes løs uden udsigt til fremtidig hjælp og støtte.

SFI's undersøgelse (Mølholt et al., 2012) peger ligeledes på, at kommunerne mangler viden om, hvorvidt efterværnet har haft en positiv effekt på de unges overgang til voksenlivet. Rapporten udtrykker, at kommunerne ikke evaluerer på efterværnsindsatsen og derved ikke bliver klogere på, hvordan det er gået de unge efter endt efterværn. De mangler derfor viden om, hvad der fungerer, og hvad der ikke fungerer i efterværnsindsatsen. I interviewene med de unge spørges der afslutningsvis ind til, hvordan Bogruppen har hjulpet den unge til en selvstændig voksentilværelse. Ud fra de unges svar på dette spørgsmål kan specialet således bidrage med ny viden på efterværnsområdet i Danmark.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i en uopfordret ansøgning til Holmstrupgård - om en evaluering af efterværnsindsatsen i Bogruppen, som Paul Dearman udviste stor interesse for. Formålet med undersøgelsen er at lave en evaluering af efterværnsindsatsen de seneste 6 år på Holmstrupgård, med fokus på de tre forskningsspørgsmål, for derved at give et nuanceret billede af Bogruppen. Evalueringen kan ligeledes bidrage til en fremtidig justering af efterværns-indsatsen i Bogruppen samt motivere pædagogerne til at reflektere over deres arbejde i efterværnet.

1.7 Læsevejledning og specialets opbygning

Løbende i specialet refereres til de tidligere anbragte unge fra Holmstrupgård, der efterfølgende, har været tilknyttet Bogruppen, som *unge*. De bliver derved ikke betegnet som voksne eller unge voksne, selvom enkelte af dem er i slutningen af tyverne. Termen *de unge* anvendes, idet Holmstrupgård opfatter de tidligere anbragte som unge mennesker og selv benævner dem som *de unge*.

Specialets opbygning:

I kapitel 1 blev læseren introduceret for det indledende fokus, som danner rammen om specialets problemformulering og forskningsspørgsmål. Endvidere blev problemformuleringen uddybet og en afgrænsning, som præciserer specialets fokusområder samt fravalg, blev præsenteret. Kapitellet er tiltænkt som en appetitvækker for læseren og dels som en basis for at introducere læseren til en grundlæggende viden om problemstillingsfeltet.

Kapitel 2 indeholder en fokusering af undersøgelsesfeltet med en definering af det lovmæssige aspekt omkring efterværn. Endvidere præsenteres relevante og centrale forskningsprojekter og undersøgelser vedrørende

[Type text]

[Type text]

[Type text]

efterværn både nationalt og internationalt. Afslutningsvis introduceres læseren for døgninstitutionen Holmstrupgård og efterværnsgruppen, Bogruppen.

I kapitel 3 redegøres og argumenteres for valg af metode herunder forskningsdesign, undersøgelsesmetode og analysestrategi. Afsnittet indeholder specialets empiriske grundlag samt en redegørelse for valget af forskningsmetode. Desuden præsenteres læseren for informanterne og tankerne bag udvælgelsen af informanterne. Efterfølgende gøres der rede for de anvendte interviewguides samt overvejelser bag. Afsnit 3.3 omfatter etiske overvejelser, herunder min rolle som forsker i det kvalitative interview. Afsnittet indeholder ligeledes et indblik i validitet og reliabilitet i arbejdet med kvalitative undersøgelser. Afslutningsvis introduceres læseren for den anvendte analysestrategi.

Kapitel 4 omfatter specialets teoretiske tilgang, der danner rammen om analysen og diskussionen af efterværnet på Holmstrupgård. Kapitlet omhandler tre teorier, som er specialets primære teoretiske perspektiver. Lave & Wengers (2003) sociale praksisteori, Ryan & Deci's (2000) teori om selvdeterminering og Lazarus' (1999) coping begreb.

I kapitel 5 præsenteres læseren for resultaterne af de kvalitative interviews med de unge og pædagogerne. Hensigten med kapitlet er at åbne op for de umiddelbare oplevelser af den konkrete og unikke verden, der præsenterede sig i transskriptionerne af interviewene. Afslutningsvis opsummeres resultaterne, og de meningsenheder som er fremtrædende i de unges interviews, præsenteres.

Kapitel 6 omfatter analysen og påbegyndes med en uddybelse af de meningsenheder, der er fremtrædende i de unges transskriberede interviews, og som kort blev præsenteret i sammenfatningen af undersøgelsens resultater. Dernæst introduceres læseren for den komparative analyse, hvor forskelle og ligheder i de unges og pædagogernes udsagn sammenholdes.

I kapitel 7 føres læseren ind i diskussionsdelen, hvor udfaldet af det empiriske materiale og den fænomenologiske analyse diskuteres i tilknytning til de teoretiske perspektiver. Efterfølgende omfatter kapitlet en diskussion af de inddragede relevante forskningsprojekter omkring efterværn. Afslutningsvis diskuteres undersøgelsens metodologiske begrænsninger samt validiteten af den anvendte teori.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Kapitel 8 omfatter konklusionen på undersøgelsen. Læseren får her et overblik over, hvad den empiriske undersøgelse, analysen og diskussionen når frem til og herved en besvarelse af problemformuleringen. Kapitlet afrundes med en perspektivering, hvor jeg diskuterer de praktiske implikationer, specialet giver anledning til samt forslag til yderligere forskning af efterværnet på Holmstrupgård.

2. Fokusering af undersøgelsesfeltet

2.1 Efterværn – Den danske lovgivning

Efterværn er støtte til unge, der op til det fyldte 18. år har modtaget støtte efter servicelovens § 52, stk. 3 i form af enten en anbringelse eller en kontaktperson (Socialministeriet, 2013). Idet undersøgelsen omhandler tidligere anbragte unge fra døgninstitutionen Holmstrupgård, har jeg valgt kun at fokusere på efterværn for unge, som har været anbragt. Efterværn er et tilbud og ikke en ret for alle anbragte unge. Det er kun unge, der er anbragt uden samtykke, som *skal* tilbydes efterværn (Socialministeriet, 2013).

I den danske lovgivning præsenteres reglerne for den unges udtrædelse af anbringelse i Service-loven. De mest relevante paragraffer er i den forbindelse § 68, som vedrører ophør af foranstaltninger og videreførelse af anbringelser, og § 76, der omhandler tilbud til unge fra 18 til 22 år.

I servicelovens § 68 stk. 12 står:

”Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes efter § 76” (ibid.).

Det er ikke alle unge, der står over for at forlade en anbringelse, som har brug for støtte efter efterværnsparagrafferne. Hvorvidt der skal iværksættes efterværn, bygger på en vurdering af, om efterværnet vil bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt betingelserne for efterværnet er opfyldt, ligesom kommunen træffer afgørelse om ophør af tilbuddet (ibid.; Mølholt et al., 2012).

Efterværnsstøtte efter Servicelovens § 76 vil ofte bestå af, at den unge får tildelt en kontakt-person eller en pædagog, som besøger den unge i hans/hendes nye lejlighed og støtter den unge i at klare hverdagens udfordringer. Efterværn kan også bestå i, at anbringelsen fortsættes, efter den unge er fyldt 18 år, og at der således oprettes en udslusningsordning i forbindelse med anbringelsesstedet (Socialministeriet, 2013). Udslusningsordningen kan fungere som et tilbud, hvor den unge bor for sig selv, men stadig har kontakt med institutionen og mulighed for at komme tilbage på sit ”gamle” anbringelsessted for en kortere periode. Mange

[Type text]

[Type text]

[Type text]

institutioner har etableret en særlig udslusningslejlighed i forbindelse med eller i nærheden af institutionen (Andersen, Henriksen & Horst, 2012; Mølholt et al., 2012).

Perspektiverne i arbejdet med udsatte børn og unge skal ses i forlængelse af § 46 – den såkaldte formålsparagraf. Formålsparagraffen angiver, at man i støtten til udsatte børn og unge skal have et langsigtet perspektiv, der forbereder børnene og de unge på et selvstændigt voksenliv (Mølholt et al., 2012).

Formålet med efterværn er at støtte den unge i at få etableret en selvstændig tilværelse. Støtten tilrettelægges med et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til en selvstændig tilværelse for herved at bidrage til en god overgang til voksenlivet. Dette indebærer et fokus på den unges uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold, f.eks. økonomihåndtering og en stabil og selvstændig boligsituation for den unge. Efterværnsstøtten stopper, når den unge eller kommunen vurderer, at den unge ikke længere har behov for støtten, eller når den unge fylder 23 år (Socialministeriet, 2013; Mølholt et al., 2012; Andersen et al., 2012).

2.1.1 Efterværnspakken

I forlængelse af satspuljeaftalen for 2011-2014 er der vedtaget en række initiativer, kaldet Efterværnspakken, der skal bidrage til at styrke efterværnsindsatsen for de unge, som ophører med en anbringelse. Satspuljen betegner de økonomiske ressourcer, der som følge af sats-reguleringsprocenten årligt reserveres til særlige tiltag på social-, sundheds- og arbejdsmarkeds-området (Retsinformation, 2003). Efterværnspakken har til formål at forbedre overgangen til voksenlivet for tidligere anbragte unge og herunder styrke de unges muligheder for at klare sig godt som voksne (Socialstyrelsen, 2014b).

Efterværnspakken består bl.a. af følgende initiativer:

- En samarbejdsmodel, som understøtter, at flere unge kommer i uddannelse og beskæftigelse.
- Et forsøg med værtsfamilier, hvor unge i overgangsfasen fra anbringelse til egen bolig kan bo hos en værtsfamilie for dermed at fastholde et uddannelsesforløb og gøre overgangsfasen mere overskuelig.
- En pulje, som bidrager til at støtte de unge i at få og fastholde et job, fritidsjob eller praktikophold samt støtte dem i etablering af netværk.
- Et "startsæt", som er et informationsmateriale, der giver tidligere anbragte unge praktisk viden og redskaber i overgangen til en selvstændig voksentilværelse samt en op-kvalificering af fagpersonalet. Dette initiativ skal udbrede viden om forskning, lovgivning og god social praksis på efterværnsområdet.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

- Efterværnspakken bidrager også til forskning i Danmark. Satspuljen har bl.a. givet støtte til videns- og erfaringsopsamlingen om efterværn (Mølholt et al., 2012), som afdækker forskellige måder at etablere efterværn på samt konstruktive erfaringer.
- Efterværnspakken har ligeledes støttet et forsøg med måling af resultater af anbringelsesstedernes indsats. Initiativet omhandler et spørgeskema, der skal støtte anbringelsesstederne i at forberede de anbragte unge til et selvstændigt voksenliv (ibid.).

Baggrunden for efterværnspakken er, at forskning peger på, at tidligere anbragte unge har en større risiko for at opleve vanskeligheder i overgangen til voksenlivet end deres jævnaldrende (Socialstyrelsen, 2014b). SFI peger endvidere på, at tidligere anbragte unge, som modtager en efterværnsindsats, klarer sig bedre end tidligere anbragte unge, som ikke modtager efterværn (Mølholt et al., 2012).

2.1.2 Barnets Reform

Barnets rettigheder, tidlig indsats og kontinuitet i anbringelsen er nogle af hovedpunkterne i Barnets Reform, der trådte i kraft 1. januar 2011 (Socialstyrelsen, 2014a). Barnets Reform skal ses i sammenhæng med Anbringelsesreformen, der trådte i kraft 1. januar 2006. Anbringelses-reformen har fokus på at styrke det faglige grundlag for vurdering af, hvordan børnene, de unge og deres familier bedst kan hjælpes. Barnets Reform supplerer dette med sit fokus på at styrke den tidlige indsats, børns rettigheder og ved at sikre, at den indsats, der tilbydes, er den bedst mulige (Servicestyrelsen, 2011; Socialstyrelsen, 2014a).

Barnets Reform har medført en række centrale initiativer og lovændringer. I forbindelse med satspuljeaftalen er der indgået politisk aftale mellem satspuljepartierne om Barnets Reform. Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold (2014) udtrykker at aftalens overordnede målsætning er: *”At understøtte udsatte børn og unges muligheder for at trives og udvikle deres personlige og faglige kompetencer samt styrke deres forberedelse til at få et selvstændigt voksenliv”*.

Med Barnets Reform er det dermed tydeliggjort, at efterværnsindsatsen skal have et langsigtet perspektiv og forberede den unge på en selvstændig voksentilværelse. Der er desuden mulighed for at tilbyde en opretholdelse af anbringelsen, en udslusningsordning eller en kontaktperson til den unge. Endelig er det med Barnets Reform blevet præciseret, at den unge, der har været anbragt, og som tidligere har sagt nej til at modtage efterværn, senere kan fortryde sin beslutning (Socialstyrelsen, 2014a).

2.2 State of the art

Indeværende afsnit har til hensigt at belyse centrale forskningsprojekter og undersøgelser vedrørende efterværn både nationalt og internationalt.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Fokus på efterværn kom først rigtigt til Danmark i 2001, da den dengang nye § 62a (§ 76 i år 2014) blev indskrevet i Lov om Social Service. Loven gav kommunerne mulighed for at etablere et såkaldt efterværn for tidligere anbragte unge i alderen 18-22 år. Dvs. en fortsat støtte til de unge, inden for rammerne af serviceloven, efter deres fyldte 18. år (Socialministeriet, 2013). Det er således først indenfor de seneste 10 år, at der er kommet dansk viden om omfanget og indholdet af de tilbud om efterværn, der gives til tidligere anbragte unge.

Anderledes forholder det sig i bl.a. England, hvor der i 1970'erne opstod et øget fokus på de problemer, unge stod over for, når de forlod anbringelsesstedet. I 1980'ernes England på-begyndtes flere systematiske undersøgelsesprojekter. Mike Stein og Kate Carey (1986) udarbejdede bl.a. i 1986 en undersøgelse baseret på de erfaringer og problemer, som unge oplevede efter udskrivelse fra en anbringelse. Undersøgelsen strakte sig over en toårig periode og omfattede 45 interviews af unge mennesker fra byen Wakefield. Undersøgelsen viste bl.a., at de unge, som var anbragt i en institution, oplevede en afhængighed af institutionen, der skabte frygt for livet udenfor. I en senere udgivelse af Mike Stein, "What works in Leaving care?" fra 1997, opsamles de seneste års efterværnsforskning i Storbritannien med fokus på konkrete virkninger af indsatsen, samt hvilke behov, problemer og indsatser der er arbejdet med, og resultaterne heraf. Evalueringen af efterværnsforskningen fra 1997 viser bl.a. vigtigheden i at inddrage de unge i beslutninger som vedrører dem, samt at støtte og hjælpe dem i forskellige udfordringer såsom budgetplanlægning, boligsituation, uddannelse osv. (Stein, 1997).

De nordiske landes litteratur har længe været præget af en mangelfuld viden og forskning inden for området efterværn (Olesen, Ertmann & Zobbe, 2003). Danmark har inden for de seneste 10 år øget opmærksomheden på efterværn, bl.a. med adskillige forskningsprojekter, der har produceret ny dansk viden på området. Carsten Frank Olesen, Bo Ertmann og Karen Zobbe har skrevet bogen "Efterværn – Evaluering af efterværnsprojekt på specialinstitutionen Godhavn" (2003), der er baseret på et treårigt projekt om efterværn, som specialinstitutionen Godhavn gennemførte i 1999. I projektet medvirker 18 unge i alderen 16-21 år, som tidligere har været indskrevet på institutionen. Bogen giver et indblik i efterværnsprojektet på Godhavn, hvor grundlaget for projektet var, at man på Godhavn over en årrække havde erfaret, at det var svært for nogle af de unge at etablere et selvstændigt liv, uden nogen form for socialpædagogisk støtte, i perioden efter udskrivningen fra institutionen (ibid.).

[Type text]

[Type text]

[Type text]

SFI har de seneste år udgivet flere bøger, hvori fokus er rettet mod efterværn. I 2012 skrev Anne-Kirstine Mølholt, Sofie Stage, Jan Hyld Pejtersen og Pia Thomsen bogen: "Efterværn for tidligere anbragte unge, en videns- og erfaringsopsamling". Denne videns- og erfaringsopsamling er den første af sin slags i Danmark og hører under den såkaldte "efterværns pakke", der er finansieret af satspuljeaftalen 2011-2014 og igangsat af Socialstyrelsen. Bogen trækker på tre vidensformer: 1) Nøgletal og anden form for statistikdata, 2) Indsamling af viden om unge, der forlader et anbringelsessted og indtræder i efterværn og 3) En afdækning af praksis via kvalitative interviews med nøglepersoner i otte udvalgte kommuner. Bogen giver et omfattende billede af, hvad vi på nuværende tidspunkt ved om efterværn i Skandinavien, Storbritannien og USA. Formålet er at fremhæve tendenser i arbejdet med og viden om efterværn til diskussion af, hvordan vi bedst kan tilrettelægge fremtidig efterværnsarbejde i Danmark (Mølholt et al., 2012).

2.3 Døgninstitutionen Holmstrupgård

Afsnittet omfatter en præsentation af døgninstitutionen Holmstrupgård. Nedestående informationer, om døgninstitutionen Holmstrupgård og Bogruppen, er indsamlet fra Holmstrupgårds hjemmeside.

Holmstrupgård er en selvejende institution for unge mellem 14 - 23 år under foreningen Jysk Børneforsorg/Fredeshjem. Jysk Børneforsorg/Fredeshjem er, som navnet antyder, en sammenlutning af to foreninger – Jysk Børneforsorg og Fredeshjem. Holmstrupgård er en døgninstitution for vanskeligt stillede børn og unge og drives efter overenskomst mellem Holmstrupgårds bestyrelse og Region Midtjylland.

De unge på Holmstrupgård kan have psykiatriske lidelser af skizofren karakter, personlighedsforstyrrelser, spiseforstyrrelser eller kontaktforstyrrelser. Der kan tilmed være tale om unge med tvangslidelser eller unge med hjerneorganiske vanskeligheder som f.eks. Aspergers Syndrom og ADHD.

Døgninstitutionen ligger i Brabrand ved Aarhus og omfatter fire døgnafdelinger, et internt skole- og dagtilbud samt Bogruppen, som er den afdeling på Holmstrupgård, der varetager udslusning og efterværn. I nærheden af Holmstrupgård ligger udslusningslejlighederne Fønix, Flekshuset og Apollon samt værestedet Athena.

De fire døgnafdelinger på Holmstrupgård hedder Pilen, Kvisten, Engen og Lunden.

- Pilen har plads til otte psykotiske unge med diagnoser hovedsageligt indenfor det skizofrene spekter. De unge i Pilen har ofte svært ved kontakten med andre, idet kommunikationen f.eks. kan være præget af tankeforstyrrelser.
- Kvisten har plads til otte normalt begavede unge med kontaktvanskeligheder. Det er unge med f.eks. Aspergers Syndrom og psykiske lidelser som OCD, Tourettes Syndrom, depression og svær angst.
- På Engen bor otte unge med svære spiseforstyrrelser og/eller personlighedsforstyrrelser.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

- Lunden huser otte unge med organisk betingede skader, der fortrinsvis kommer til udtryk som opmærksomhedsforstyrrelser som f.eks. ADHD, Tourettes Syndrom og sociale vanskeligheder. De unge på Lunden har ofte indlæringsvanskeligheder og en tillægsdiagnose som f.eks. OCD eller depression.

Døgninstitutionen Holmstrupgård omfatter tilmed en intern skole med mulighed for at afslutte folkeskolens afgangsprøver. Skolen modtager, foruden skolepligtige unge, også unge, som er over den skolepligtige alder. Tilbuddet er normeret til 40 unge i alderen 13 til 24 år.

Målet med Holmstrupgård er at skabe et helhedsorienteret pædagogisk og terapeutisk tilbud, hvor psykoterapi, medicinsk behandling, socialpædagogik, skole og værkstedsaktiviteter indgår i et tæt samspil med hinanden. I udtrykket *helhedsorienteret* lægges der vægt på, at Holmstrup-gård ikke fokuserer på de unges diagnoser, men i stedet på det enkelte hele menneske, som spiller en stor betydning for udviklingen. Holmstrupgårds primære opgave er at hjælpe de unge med at skabe et bedre liv ved at udvikle deres færdigheder, øge deres personlige og sociale kompetencer og deres evne til at indgå i relationer med andre mennesker (Holmstrupgårds hjemmeside).

2.4 Boggruppen - Holmstrupgårds efterværn

Bogruppen er den afdeling på Holmstrupgård, der varetager udslusning og efterværn. De unge i Bogruppen er mellem 16 og 23 år og kommer hovedsageligt fra én af døgnafdelingerne på Holmstrupgård. De unge kan også komme fra eget hjem eller en anden lignende institution. I Bogruppen arbejdes der ud fra fire grundprincipper som springbræt til en mere selvstændig tilværelse:

1. De unge skal have en bolig, som de er stolte af, glade for og føler sig godt tilpasse i.
2. De unge skal have et veletableret, solidt og bærbart socialt netværk.
3. De unge er/eller skal i gang med en varig uddannelse eller beskæftigelse.
4. De unge skal kunne tage vare på sig selv personligt, psykisk, fysisk og økonomisk.

Bogrupperens motto er, at de unge skal være selvkørende med hjælp. De unge skal kunne klare de mest grundlæggende elementer i et selvstændigt liv, og de skal være indstillet på at samarbejde med det pædagogiske personale.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Holmstrupgårds udslusning og efterværn består af syv forskellige tilbud, som kan kombineres på kryds og tværs efter behov. De syv tilbud består af:

1. Apollon, som er en præudslusningsbolig for unge mellem 18-23 år, hvor fokus er på den unges næste udviklingstrin. Apollon har plads til 3-4 unge og skal ses som en flerfaset behandling, hvor de unge under indskrivningen bevæger sig fra en meget indgribende foran-staltning mod en mere selvstændig tilværelse. De unge i Apollon har erkendt deres vanskeligheder og problemer og kan bl.a. selv administrere deres medicin.
2. Flekshuset er en præudslusningslejlighed, hvor to unge bor sammen med en medbeboer, som de unge kan spejle sig i. I Flekshuset er der også fokus på de unges næste udviklingstrin, samt at arbejde frem mod en mere selvstændig tilværelse. De unge i Flekshuset har lige-ledes erkendt deres vanskeligheder og kan selv håndtere deres medicin.
3. Fønix er en udslusningsbolig, som er en mulighed for unge, der ikke er klar til at flytte i egen lejlighed. Fønix ligger tæt på Holmstrupgård i et boligkompleks med plads til 4 unge.
4. Bogruppens efterværn kan også bestå af pædagogisk støtte i den unges egen bolig efter behov. De unge aftaler med pædagogerne, hvad de har brug for støtte og vejledning til; desuden kan de unge få kontakt med en pædagog på alle tider af døgnet.
5. Stop Over er en ungdomsbolig, hvor den unge kan prøve, som regel i 4 uger, at bo selv. Den unge er stadig tilknyttet én af Holmstrupgårds afdelinger, men opholdet i Stop Over giver den unge et indblik i, om han/hun er klar til at bo i egen lejlighed.
6. Athena er Bogruppens værested. Mange af de unge, som tidligere har været anbragt på Holmstrupgård bruger Athena som et samlingssted, hvor bl.a. det sociale netværk styrkes. Athena ligger tæt på Holmstrupgård og er åben tre dage om ugen.
7. Bogruppen har et beskæftigelsestilbud, JUMP, hvis formål er at afklare spørgsmål om - samt etablere uddannelse og/eller beskæftigelse for de unge. JUMP giver bl.a. den unge mulighed for at komme ud i en praktik, som er tilrettelagt for den enkelte (Holmstrupgårds hjemme-side).

3. Overvejelser og refleksioner over den metodiske fremgangsmåde

[Type text]

[Type text]

[Type text]

I dette kapitel redegøres for, hvilke metodeovervejelser jeg har haft i forhold til metodedesignet og analysen af undersøgelsen samt det videnskabsteoretiske perspektiv. Som tidligere nævnt tager undersøgelsen afsæt i den humanistiske videnskabsteori, hvor det videnskabsteoretiske grundlag er fænomenologi og hermeneutik. Specialet bygger på en kvalitativ undersøgelse med en fænomenologisk analyse, hvor interviewene sammenholdes for derefter at ligge til grund for en egentlig fortolkning af materialet (Brinkmann & Tanggaard, 2010).

Ifølge Brinkmann & Tanggaard (2010) er en fænomenologisk tilgang relevant i forbindelse med "dybe, komplekse og væsentlige emner" (ibid., s. 204), hvilket jeg mener angår dette speciale. Metoden respekterer kompleksiteten hos informanterne og formår at fremstille nuancerede og detaljerede beskrivelser fra informanterne. Målet er at fremhæve informanternes forskellige måder at opleve bestemte fænomener på (ibid.). Fænomenologien peger således på en interesse i at forstå sociale fænomener ud fra personernes egne perspektiver og prøve at beskrive verden, som den opleves af informanterne (Kvale & Brinkmann, 2009). Det fænomenologiske perspektiv er ideelt til en evaluering af Holmstrupgårds efterværn, idet målet er at få et indblik i de unges oplevelser af Bogruppen - et indblik i deres livsverden.

Hermeneutikkens forskningsmål og metode omfatter tolkning af tekster og tekstlignende dokumenter, f.eks. transskriberede interviews. Dette opnås gennem en dialektisk proces med henblik på at indhente en så dyb forståelse som muligt af dokumentets mening og indhold (Nissen, 2007). Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) kan en forsker stille mange forskellige spørgsmål til en tekst, der kan føre til forskellige meninger og resultater. Forskerens forudsætninger er, ifølge den hermeneutiske tradition, altid til stede i de spørgsmål, der stilles og har dermed indflydelse på analysen og dennes resultater (ibid.). I afsnit 3.3.1 kommer jeg nærmere ind på min rolle, position og forforståelser i undersøgelsen.

Formålet med de enkelte afsnit i dette kapitel er at gøre undersøgelsen tydelig for læseren, således at begrundelserne for de valg, der er truffet, bliver ekspliciteret og transparente.

3.1 Empiripræsentation

Specialets empiriske grundlag bygger på interviews med 10 unge mennesker, som tidligere, dvs. fra 6 måneder og op til 6 år siden, har været en del af Bogruppen, Holmstrupgårds efterværn. Interviewundersøgelsen giver et solidt metodisk afsæt for en evaluering af efterværnet på Holmstrupgård. Efter interviewene med de unge, opstod ideen til interviews med enkelte pædagoger fra Bogruppen for derefter at lave en komparativ undersøgelse, hvor forskelle og ligheder fra henholdsvis de unges og pædagogernes udsagn sammenholdes.

Kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi

Skriftligt speciale

Navn: Trine Teglgård Christensen

Studienummer: 20111894

Vejleder: Poul Nissen

Vinter 2014

Omfangskrav: 144.000-192.000 anslag

Specialets omfang: 191.863

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Undersøgelsen omfatter således også 3 interviews med pædagoger, som har været tilknyttet Bogruppen de seneste 6 år.

Interviewene med de unge og pædagogerne i Bogruppen omfatter de samme spørgsmål. interviewspørgsmålene til de unge er rettet mod et perspektiv på de unges oplevelser af de tre forskningsspørgsmål. I interviewene med pædagogerne er interviewspørgsmålene ligeledes rettet mod forskningsspørgsmålene, men med henblik på, hvordan pædagogerne tror, de unge har oplevet efterværnet i Bogruppen. Afsnit 3.2.4 uddyber de to interviewguides som er anvendt til den empiriske indsamling.

I fællesskab danner de empiriske kilder et solidt grundlag for et nuanceret billede af de tre forskningsspørgsmål, som blev belyst i det indledende afsnit.

12 ud af de 13 interviews er foretaget ansigt til ansigt. Et enkelt interview er foretaget over telefon, efter særligt ønske fra en af informanterne. Ifølge Jette Fog (2007) kan rammerne om interviewet være afgørende for, hvordan informanten oplever situationen og derfor også afgørende for, hvor meget vedkommende har lyst til at dele og åbne sig. Rammerne kan være med til at få samtalen til at glide og skabe en behagelig og åben stemning. Når kontakten mellem informanten og forskeren fungerer og virker upåfaldende, kan det medføre, at informanten får lyst til at lukke forskeren ind i sin livsverden og dele de perspektiver, den indeholder (ibid.).

I en samtale med Paul Dearman forud for interviewene med de unge rådede han mig til at lade de unge bestemme, hvor interviewet skulle finde sted, for derved at optimere muligheden for en tryk og behagelig interviewsituation. Samtidig giver det de unge medindflydelse på denne del af interviewet, hvilket kan bevirke, at den unge åbner sig op over for mig som forsker. Interviewene med de unge er således foretaget enten hjemme i de unges lejligheder eller på en café i Århus, efter deres ønsker. Interviewene med pædagogerne er foretaget på deres respektive kontorer.

3.2 Det kvalitative forskningsinterview

En kvalitativ metode er en forskningsmetode, der opfanger sammenhænge, udviklingstendenser og grundstrukturer i et relativt lille materiale, som undersøges grundigt (Hansen, Thomsen & Varming, 2008).

Ifølge Kvale & Brinkmann (2009) er det kvalitative interview traditionelt blevet udformet som et livsverdensinterview. Denne type interview har en stærk fænomenologisk inspiration, hvilket kommer til udtryk i: *"En interesse i at forstå sociale fænomener ud fra aktørernes egne perspektiver og beskrive verden, som den opleves af informanterne, ud fra den antagelse, at den virkelige virkelighed er den, menneskene opfatter"* (ibid., s. 44). Interviewpersonen opfordres i denne type interview til at komme med lange og nøjagtige beskrivelser af specifikke oplevelser i hverdagslivet. I denne undersøgelse omfatter disse beskrivelser de unges oplevelser fra Bogruppen, med henblik på at afdække tanker og følelser omkring specifikke temaer. Det er interviewerens

[Type text]

[Type text]

[Type text]

opgave at se og fortolke meningen med det, der siges, både på verbalt og nonverbalt plan. Det er i den sammenhæng vigtigt at anlægge en bevidst naivitet, dvs. at være åben overfor nye og uventede perspektiver frem for at forsøge at tænke data ind i allerede eksisterende kategorier. Gennem den gensidige dialog er interviewet ideelt set en læreproces for både interviewpersonen, der gennem refleksioner kan få nye indsigter omkring interview-temaet, og naturligvis for interviewereren, der skaffer sig ny viden omkring forskningstemaet (ibid.).

Anvendelsen af det kvalitative interview som dataindsamlingsmetoden til evalueringen af Bogruppen har flere årsager. For det første er det et førstepersonsperspektiv i interviewet – det er således de unges og pædagogernes egne perspektiver og synspunkter, der udgør de empiriske data. For det andet giver det kvalitative interview forskeren mulighed for at lede forsknings-processen og derved komme nuanceret rundt om interviewspørgsmålene i det omfang, der er relevant for en fylldig besvarelse af forskningsspørgsmålene. For det tredje giver det semistrukturerede interview, som anvendes til den empiriske indsamling, og som er nærmere beskrevet i afsnit 3.2.1, samtidig en mulighed for at indsamle viden udover de planlagte spørgsmål (ibid.).

I et interview kan vanskelige spørgsmål ligeledes uddybes nærmere, således at svarene bliver mere korrekte og præcise, hvilket er en stor fordel for validiteten af undersøgelsen. Ifølge Järvinen (2005) er ulemperne ved det kvalitative forskningsinterview bl.a., at den i mindre grad giver mulighed for at vurdere, hvorvidt beskrivelserne er i overensstemmelse med den faktiske ageren i praksis. Samtidig kan interviewereren ikke undgå at "påvirke" interviewpersonens svar. Måden interviewereren stiller spørgsmålene på, mimikken, spørgsmålets ordlyd osv. er alle faktorer, som kan præge interviewpersonen i det pågældende interview. Derudover er forberedelserne til et interview, selve interviewet samt efterfølgende transskribering og analyse tidskrævende processer (Järvinen, 2005).

Både fordele og ulemper ved det kvalitative forskningsinterview er taget i betragtning, før beslutningen endeligt faldt på brugen af det semistrukturerede interview, da dette skaber adgang til informanternes livsverden og deres personlige oplevelser af Bogruppen.

3.2.1 Brugen af det semistrukturerede interview

Interviewene har taget udgangspunkt i det semistrukturerede interview. Den semistrukturerede form henviser, ifølge Kvale & Brinkmann (2009), til, at man på forhånd har formuleret en række temaer, der igen har været

[Type text]

[Type text]

[Type text]

operationaliseret i konkrete, men åbne spørgsmål. Den semi-strukturerede interviewform åbner op for afvigelser og diskurser, hvis interviewpersonen f.eks. kommer ind på relevante områder. Spørgsmål kan ligeledes stilles i vilkårlig rækkefølge afhængigt af, hvad der i interviewsituationen er meningsfuldt (ibid.).

Det semistrukturerede interview til en evaluering af Boggruppen er bl.a. valgt, idet interviewene således bærer præg af en åbenhed, hvad angår forandringer i formuleringen og rækkefølgen af spørgsmål. Man kan herved forfølge specifikke svar og fange de historier, som informanterne fortæller og således være åben over for nye og uventede perspektiver. Denne dimension i interviewene har været væsentlig for udarbejdelsen af analysen og diskussionen, idet forsknings-området *efterværn* er forholdsvis nyt for mig som forsker.

3.2.2 Udvælgelse af informanter

Kriterierne for udvælgelsen af de unge informanter var som følger:

- At de unge havde været tilknyttet Boggruppen inden for de seneste 6 år.
- At de unge var indstillet på at deltage i et interview omhandlende deres oplevelser af Boggruppen.
- At de unge var indstillet på, at Holmstrupgård og Boggruppen ville læse deres udtalelser. Det er i den forbindelse vigtigt at informere læseren om, at de unge er blevet anonymiseret.

Paul Dearman har taget den første kontakt til de 10 unge, der medvirker i undersøgelsen. Efterfølgende har jeg kontaktet de unge og kort præsenteret interviewets baggrund og formål, hvorefter vi i fællesskab har fundet tid og sted for afholdelse af interviewet.

Udvælgelsen af pædagogerne er overvejende sket på baggrund af svarene fra de unges interviews. De tre pædagoger, Jesper, Lene og Tekla, bliver nævnt i flest kontekster, herunder som kontaktpædagog og/eller som JUMP medarbejder i forbindelse med uddannelse og beskæftigelse i Boggruppen. Kriterierne for udvælgelsen af pædagogerne har desuden været, at de har været tilknyttet Boggruppen de sidste 6 år og havde tid og lyst til at deltage i et interview.

Paul Dearman bliver ligeså vel som de tre øvrige pædagoger nævnt i interviewene med de unge som bl.a. kontaktpædagog. Dog er Paul indblandet i udarbejdelsen af forskningsspørgsmålene og kan derfor ikke medvirke objektivt i undersøgelsen. Dette er årsagen til, at han ikke kan side-stilles med de øvrige pædagoger som informant og derfor ikke er blevet interviewet.

3.2.3 Præsentation af informanterne

10 tidligere anbragte unge, som alle har været tilknyttet Boggruppen, medvirker i evalueringen. De unge har alle været anbragt på en døgninstitution imellem 2 og 4 år, hvoraf 8 har været anbragt på Holmstrupgård. 2 af de unge har været anbragt på to forskellige underafdelinger til Holmstrupgård i henholdsvis Viborg og Viby.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

De 10 unge omfatter 3 drenge og 7 piger, og de er i dag mellem 21 og 29 år. De unge har været tilknyttet Bogruppen i en periode på mellem 2 og 5 år. 8 af de unge har været tilknyttet inden for de seneste 3 år og de resterende 2 inden for de sidste 6 år, hvilket medfører, at evalueringen får et tidsperspektiv, som går 6 år tilbage.

De unge kommer fra forskellige afdelinger på Holmstrupgård og har diagnoser bl.a. i form af personlighedsforstyrrelser, herunder Borderline og spiseforstyrrelser. Enkelte har Skizofreni og andre psykotiske lidelser eller opmærksomhedsforstyrrelser i form af ADHD. Derudover har enkelte af de unge kontaktvanskeligheder, f.eks. Aspergers Syndrom. Det er ikke relevant for resultatet af evalueringen at præcisere, hvilke unge der har hvilke diagnoser, eftersom dette ikke har relevans for besvarelsen af forskningsspørgsmålene.

Halvdelen af de unge har i efterværnet boet i én af udslusningslejlighederne, som er tilknyttet Holmstrupgård. De resterende 5 har boet i egen lejlighed i Århus eller omegn. I den forbindelse er det vigtigt at præcisere, at alle de unge har haft en kontaktpædagog tilknyttet i efterværnet, både de unge i udslusningslejlighederne og de unge i egen lejlighed.

Jesper, Lene og Tekla er de tre pædagoger, som medvirker til evalueringen af Bogruppen på Holmstrupgård - gennem den komparative undersøgelse med de unges udsagn.

Jesper har været en del af Bogruppen de sidste 18 år og har været kontaktpædagog for 2 af de unge, som medvirker i undersøgelsen. På nuværende tidspunkt er Jesper tilknyttet beskæftigelsesdelen, JUMP, i Bogruppen, hvor han vejleder de unge i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Endvidere er Jesper én aften om ugen tilknyttet Athena som er Bogruppens værested.

Lene har været pædagog i Bogruppen i snart 7 år og har, ligesom Jesper, været kontaktpædagog for 2 af de unge, der deltager i undersøgelsen. Lene har også én aften om ugen i Athena.

Tekla har været tilknyttet Bogruppen i 6 år og er ansat som socialrådgiver, hvor hun primært koncentrerer sig om beskæftigelsesdelen. Tekla har ikke været kontaktperson for nogle af de interviewede unge, men bliver ofte nævnt i de unges interviews, bl.a. i forbindelse med JUMP.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

3.2.4 Interviewguide og overvejelserne bag

Forud for interviewene lå et stort forberedende arbejde i at udforme interviewguides. En interviewguide er en form for et manuskript, der strukturerer interviewforløbet mere eller mindre stramt (Brinkmann & Tanggaard, 2010).

Interviewguiden til interviewene med de unge er vedlagt på CD bagerst i specialet som bilag 1. Bilag 2 omfatter interviewguiden til pædagogerne. Begge interviewguides er udarbejdet som en tabel, hvor der skelnes mellem forskningsspørgsmål og interviewspørgsmål. Grunden til denne opdeling er, at forskningsspørgsmål ikke fungerer som gode interviewspørgsmål, da de er meget overordnede og befinder sig på et abstraktionsniveau. Interviewspørgsmålene er mere lige-fremme, mundrette og livsverdenstætte (ibid.).

Begge interviewguides er delt op i indledende spørgsmål, forskningsspørgsmål og afsluttende spørgsmål og tager begge udgangspunkt i de samme tre forskningsspørgsmål. Under hvert forskningsspørgsmål følger en række formulerede interviewspørgsmål til uddybelse af det konkrete forskningsspørgsmål. Interviewguiden er tematisk, dvs. guiden indeholder spørgsmål, der inden selve interviewet menes at have en relevans for en kommende evaluering af Bogruppen (ibid.). Det er i den forbindelse væsentligt at nævne, at forsknings- og interview-spørgsmålene er formuleret et i samarbejde med Paul Dearman. Ifølge Brinkmann & Tanggaard (2010) skal en tematisk interviewguide sikre, at interviewerens kommer grundigt omkring de temaer, der skal afdække den endelige rapport.

Som forsker formåede jeg at komme rundt om interviewspørgsmålene i det omfang, der var relevant for en fylldig besvarelse af forskningsspørgsmålene. Det var vigtigt at forfølge de nye perspektiver, som interviewene løbende fik, hvis det havde relevans for besvarelsen af forskningsspørgsmålene. I det semistrukturerede interview er det centralt, at man som interviewer fanger de historier, som interviewpersonerne fortæller (Kvale & Brinkmann, 2009). Ifølge Brinkmann og Tanggaard (2010) kommer de mest interessante fænomenologiske undersøgelser frem, når forskeren har en åben og nysgerrig tilgang til informanten. Kunsten for forskeren bliver at navigere mellem sit kendskab til emnet og samtidig tilstræbe en ægte nysgerrighed samt åbenhed overfor emnet.

3.3 Ethiske overvejelser

Ifølge Staunæs & Søndergaard (2005) formidles det materiale, der produceres med den kvalitative metode, gennem det talte ord og kropssproget. Et forskningsinterview stiller derved specifikke krav "dels fordi forskningsobjektet er et menneskeligt individ, dels fordi interviewet ikke er en symmetrisk situation som en almindelig samtale, men et asymmetrisk forhold" (Christensen, 2005, s. 299). Forholdet er asymmetrisk idet interviewerens definerer og i gang-sætter interviewsituationen, og interviewet er en udspørgning, som kun går i én retning (Kvale & Brinkmann, 2009). Betingelserne for brugen af det kvalitative forskningsinterview er

[Type text]

[Type text]

[Type text]

dermed afgrænset af overordnede etiske rammer for samværet med mennesker, således at disse ikke betragtes som objekter og derved som forskningsgenstande (Christensen, 2005). Interviewerens vigtigste rolle er at sikre, at interviewpersonen ikke *taber ansigt* under interviewet (Järvinen, 2005), men derimod bevarer sin integritet intakt gennem hele forløbet.

Jeg begyndte hvert interview med at informere informanterne om undersøgelsens overordnede formål samt fastslå, at de til enhver tid kunne trække sig fra undersøgelsen. Målet med den endelige evaluering er bl.a., at den skal bidrage til Holmstrupgårds fremtidige arbejde med efterværn og udslusning, hvilket nøje blev præciseret for informanterne. Endvidere informerede jeg dem om, at Holmstrupgård ville få adgang til den færdige evaluering af Bogrupperne.

I interviewsituationerne gjorde jeg mig umage for at være til stede og nærværende i samtalen med informanterne. Jeg var bevidst om ikke at spørge ind til personlige problemstillinger, men derimod at spørge nysgerrigt ind til de unges oplevelser af efterværnet for at opnå en øget forståelse af de nævnte problematikker. Ifølge Kvale og Brinkmann (2009) stiller den personlige nærhed i forskningsrelationen krav til forskerens finfølelse med hensyn til, hvor langt man kan gå i undersøgelsen. Jeg var også bevidst om at udtrykke ydmyghed og taknemmelighed over for informanterne, idet de frivilligt havde indvilliget i at deltage i interviewundersøgelsen. Jeg sluttede alle interviewene af med at spørge, hvordan informanterne oplevede interview-situationen.

3.3.1 Min rolle, position og forforståelse

Ifølge Christensen (2009) formidles det humanistiske genstandsfelt, mennesket og dets kultur hovedsageligt gennem sproget. Empirien består her af fortællinger, fra f.eks. interviews, som bliver fortolket og orienteret mod informanternes egen forståelse, hermed fænomenologisk forstået (ibid.). Ethvert menneske er til enhver tid betinget af sin egen forståelseshorisont, hvilket f.eks. dækker over værdier og personlighed. Denne forståelse er ikke bevidst, men ligger i individets måde at omgås sig selv og sin verden på (Pahuus, 2007).

Idet jeg i det semistrukturerede interview har søgt at forstå informanternes oplevelser af efterværnet på Holmstrupgård, har jeg måtte søge svarene i deres livsverden uden at lade mig påvirke af, hvad jeg på forhånd formodede. Ved en fænomenologisk inspireret tilgang til indsamling af interviewdata har min åbenhed for og fokus på informanternes oplevelser og erfaringer medført mulighed for at opnå adgang til deres livsverden.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Min integritet dvs. min viden, ærlighed, erfaring og retfærdighed er afgørende faktorer for kvaliteten af den videnskabelige viden, der produceres. De etiske beslutninger, der træffes i den kvalitative forskning, er ligeledes påvirket af min integritet. For at sikre kvaliteten af den viden, der fremlægges, indebærer det, at jeg som forsker får resultaterne frem så præcist som muligt (Kvale & Brinkmann, 2009). I kapitel 5 vil læseren blive præsenteret for resultaterne af undersøgelsen i form af direkte citater.

Under interviewene ønskede jeg en professionel position for, som Fog (2007) beskriver det, at komme bag det sagte, for derved at kunne producere ny viden. I forlængelse heraf er det vigtigt at være opmærksom på, at man som forsker kan forstå det sagte på en anden måde end den interviewede, måske endda på en måde, som den interviewede finder forkert. Derfor er det afgørende, at forskeren nøje overvejer sin position i forhold til det analytiske perspektiv og de etiske forpligtelser over for informanterne. Det handler om at kunne balancere mellem de relevante informationer fra informanterne og samtidig være etisk forpligtet over for dem i en søgen efter at producere ny viden i forskningssammenhænge (ibid.).

Ifølge Järvinen (2005) er det i udarbejdelsen af kvalitativ viden vigtigt at være opmærksom på, at både interviewer og interviewpersonen antager, at modpartens egenskaber, holdninger og aktiviteter harmonerer med gængse forestillinger om den samfundskategori, han eller hun tilhører. Denne såkaldte forforståelse vil formentlig påvirke samspelet i interviewet og derved det interviewmateriale, der bliver produceret. Dette kan være en ulempe i udarbejdelsen af brugbar data (Järvinen, 2005).

Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på min egen forforståelse og min forestilling om verden, som vil farve både min udformning af interviewguides, men også processen inden selve interviewene. De svar og konklusioner jeg kommer frem til, vil ligeledes være påvirket heraf. Med dette mener jeg, at man aldrig kan gå ind i et felt objektivt. I min forforståelse ligger der en forestilling om, hvordan verden fungerer, og denne forforståelse begrænser min tænkning om, hvad jeg er fortrolig med (Chalmer, 2003). Det betyder endvidere, at der altid vil være noget, som ikke får min opmærksomhed, og det der gør, vil være farvet af min indre oplevelsesverden og mine forforståelser. "Fakta er dermed ikke uafhængige af iagttageren, men er fortolket eller forstået af denne og dermed afhængige af dennes indre referencesystem eller forståelsesramme" (Nissen, 2007, s. 12). Min forforståelse er derfor vigtig at have for øje i den endelige evaluering af Boggruppen.

Det er relevant at ekspliciterer den forforståelse, jeg bringer med ind i undersøgelsen før udførelsen af en fænomenologisk og hermeneutisk undersøgelse. Den forforståelse, jeg med-bringer i evalueringen af Boggruppen, omfatter for det første de perspektiver, der er ekspliciteret som grundlag for problemformuleringen og forskningsspørgsmålene. For det andet omfatter min forforståelse den valgte metodiske tilgang til undersøgelsen samt den valgte teoretiske referenceramme som præsenteres i kapitel 4. I diskussionsafsnittet 7.4.1 diskuteres, hvilke implikationer min forforståelse kan have medført undersøgelsens resultater.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

3.3.2 Generaliserbarhed, reliabilitet og validitet

I en empirisk undersøgelse er det relevant at inddrage generaliserbarhed, reliabilitet og validitet i forhold til evalueringens anvendelighed og værdi.

Ifølge Kvale & Brinkmann (2009) kan og skal kvalitative undersøgelser valideres for at kunne benyttes som videnskab. Validiteten refererer i denne sammenhæng til sandheden, rigtigheden og styrken af et udsagn og må ses som et udtryk for, hvor sikkert undersøgelsens data beskriver det forhold, som den ønsker at beskrive. Brinkmann & Tanggaard (2010) udtrykker ligeledes, at kvalitative forskere ofte mødes med et krav om reliabilitet, validitet og generaliserbarhed, som i kvalitativ forskning bør udskiftes med transparens, gyldighed og genkendelighed, hvis den kvalitative forskning ikke skal underkendes. I et interview handler validiteten om troværdigheden af interviewpersonens beretninger og kvaliteten af interviewprocessen (Kvale & Brinkmann, 2009). Undersøgelsens validitet og reliabilitet diskuteres i afsnit 7.4.

3.4 Analysestrategi

At analysere betyder bogstaveligt talt "at bryde noget ned i mindre dele" (Brinkmann & Tanggaard, 2010, s. 46). Målet med analysen er at sammenfatte materialet i større sammenhængende kategorier for derved at ende med et overblik over materialet, der giver mulighed for at se nye sammenhænge, som ikke var åbenlyse fra begyndelsen.

Jeg har i denne undersøgelse valgt at udarbejde en fænomenologisk analyse og har derfor arbejdet hen mod at reducere tekstsegmenterne til meningsenheder i interviewene (ibid.; Kvale & Brinkmann, 2009). Dette bygger ifølge Kvale og Brinkmann (2009) på en fænomenologisk tilgang, som begrundes ud fra den amerikanske psykolog Amedio Giorgis deskriptive fænomenologiske metoder. Det videnskabsteoretiske perspektiv ved menings-kondensering er knyttet til fænomenologien. I den fænomenologiske analyse gælder det om at holde sig selv udenfor så længe som muligt og lade fænomenerne fremtræde for sig selv og til sidst søge at integrere enkeltdele af materialet i større helheder.

Ved metoden meningskondensering deles analysen op i 5 trin:

1. På første trin læses alle interviewene igennem for derved at få en fornemmelse for helheden.
2. Andet trin indebærer en yderligere gennemlæsning, hvorefter teksten inddeles i meningsenheder.
3. Tredje trin i interviewanalysen består i, at forskeren omformulerer det tema/de temaer, som dominerer den naturlige meningsenhed, så enkelt som muligt, så udsagnene tematiseres ud fra

[Type text]

[Type text]

[Type text]

interviewpersonens synspunkt. Indtil nu har data afspejlet informanternes ord, men på dette niveau går jeg ud over disse og ind i en hermeneutisk fortolkning.

4. Fjerde trin handler om at stille spørgsmål til enhederne ud fra undersøgelsens konkrete formål.
5. På femte trin bliver de væsentlige temaer i interviewet som helhed sat sammen i et deskriptivt udsagn (Kvale & Brinkmann, 2009).

Den fænomenologiske tilgang indebærer et forsøg på at sætte den commonsense-baserede og videnskabelige viden i parentes for at nå frem til en fordomsfri fremstilling af fænomenernes væsen (Kvale & Brinkmann, 2009). Denne form for meningskondensering anvendes ifølge Kvale og Brinkmann (2009) til at analysere omfattende og komplekse interviewtekster, hvilket jeg mener angår evalueringen af Bogruppen. Ved at definere meningsenheder kan det empiriske materiale gøres til genstand for en mere omfattende fortolkning i analysen samt en teoretisk diskussion.

3.4.1 Fra samtale til transskribering

”At transskribere betyder at transformere” (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 200). Det er en kends-gering, at en mængde information går tabt, når man transskriberer, dvs. oversætter det talte sprog til skreven tekst. Stemmeføring og kropssprog bliver ikke uden videre transskriberet. Sproglige fænomener som f.eks. ironi kan ligeledes være svære at tyde uden for den konkrete kontekst, der fandt sted i den oprindelige interviewinteraktion (Brinkmann & Tanggaard, 2010; *ibid.*).

Alle 13 interviews med de unge og pædagogerne er blevet optaget på en lydfil, således at jeg som forsker kunne koncentrere mig om interviewets emne og dynamik. For at bevare interviewene i klar erindring blev de ordret transskriberet umiddelbart efter, de var foretaget. Transskriptionerne af de 13 interviews har resulteret i 173 siders empirisk materiale, som er vedlagt på CD bagerst i specialet, bilag 4 – 16.

Idet formålet med den kvalitative undersøgelse er at gengive de perspektiver, informanterne giver udtryk for, har jeg valgt at formulere transskriptionerne af de 13 interviews ordret, men uden at angive ”øhh”, tonefald og kortere pauser.

De unge er i undersøgelsen blevet anonymiseret. Pædagogerne har selv truffet beslutning om, hvorvidt de ville anonymiseres eller ej. Institutionen er ikke blevet anonymiseret, hvilket er en beslutning, ledelsen på Holmstrupgård selv har truffet.

4. Specialets videnskabsteoretiske tilgang og analytiske begreber

Indeværende kapitel har til hensigt at introducere læseren for specialets teoretiske tilgang. Jeg vil præsentere de teoretiske perspektiver, som jeg mener, er relevante i besvarelsen af problemformuleringen og herunder

[Type text]

[Type text]

[Type text]

forskningsspørgsmålene. Perspektiverne danner således den teoretiske ramme for diskussionen og den endelige evaluering af Bogruppen. Jeg vil i diskussionen inddrage andre teorier, som kan bidrage med en dybere forståelse eller supplerende perspektiver, men dem jeg præsenterer her, er specialets primære teoretiske perspektiver.

4.1 Lave & Wenger – Social praksisteori

Jean Lave og Etienne Wenger (2003) har, med afsæt i social praksisteori, præsenteret teorien om situeret læring, hvor læring er tilknyttet deltagelse i et særligt fællesskab – et *praksisfællesskab*. I et praksisfællesskab skelnes der mellem deltageres forskellige positioner, hvor fokus er rettet mod relationerne deltagerne imellem og hvordan disse ændrer sig. Lave & Wengers sociale praksisteori omfatter, at når individet træder ind i et nyt praksisfællesskab, tildeles det en rolle som legitim perifer deltager. Efterhånden som individet tilegner sig de færdigheder og den viden, som eksisterer i praksisfællesskabet, bevæger det sig i retning af fuld deltagelse. Dette bliver af Lave & Wenger betegnet som en læringsbane. I situeret læringsteori er det praksisfællesskabet, der er udgangspunktet for læring. Læring er således grundlæggende forankret i socialiteten og foregår i de praksisfællesskaber, individet dagligt indgår i (ibid.).

Ifølge Etienne Wenger (2004) består et praksisfællesskab af tre dimensioner: *gensidigt engagement*, *fælles virksomhed* og *fælles repertoire*. Det gensidige engagement er kendetegnet ved, at engagementet ligger i de handlinger, hvis meninger forhandles indbyrdes. Muligheden for gensidigt engagement kræver samspil, og at deltagerne: "Er i stand til (og får lov til) at tale og interagere" (ibid., s. 91). Det, at være en del af noget, som har betydning, er ligeledes en forudsætning for at være engageret i et praksisfællesskab. Den anden dimension, fælles virksomhed, er resultatet af den kollektive forhandlingsproces, som deltagerne selv definerer, og som afspejler det gensidige engagements fulde kompleksitet. Forhandling af en fælles virksomhed skaber, blandt de involverede, relationer af gensidig ansvarlighed. Virksomheden er fælles ved, at den er forhandlet i fællesskab, hvor deltageres forskelle og ønsker bliver en del af processen. Den fælles virksomhed skabes således: "Af deltagerne inden for rammerne af deres situationers ressourcer og begrænsninger" (ibid., s. 97). Det tredje kendetegn ved praksisfællesskabet er udviklingen af fælles repertoire. Elementerne i repertoiret opnås ved, at de hører til et praksisfællesskab som omfatter ord, rutiner, måder at gøre ting på, begreber eller handlinger; elementer som fællesskabet løbende har produceret, og som derved bliver en del af praksis. Et

[Type text]

[Type text]

[Type text]

praksisfællesskab rummer et sted for interpersonelle relationer, engagement, fælles viden og forhandlinger, hvilket har stor betydning for menneskers tilværelse (ibid.).

4.2 Ryan & Deci – Selvbestemmelsesteori

Ryan & Deci's (2000) selvbestemmelsesteori (Self-determination theory, SDT) omhandler begreberne "intrinsic" og "extrinsic" motivation, oftest oversat som indre og ydre motivation. På motivationsmodellen opdeler Ryan & Deci SDT i tre motivationsformer: Amotivation, ydre motivation og indre motivation. Amotivation beskriver følelsen af tomhed i et engagement, hvor individet ikke værdsætter aktiviteten. Den ydre motivation opdeles i; ekstern regulering, intro-jektion, identifikation og integration. Den udefrakommende motivation handler om, hvorledes man med stimuli kan tilskynde forskellige former for handling, som typisk belønnes. Den indefra-kommende motivation kan henføres til personlige værdier og meninger hos den enkelte, som retter fokus og handling i bestemte retninger, og som primært fører til indre tilfredsstillelse. Vi kan motiveres såvel udefra som indefra – og vi er alle både ydre og indre motiverede. Motivation kan derved have forskellig retning og styrke (ibid.).

SDT anerkender den spontane indefrakommende motiverede handling og de ydre faktorer, som kan understøtte eller svække handlingen. For Ryan & Deci (2002) handler det om at skabe et miljø, hvor de tre medfødte psykologiske behov: kompetence, autonomi og tilhørsforhold kan udfoldes. Desto mere de tre behov opfyldes, jo mere vil individet opleve en indefrakommende motivation, og desto mere vil det handle ud fra egne motiver og lyster. SDT tager således udgangspunkt i, at individet har nogle universelle menneskelige behov i form af kompetence, autonomi og tilhørsforhold, som forsøges tilgodeset for at opnå udvikling og psykisk velbefindende (Ryan & Deci, 2000). Når disse tre behov opfyldes, er vi motiverede, produktive og tilfredse, imens det modsatte derimod gør sig gældende, hvis behovene ikke i tilstrækkelig grad opfyldes. Ifølge Ryan & Deci (2002) henviser behovet for autonomi til et ønske fra individet om at engagere sig i aktiviteter, som det selv har valgt. Behovet for kompetence bliver realiseret, når individet oplever en følelse af effektivitet og tryghed i forhold til udvikling og anvendelse af egne kompetencer. Afslutningsvis henviser behovet for tilhørsforhold til, hvorledes individet oplever og definerer sig selv i forhold til andre (ibid.).

4.3 Lazarus - Coping

Begrebet *coping* er ifølge Richard S. Lazarus (1999) en betegnelse for, hvordan individet håndterer stressede livsbetingelser. Stress og coping forholder sig derved gensidigt til hinanden. Lazarus og Folkman (1984) opererer begge med begrebet coping og ser det som en dynamisk proces, der er situationsbundet. De inddeler det i to hovedfunktioner: 1) *Emotion-focused Forms of coping* og 2) *Problem-focused Forms of coping* (ibid.). Den følelsesfokuserede funktion omhandler en regulering af følelser, der knytter an til stressede situationer, hvor

[Type text]

[Type text]

[Type text]

den problem-fokuserede funktion omhandler miljøet eller personen selv. Her tilegnes information om, hvad der må gøres, og der foretages handlinger, der ændrer den problematiske relation mellem person og miljø (Lazarus, 1999). Lazarus mener, at coping bør sidestilles med vurdering som et essentielt aspekt af følelsesprocessen og livet, samt at coping og vurdering overlapper hinanden. Kvaliteten af vurderingen har afgørende betydning for en god coping. Derved bør stress, følelser, vurdering og coping opfattes som indgående i en relation mellem del og helhed. Det er individets vurdering af en (stressfuld) situation, der bestemmer, hvordan der følelsesmæssigt reageres, og hvordan situationen 'copes' (Ibid.).

Lazarus og Folkman (1984) opfatter copingprocessen som adfærdsmæssige og kognitive bestræbelser på at håndtere de indre eller ydre krav, der ifølge individets vurdering overskrider dets ressourcer. Coping bør derved ses som et relationelt begreb, hvor den miljømæssige situation og individets personlighed inddrages. Der er altså individuelle forskelle i modstandsdygtigheden over for stress, og det er derved ikke på forhånd bestemt, hvordan individet reagerer på, vurderer og håndterer stressfulde situationer (ibid.).

5. Undersøgelsens resultater

Hensigten med kapitlet er at åbne op for de umiddelbare oplevelser af den konkrete og unikke verden, der præsenterede sig i transskriptionerne af interviewene. Som beskrevet tidligere tager undersøgelsens resultater udgangspunkt i det semistrukturerede interview med 10 tidligere anbragte unge. Jeg har forsøgt gennem disse interviews at omkredse kompleksiteten i undersøgelsens problemstillinger ved at fremdrage nuancerede og detaljerede beskrivelser fra informanterne (Brinkmann & Tanggaard, 2010).

De unge informanter er anonymiserede, og jeg angiver med parentes, hvorfra citaterne kommer i interviewene, på følgende måde: Maya (Bilag 4, s. 12). Når jeg benytter (...), har jeg bestræbt mig på at gøre sætningen mere forståelig i sammenhængen. Dette har jeg valgt ud fra en vurdering af, at talesprog ikke altid virker lige så klart og tydeligt på skrift som i tale. På denne måde lader jeg derfor, i respekt for informanterne, deres citater fremstå mere tydelige, forståelige og klare.

Resultaterne af de unges interviews er fremkommet i tilknytning til de tre forskningsspørgsmål. De unges udsagn bliver præsenteret i form af præcise citater fra de transskriberede interviews for derved at optimere undersøgelsens validitet. Således tilvejebringes de perspektiver og kontekster, der kan give læseren et indblik i undersøgelsens resultater.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Under hvert forskningsspørgsmål er resultaterne inddelt i underoverskrifter, som indkredser tekstsegmenterne og kompleksiteten i de unges udsagn. Interviewene med de unge informanter afrundes med et afsluttende spørgsmål, der uddyber, hvordan opholdet i Bogruppen har hjulpet den enkelte til et liv i egen bolig. Det afsluttende spørgsmål er yderst relevant i en evaluering af Bogruppen, idet målet med efterværn er at forberede de unge på en selvstændig voksen-tilværelse uden pædagogisk indblanding.

Jeg har i denne afhandling valgt at udarbejde en fænomenologisk analyse og har derfor reduceret tekstsegmenterne til meningsenheder i de transskriberede interviews (Brinkmann & Tanggaard, 2010; Kvale & Brinkmann, 2009). Først efter en grundig gennemlæsning af de unges 10 interviews har det været muligt at reducere tekstsegmenterne til meningsenheder. I den fænomenologiske analyse må forskeren holde sig selv uden for så længe som muligt og lade fænomenerne fremtræde for sig selv, for til sidst at søge at integrere enkeltdele af materialet i større helheder. Afslutningsvis i dette afsnit opsummeres resultaterne således i en sammen-fatning, hvor læseren præsenteres for de meningsenheder, der er fremtrædende i interviewene med de unge, og som danner udgangspunktet for den efterfølgende analyse og diskussion.

Eftersom det empiriske materiale med de unge omfatter 144 siders transskriberet interview, har det været nødvendigt udelukkende at trække de resultater frem, der er relevante for en fyldig besvarelse af problemformuleringen. For yderligere resultater henvises læseren til et uddybet resultatafsnit i bilag 3. Bilagene 4 til 16 omfatter transskriptionerne af interviewene, herunder også transskriptionerne af de 3 pædagogers interviews, som i efterfølgende analyse bliver anvendt til den komparative analyse. Bilagene er vedhæftet på CD bagerst i specialet.

5.1 Forskningsspørgsmål 1: De unges oplevelser af det relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen

De unges oplevelser af relationen til pædagogerne i Bogruppen:

Hovedparten af de unge, dvs. 9 ud af 10, beskriver deres relation til pædagogerne som godt eller rigtig godt. Morten fortæller i den forbindelse: "Mit forhold til dem (pædagogerne), det var jo hele essensen af udslusningen" (Bilag 11, s. 2). Maya, Katrine og Peter peger desuden på, at relationen til pædagogerne i Bogruppen er mere ligeværdigt end på døgninstitutionen Holmstrupgård. Maya udtrykker: "De betragter én som ligeværdig og snakker til én, som om man er voksen. Og det er meget mere behageligt end at blive snakket ned til" (Bilag 4, s. 9). Anja udtrykker som den eneste, at hun ikke havde et godt forhold til pædagogerne: "Jeg havde ikke et særlig tæt forhold til dem (...) Jeg var faktisk i tvivl om, om Bogruppen overhovedet var det rigtige, fordi jeg slet ikke synes, jeg kunne snakke med dem, der var i Bogruppen" (Bilag 10, s. 1).

De unges oplevelser af relationen til kontaktpædagogen:

[Type text]

[Type text]

[Type text]

5 af de 10 unge udtrykker, at de følte sig tæt tilknyttet deres kontaktpædagog. 3 af de unge peger på andre pædagoger end kontaktpædagogen, som den voksne de følte sig tættest knyttet med i Boggruppen. Anja havde ingen tilknytning til nogle af de voksne, mens Maya siger: "Jeg synes i Boggruppen, så er man tilknyttet til dem alle sammen, det er ikke sådan, selvom der er én som man har som primær, så er det ikke kun den, man er tilknyttet til" (Bilag 4, s. 2).

De unges oplevelser af kemien som en vigtig faktor for den tætte relation:

4 unge udtrykker, at den tætte relation til pædagogerne primært opstår, når kemien er til stede. Mette udtaler om relationen til sin kontaktpædagog: "Jeg klingede bare godt med ham" (Bilag 5, s. 3). Sanne udtrykker ligeledes: "Det er også ret vigtigt, at man svinger med dem" (Bilag 7, s. 3.).

De unges oplevelser af den tætte relation til Paul:

7 af de 10 unge giver udtryk for, at de havde en tæt relation til Paul. Både de unge, der havde ham som kontaktpædagog og dem, som havde en anden som kontaktpædagog. Line udtrykker: "Paul han var bare sådan en ekstra far" og supplerer med: "Han var der lige når man havde brug for ham (...) Når man ikke kunne få fat i sin egen far, så var Paul der" (Bilag 12, s. 4). Maya udtrykker ligeledes stor begejstring for relationen til Paul: "Man kan bare ringe til ham, selvom han faktisk ikke er på arbejde, og så svarer han" og afrunder med: "Det betyder, at man faktisk føler, at han egentlig tænker på én og faktisk gider én" (Bilag 4, s. 4).

Betydningen af relationen til pædagogerne for de unges udslusning:

8 ud af 10 udtrykker, at relationen til pædagogerne i Boggruppen havde stor betydning for deres udslusning og fortæller, at det har været betryggende at vide, at man altid kunne kontakte en pædagog. Line udtaler i den forbindelse: "Det var dejligt at have, da man skulle videre (...) Der var en god støtte, når man havde brug for det" og supplerer med: "Jeg vidste de var der, når jeg ringede, og det var simpelthen det bedste" (Bilag 12, s. 5). Anja mener ikke, at forholdet til pædagogerne havde den store betydning for hendes udslusning, idet hun ikke følte, at hun kunne snakke med nogle af pædagogerne i Boggruppen: "Jeg brugte dem faktisk mest praktisk vil jeg sige (...) Fordi jeg havde helt vildt svært ved at snakke med dem, så det var meget overfladisk snak" (Bilag 10, s. 2).

De unges oplevelser af en anderledes relation til pædagogerne i Boggruppen end på døgn-institutionen:

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Halvdelen af de unge mener, at forholdet til pædagogerne var anderledes i Bogruppen end på afdelingerne på Holmstrupgård. Morten siger: "Pædagogerne på Holmstrupgård kunne jeg ikke bruge til noget konstruktivt, fordi jeg ikke var interesseret i at være sammen med dem (...) Så i modsætning til Bogruppen, hvor begge parter har været klar på at samarbejde (...) Det var noget helt andet" (Bilag 11, s. 5).

De unges oplevelser af at få tildelt et større ansvar i Bogruppen:

4 af de unge oplever, at ansvaret, for beslutninger om deres eget liv, bliver lagt på deres skuldre i Bogruppen. Som Katrine udtrykker det: "For det første så er man voksen, når man kommer i Bogruppen, og man bor for sig selv, altså de skal ikke stilles til ansvar for mig" (Bilag 8, s. 3) og supplerer med: "Der er jeg jo ansvarlig for mit eget liv" (Bilag 8, s. 4).

De unges oplevelser af Bogruppen som en forberedelse til en selvstændig voksertilværelse:

4 af de unge beskriver tiden i Bogruppen som en periode, der skulle klargøre dem til livet uden for en institution. Phillip udtaler: "I Bogruppen der er indstillingen, nu er vi altså på vej ud i det virkelige liv, og det er et reelt mål, og det skal vi arbejde hen mod, og det betyder, at man også skal være herre i eget hus oppe i hovedet og ligesom tage hånd om sit eget liv" (Bilag 9, s. 6).

De unges oplevelser af den læring de har fået i Bogruppen:

8 af de 10 unge peger på, at Bogruppen på mange måder har lært dem at klare en selvstændig voksertilværelse. Phillip udtrykker: "Det har været et mellemstop, en mellemstation, fordi der er masser, som bliver udskrevet fra institutionen og direkte ud i det virkelige liv. Det ville jeg ikke have håndteret særlig godt, jeg ville have været faldet helt fra hinanden, det er jeg overbevidst om. Og ville være endt, formentlig enten på psyk (Psykiatrisk Afdeling) igen eller på et andet bosted". Han uddyber: "Det, at jeg kom ind i Apollon, ind i Bogruppen, lige at lære, hvordan gør man egentlig de her ting. Hvordan, når man vil begynde på skole, hvad nu når jeg selv skal finde noget beskæftigelse, noget at lave i hverdagen. Hvordan gør man det. Det er noget Bogruppen kunne hjælpe mig med, og noget den hjalp mig med" (Bilag 9, s. 14). Han siger efterfølgende: "Det, at jeg kom ud og var klædt på, så meget som jeg var, men at der stadig var noget nyt, det var egentlig rigtig rigtig godt" (Bilag 9, s. 16).

5.2 Forsknings spørgsmål 2: De unges oplevelser af hjælpen og støtten fra pædagogerne i Bogruppen

De unges oplevelser af hjælpen og støtten fra pædagogerne:

Størstedelen af de unge, 7 ud af 10, mener at hjælpen og støtten overordnet har været god i Bogruppen. Maya udtrykker: "Hjælpen og støtten er som sådan meget god" og supplerer med: "De gav mig lov til, hvis man kan sige det sådan, hvor det fik man ikke lov til det andet sted" (Bilag 4, s. 7). *Det andet sted*, Maya refererer til, er

[Type text]

[Type text]

[Type text]

døgnafdelingen på Holmstrupgård. 2 af de unge fandt det svært at tage initiativet til at bede om hjælp i Bogrupper, som Katrine udtaler: "Det der med, at man skal selv (...) Og det har jeg nok ikke altid været så god til" (Bilag 8, s. 4). Konrad fortæller, at der var nogle mangler i forhold til hjælpen og støtten i Bogrupper: "Der skulle have været meget mere (...) De skulle have taget noget mere hånd om de forskellige mennesker, der nu var der" (Bilag 6, s. 6).

De unges oplevelser af praktisk hjælp og støtte fra pædagogerne i Bogrupper:

For halvdelen af de unge handlede hjælpen og støtten fra pædagogerne primært om hjælp til praktiske opgaver. Line udtrykker i den forbindelse: "Meget det praktiske, for der var lige pludselig en masse ting, man ikke lige havde styr på med de papirer" (Bilag 12, s. 7). Anja havde hovedsageligt brug for kørsel: "Hvis jeg ikke havde haft Henning til at komme og hente mig, så var jeg slet ikke kommet af sted til alt det, jeg kom af sted til" (Bilag 10, s. 4). 3 af de unge har brugt pædagogerne til at få styr på økonomien, som Sanne udtrykker: "Jeg snakkede meget med Jesper om det der med SU frem for, hvad end det andet det var" (Bilag 7, s. 11).

De unges oplevelser af hjælp og støtte fra pædagogerne på det personlige plan:

3 af de unge fortæller, hvordan pædagogerne har hjulpet dem på det personlige plan. Maya udtaler: "De sørgede for, at jeg ikke fik lavet for mange aftaler (...) Sørgede for, at jeg ikke overanstrengte mig for meget" (Bilag 4, s. 7). Hjælpen og støtten fra pædagogerne har også vist sig i forhold til det relationelle samspil. Katrine: "Jeg tror mest, jeg har brugt dem til, ja det sociale måske, at komme og være sammen med de unge og personalet" (Bilag 8, s. 4). Mona udtrykker ligeledes: "At man er en del af noget" (Bilag 13, s. 11) og supplerer med: "Så tager vi på ture, så man kommer ud og oplever noget sammen med de andre unge" (Bilag 13, s. 12). Mona og Morten udtrykker begge, at de ikke har brugt pædagogerne i forhold til hjælp og støtte, men at støtten ligger i at vide, at man altid har pædagogerne, hvis der skulle blive behov for det. Som Morten udtrykker: "De har hjulpet på den måde, at jeg har vidst, at de var der, som en back-up linie" (Bilag 11, s. 6).

De unges oplevelser af hjælp og støtte i overgangen fra døgninstitutionen til Bogrupper:

Ifølge 5 af de unge har hjælpen og støtten været god i overgangen fra døgninstitutionen til Bogrupper. De resterende 5 unge udtrykker, at hjælpen og støtten ikke var optimal i overgangen. Anja fortæller: "Der var ikke meget i forhold til på Holmstrupgård, det var der godt nok ikke (...) Det var svært fordi, at man kendte dem jo

[Type text]

[Type text]

[Type text]

ikke" og afslutter med: "Jeg synes måske ikke de (pædagogerne i Bogruppen) havde så meget kendskab til min måde at have det dårligt på" (Bilag 10, s. 5).

Den positive eller negative overgang fra døgninstitutionen til Bogruppen:

5 af de unge glædede sig til at blive en del af Bogruppen. Mette udtrykker: "Jeg glædede mig. Jeg var træt af at bo på institution (...) Jeg ville godt videre og være en normal ung som alle andre" (Bilag 5, s. 5). De resterende 5 oplevede, at overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen var en skræmmende oplevelse, som syntes uoverkommelig og stressende for dem. Sanne udtrykker: "Det var meget skrøbeligt det der med at flytte ud" og supplerer med: "Jeg synes også, at det var lidt stressende (...) Jeg tror det der med, chok nu flytter jeg faktisk hjemmefra" (Bilag 7, s. 13). Katrine siger ligeledes: "Jeg synes det var rigtig rigtig svært at komme væk fra Holmstrupgård" (Bilag 8, s. 4) og afrunder med: "At skulle til at lære en masse nye (...) Jeg skulle presses lidt til at deltage i nogle ting i starten (...) At jeg et stykke tid var afvisende overfor Bogruppen" (Bilag 8, s. 5). Anja fortæller i samme forbindelse: "Jeg havde ikke rigtig noget tilfælles med de andre unge, og det fik jeg faktisk heller aldrig i den tid, jeg var i Bogruppen" (Bilag 10, s. 6). Hun siger efterfølgende om overgangen til Bogruppen: "Jeg synes det var rimelig angstprovokerende, jeg følte ikke jeg passede ind" (Bilag 10, s. 7).

De unges oplevelser af hjælp og støtte i Bogruppen fremfor på døgninstitutionen:

De unges oplevelser af hjælpen og støtten i Bogruppen har, for 6 ud af de 10 unge, været anderledes end hjælpen og støtten på døgninstitutionen. Som Maya udtrykker det: "Altså den hjælp i Bogruppen er ligesom mere intensiv, hvis man kan sige det sådan, end den på Holmstrup-gård (...) Det er ligesom at komme væk fra de der overvågelsesrammer, hvor du bliver overvåget 24/7 (...) For hvis man i forvejen føler, at man bliver overvåget, så hjælper det jo ikke synderligt meget, at man faktisk også bliver overvåget" (Bilag 4, s. 11). Maya afslutter med at beskrive, hvordan det var anderledes i Bogruppen: "Man fik lov til at klare sig selv, og faktisk fik lov til at håndtere nogle af de problemer selv" (Bilag 4, s. 12).

De unges oplevelser af manglende forståelse hos pædagogerne i Bogruppen:

3 af de unge følte sig ikke helt forstået i Bogruppen. Katrine udtaler: "Når de sådan ringede rundt og spurgte, hvordan det gik, altså så var der nogle, hvor jeg bare sagde det går fint, selvom det måske ikke var fint". Hun supplerer med: "Så har jeg måske ikke helt følt, at jeg blev forstået" (Bilag 8, s. 6). Phillip siger ligeledes: "Det første lange stykke tid jeg boede i Bogruppen... ikke følte det der nærvær (...) At der var forståelse for min situation" (Bilag 9, s. 12). Anja havde det på samme måde: "Helt konkret så savnede jeg nok en, som forstod mig (...) Jeg tænker, at de gjorde deres bedste" og siger efterfølgende: "Det var ikke kun det med pædagogerne, det var også det med de andre unge også, at jeg slet ikke havde noget socialt med dem" (Bilag 10, s. 7).

De unges oplevelser af mangler i overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen:

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Halvdelen af de unge ønsker, at udslusningen fra døgninstitutionen til Boggruppen bliver bedre i fremtiden. Mette udtrykker: "Hvis det havde været sådan måske indsluset lidt mere langsomt. Det tror jeg måske ville have været lidt bedre". Hun udtaler efterfølgende om sit første møde med Boggruppen: "Så står man der, hej, jeg er så ny her" (Bilag 5, s. 9). Sanne udtrykker ligeledes: "Jeg kunne ønske, at man havde haft en længere indslusningsperiode til Boggruppen (...) Havde haft nogle arrangementer sammen med Boggruppen, så man havde fået et større kendskab (...) Jeg kan bare huske den følelse af, at det var sådan to fremmede personer, der lige pludselig skulle til at hjælpe mig med nogle meget personlige ting". Hun afslutter med: "At jeg måske havde haft dem sådan på tomandshånd" (Bilag 7, s. 9).

Katrine udtrykker ligeledes mangler i overgangen fra Holmstrupgård til Boggruppen: "Jeg manglede noget af den der omsorg, som man fik på Holmstrupgård. Os det der med, at nogen sådan kom hen" (Bilag 8, s. 4). Anja manglede en pædagog at tale med om natten: "Jeg savnede tit en nattevagt, rigtig tit" (Bilag 10, s. 4).

5.3 Forsknings spørgsmål 3: De unges oplevelser af brugerindflydelsen i Boggruppen

De unges oplevelser af brugerindflydelsen i Boggruppen:

De 10 unge fortæller alle, at brugerindflydelsen i Boggruppen var stor. Maya udtrykker: "Det var jo helt på toppen" og supplerer med: "Vi fik lov til at bestemme, være med til at bestemme de valg, der skulle være stort set" (Bilag 4, s. 13). Phillip udtrykker ligeledes stor begejstring for brugerindflydelsen: "Jeg synes virkelig indflydelsen har været fremtrædende, altså jeg har haft indflydelse på mit eget liv" (Bilag 9, s. 12). Anja udtaler om brugerindflydelsen i Boggruppen: "Der fik vi stor indflydelse, jeg bestemte stort set det hele selv på mit eget liv" (Bilag 10, s. 8).

De unges oplevelser af at få lov til at tage ansvar:

8 af de unge beskriver, at de i Boggruppen fik lov til at tage ansvaret for deres egne mål og handlinger. Som Mette udtrykker i forhold til brugerindflydelsen: "Det synes jeg var fint, for så fik man ligesom selv lov til at finde ud af, hvad det var, man ville, og hvad man skulle" (Bilag 5, s. 6). 8 unge peger ligeledes på, at de selv fik mulighed for at træffe beslutninger på det personlige plan. Sanne udtrykker i den forbindelse: "Jeg synes egentlig, at jeg fik lov til at styre det, som jeg skulle styre, og så vejledte de mig" (Bilag 7, s. 15).

[Type text]

[Type text]

[Type text]

De unges oplevelser af brugerindflydelse i Bogruppen fremfor på døgninstitutionen:

8 ud af de 10 unge udtrykker, at de kunne mærke en stor forskel på brugerindflydelsen i Bogruppen frem for deres indflydelse på døgninstitutionen. Maya udtaler: "Ja (...) Man havde jo ikke rigtig nogen på selve Holmstrupgård. Og den man endelig havde, den skulle man fandme også kæmpe for endelig at have" (Bilag 4, s. 15). Katrine siger ligeledes: "Ja, nu har vi også nogle andre muligheder i Bogruppen" (Bilag 8, s. 6) og fortsætter: "På Holmstrupgård der bor man jo, og der følger man ligesom, de regler der er der (...) Eller der er man underlagt nogle ting (...) Bogruppen det er der, hvor man har en større selvstændighed, og det er et tilbud, som man kan komme og bruge, som man har lyst" (Bilag 8, s. 7).

De unges oplevelser af at blive behandlet mere som voksen i Bogruppen:

7 af de unge udtrykker, at de blev behandlet mere som en voksen i Bogruppen. Mette siger i den forbindelse: "Man bliver behandlet lidt mere som en voksen i Bogruppen, end man gør, når man bor på Holmstrupgård" (Bilag 5, s. 7).

5.4 Afsluttende spørgsmål: Hvordan hjalp opholdet i Bogruppen til et videre liv i egen bolig?

De unges oplevelser af Bogruppen som en station der har hjulpet dem videre til en selvstændig voksertilværelse:

8 ud af de 10 unge oplever, at Bogruppen har hjulpet dem godt videre til en selvstændig voksen-tilværelse. Ifølge Konrad har Bogruppen haft stor betydning for hans videre liv: "Jeg er glad for, at jeg har været der, og er glad for, at jeg har oplevet det, ellers så havde det nok været meget skidt i dag" (Bilag 6, s. 7). Han uddyber: "Bogruppen har gjort, at jeg ikke ville have havnet helt nede i kulkælderen og muligvis have taget mit eget liv (...) Jeg fik en god hjælp derfra som jeg skulle have" (Bilag 6, s. 9). Afslutningsvis taler Konrad meget positivt om Athena, som er Bogruppens værested: "Jeg brugte Athena meget, og det var også et godt sted at være og komme og slappe af og snakke med nogle andre mennesker i stedet for sine kammerater" (Bilag 6, s. 10).

Anja og Sanne fortæller som de eneste, at Bogruppen ikke har hjulpet dem til en selvstændig voksertilværelse. Anja udtaler: "Lige nu klarer jeg mig selv, og det har jeg gjort i snart tre år, men det går ikke specielt godt" (Bilag 10, s. 8). Sanne udtrykker, at det ikke er Bogruppen, der har hjulpet hende til en selvstændig voksertilværelse. Da Sanne flyttede fra Holmstrupgård og på kollegium brugte hun sin familie: "Jeg husker det også som om, at jeg begyndte at bruge min mor lidt mere igen, da jeg flyttede ud" (Bilag 7, s. 6).

De unges oplevelser af Bogruppens betydning i dag:

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Halvdelen af de unge udtrykker, at Boggruppen stadig har stor betydning for dem i dag, selvom de ikke længere er indskrevet. Mette udtaler i den forbindelse: "Selvom jeg ikke er indskrevet på Holmstrupgård, så ved jeg, at hvis lortet brænder på, så kan jeg ringe til Tekla eller Paul eller én af dem, og de vil være der" (Bilag 5, s. 6). For Katrine er det den største støtte i dag at vide, at hun stadig er en del af Boggruppen, selv efter hun er udskrevet: "Det har været meget rart at vide, at man stadig på en eller anden måde er en del af det, selvom man bliver mere overladt til sig selv, så har man stadig støtte i form af det" (Bilag 8, s. 7).

5.5 Sammenfatning af undersøgelsens resultater

I dette afsnit opsummeres resultaterne i en kort og konkret sammenfatning, hvor læseren afslutningsvis præsenteres for de meningsenheder, der er fremtrædende i interviewene med de unge, og som danner udgangspunktet for den efterfølgende analyse og diskussion.

De unges forhold til pædagogerne har stor betydning for udslusningen. De unge udtrykker, at kemien mellem dem og pædagogerne spiller en stor rolle for, hvor tæt relationen til pædagogerne opleves. Flere af de unge peger på, at de har en meget tæt relation til Paul. Dette skyldes primært, at Paul altid giver sig tid til at tale med de unge, uanset om han er på arbejde eller ej. Pauls store engagement giver de unge en følelse af, at de betyder noget for ham.

Ifølge de unge er forholdet til pædagogerne i Boggruppen på mange områder meget anderledes, end det forhold de havde til pædagogerne på døgninstitutionen. I Boggruppen oplever de unge at blive tildelt et større ansvar. Flere af de unge udtrykker ligeledes, at de er blevet behandlet som voksne i Boggruppen, og at forholdet til pædagogerne bærer præg af mere ligeværdighed end på døgnafdelingen.

I forhold til hjælpen og støtten fra pædagogerne er de unge meget delte. Halvdelen af de unge har primært oplevet hjælpen og støtten i form af praktiske opgaver, såsom kørsel, hjælp til forståelse af papirer fra kommunen osv. Derudover har enkelte unge brugt pædagogerne til at få styr på økonomien bl.a. ved at få lagt budgetter og hjælp til at søge SU. 3 unge udtrykker, at hjælpen og støtten hovedsageligt har været på det personlige plan, f.eks. til at holde styr på aftaler og hjælp til det sociale samspil med de andre unge og pædagogerne. 2 unge udtrykker specifikt, at hjælpen og støtten for dem har ligget i at vide, at pædagogerne altid er til rådighed, hvis de skulle få brug for hjælp. Flere af de unge oplever i den forbindelse, at det giver tryghed at vide, at man er en del af noget, en del af Boggruppen.

Alle 10 unge udtrykker, at brugerindflydelsen er stor i Boggruppen. De unge har haft stor indflydelse på beslutninger vedrørende deres eget liv og fået lov til at tage ansvar.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

De unge beskriver Bogruppen som en station, der forbereder dem på en selvstændig voksertilværelse. En station, som de selv har valgt at blive en del af, og hvor de har fået mulighed for at lære, hvordan man klarer sig selv, lige fra madlavning til økonomi og socialt samvær. 8 af de 10 unge udtaler direkte, at Bogruppen har hjulpet dem godt videre til en selvstændig voksertilværelse, hvorimod 2 unge fortæller det modsatte. Flere af de unge udtrykker, at Bogruppen stadig har stor betydning for deres tilværelse i dag, selvom de ikke længere er indskrevet i efterværnet. De ved, at de altid kan kontakte Bogruppen, hvis der virkelig skulle blive behov for det. Halvdelen af de unge peger på, at inklusionen til Bogruppen fra døgnafdelingerne kan forbedres på flere områder. Overgangen har for 5 af de unge været stressende og/eller angst-provokerende. Den stressende overgang skyldes bl.a., at de unge ikke havde kendskab til Bogruppen, herunder de andre unge og pædagogerne, da de blev tilknyttet. Denne manglende kendskab i overgangen har bl.a. medført, at enkelte unge ikke følte sig forstået af pædagogerne i Bogruppen.

5.5.1 Præsentation af meningsenhederne

Ud fra resultatafsnittet er jeg nået frem til tre fremtrædende meningsenheder i de 10 unges informanternes udsagn. De tre meningsenheder lyder som følger og vil danne udgangspunktet for den efterfølgende analyse og diskussion:

1. Bogruppen - et fællesskab med rum for læring.
2. Den unges relation til pædagogen og relationens betydning for udslusningen.
3. Overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen.

Hvorfor og hvordan jeg er nået frem til de ovenstående tre meningsenheder, vil blive præciseret mere dybdegående i nedenstående analyseafsnit.

6. Analysen

En analyse er, ifølge Pædagogisk Psykologisk Ordbog, "en opdeling af, hvilke dele en større helhed er sammensat af" (Hansen, Thomsen & Varming, 2008).

Analysen påbegyndes med en uddybelse af de meningsenheder, der er fremtrædende i de unges transskriberede interviews, og som kort blev præsenteret i sammenfatningen af undersøgelsens resultater. Efterfølgende introduceres læseren for den komparative analyse, hvor de unges udsagn holdes op mod pædagogernes udsagn for herved at undersøge forskelle og ligheder. Meningsenhederne og den komparative analyse vil danne udgangspunktet for den efterfølgende diskussion.

6.1 Uddybelse af meningsenhederne

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Dette trin i interviewanalysen består i, at jeg som forsker omformulerer de perspektiver, der dominerer den naturlige meningsenhed så enkelt som muligt, så udsagnene tematiseres ud fra interviewpersonernes synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2009). Meningsenhederne understøttes af de unges udsagn, hvor jeg anvender de unges ordvalg til at præsentere perspektiverne. Perspektiverne bliver således ikke diskuteret i dette afsnit.

Med udgangspunkt i de unges interviews er jeg nået frem til tre meningsenheder, der er meget fremtrædende i transskriptionerne. Det præciseres således, hvorfor og hvordan jeg er nået frem til den konkrete meningsenhed.

6.1.1 Meningsenhed 1: Boggruppen - et fællesskab med rum for læring

Begreberne *fællesskab* og *læring* er to begreber, som de unge forbinder med deres ophold i Boggruppen, og som fremstår meget tydelige i gennemlæsningen af de unges interviews.

Ifølge Den Danske Ordbog (2014) defineres fællesskab som: "Det at en gruppe mennesker er sammen om noget og derved føler en vis samhørighed".

De unge beskriver, direkte eller indirekte, Boggruppen som et fællesskab. Ifølge Mona har det haft stor betydning at være en del af noget - en del af Boggruppen, hvor man har været på ture sammen med de andre unge og pædagogerne. Boggruppens værested, Athena, bliver af 3 af de unge ligeledes beskrevet som et fællesskab, hvor man kan komme og være sammen med andre ligestillede unge. Line og Peter fortæller, hvordan de blev henvist til Athena af pædagogerne i Boggruppen for derved at møde nogle af de andre unge, som står i samme situation som dem.

Flere af de unge udtrykker, at de stadig, selvom de ikke længere er indskrevet i Boggruppen, føler sig som en del af fællesskabet, hvilket bl.a. for Katrine er den største støtte i dag. Denne fællesskabsfølelse giver Katrine en støtte i hendes selvstændige voksentilværelse uden for institutionen.

I Boggruppen er de unge sammen om at beslutte, hvordan hverdagen skal fungere, herunder hvilke aktiviteter de skal lave, hvad de skal have til aftensmad osv. Denne indflydelse i Boggruppen giver fællesskabet en samhørighed, hvor den enkelte unge har mulighed for at sætte sit præg på hverdagen. Endvidere har pædagogerne givet de unge lov til selv at tage ansvar for beslutninger vedrørende deres eget liv og udslusning. Alle 10 unge udtrykker direkte, at brugerindflydelsen i Boggruppen er stor. Dette bevidner, at de unge får lov til selv at tage ansvar for derved at lære, hvordan livet uden for en institution fungerer.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

4 af de unge beskriver tiden i Bogruppen som en periode, der skulle klargøre dem til livet uden for en døgninstitution. Begrebet læring defineres i Den Danske Ordbog (2014) som: "Det at lære noget med udgangspunkt i egne forudsætninger og interesser og med egen indflydelse på processen". Bogruppen er et frivilligt tilbud, som den unge selv skal vælge til. De skal selv have interesse i at lære at klare sig selv, så de efterfølgende kan leve en selvstændig voksertilværelse uden pædagogisk indblanding. De unge udtrykker, at dette også har været målet fra pædagogerne side. Ifølge Phillip er indstillingen i Bogruppen, at nu er de unge på vej ud i det virkelige liv, hvilket er målet med opholdet i Bogruppen. Dette mål arbejdes der hen mod, bl.a. ved, at de unge skal tage hånd om deres eget liv. Phillip var tilknyttet Bogruppens udslusnings-lejlighed, Apollon, hvor han lærte, hvordan man klarer sig i livet uden for en institution. En læring som omhandlede alt lige fra optagelse på en uddannelse til at finde en form for beskæftigelse i hverdagen. Denne læring i Apollon har ifølge Phillip gjort, at han var klædt rigtig godt på til at klare en selvstændig voksertilværelse.

Anja og Sanne udtrykker som de eneste, at Bogruppen ikke har hjulpet dem til en selvstændig voksertilværelse. For Sannes vedkommende handler det om, at hun ikke var interesseret i at deltage i fællesskabet i Bogruppen, idet hun flyttede på kollegium efter opholdet på døgn-institutionen. Sanne udtrykker, at hjælpen og støtten fra hendes familie er årsagen til, at hun i dag kan klare en selvstændig voksertilværelse. Anja følte sig ikke som en del af fællesskabet i Bogruppen. Anja fortæller i sit interview, at hun ikke havde noget tilfælles med hverken de unge eller pædagogerne i Bogruppen og udtrykker afslutningsvis, at hun i dag har meget svært ved at klare en selvstændig voksertilværelse.

6.1.2 Meningsenhed 2: Den unges relation til pædagogerne og relationens betydning for udslusningen

Det første forskningsspørgsmål har fokus på den unges relation til pædagogerne i Bogruppen. Under interviewene med de unge og ved gennemlæsningen af transskriptionerne, stod det meget klart, at relationen til pædagogerne i Bogruppen har haft stor betydning for 8 af de unge og deres udslusning. Visheden om, at pædagogerne altid står til rådighed, medfører en stor tryghed for de unge i udslusningen.

En god kemi mellem den unge og pædagogen er en vigtig faktor, som 4 af de unge fortæller, har stor betydning for relationen. De unge udtaler, at den gode kemi bl.a. opstår, idet forholdet er mere ligeværdigt med pædagogerne i Bogruppen end på døgninstitutionen. Maya fortæller, hvordan hun oplever, at pædagogerne betragter hende mere ligeværdigt og taler til hende, som en voksen. Hun udtrykker denne ligeværdighed som meget mere behagelig end at blive talt ned til, som hun oplevede pædagogerne på døgnafdelingen gøre. Den gode relation til pædagogerne i Bogruppen skyldes tilmed, at de unge har fået lov til selv at tage ansvar for deres eget liv. 7 af de unge fortæller, at de blev behandlet som voksne i Bogruppen, og at ansvaret blev lagt mere på deres skuldre i Bogruppen. Den mere ligeværdige relation samt et større ansvar har for en stor del af de unge medført en god relation til pædagogerne i Bogruppen og dermed haft stor betydning for udslusningen fra døgninstitutionen.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Halvdelen af de unge mener, at forholdet til pædagogerne var anderledes i Bogruppen end på afdelingerne på Holmstrupgård. Som Morten fortæller, var han ikke interesseret i at være sammen med pædagogerne på døgnafdelingen, hvorimod i Bogruppen var begge parter klar på at samarbejde. Morten siger selv, at denne markante forskel primært skyldes, at Bogruppen er et frivilligt tilbud, som han selv ønskede at blive en del af, hvilket døgnafdelingen ikke var.

Det er i interviewene med de unge meget tydeligt, at en stor del, 7 ud af de 10, havde en tæt relation til Paul. Både de unge, som havde ham som kontaktpædagog, og også dem der havde en anden som kontaktpædagog. Line fortæller, at hun betragtede Paul som en ekstra far, der altid var der, når hun havde brug for ham, og når hun ikke kunne få fat på sin egen far. Maya udtrykker ligeledes stor begejstring om relationen til Paul. Det har for Maya haft stor betydning for hendes udslusning, at hun altid kunne ringe til Paul. Han svarede uanset om han var på arbejde eller havde fri. Dette har givet hende en følelse af, at hun betyder noget for Paul, og at han tænker på hende og gider hende.

I Bogruppen skal de unge selv tage initiativ til at bede om hjælp hos pædagogerne, hvilket 2 af de unge udtrykker har været en stor udfordring som har været skræmmende for dem.

Ud fra interviewene fremgår det tilmed, at ikke alle de unge oplevede at have et tæt forhold til pædagogerne. Når pædagogerne f.eks. ringede rundt for at høre, hvordan den unge havde det, har Katrine, afhængigt af hvilken pædagog der ringede, løjet om sin tilstand. Hun fortæller, at hun ikke følte sig forstået. Denne følelse af manglende forståelse fra pædagogernes side udtrykker Phillip og Anja ligeledes i deres interviews. Phillip følte ikke et nærvær og en forståelse for hans situation fra pædagogerne i begyndelsen af sit ophold i Bogruppen.

Sanne og Anja fortæller begge, at de ikke havde en tæt relation til pædagogerne i Bogruppen. Sanne ønskede ikke en tæt relation til pædagogerne, idet hun ville klare sig selv med støtte primært fra sin familie. Anja udtrykker, at hun ikke havde et særlig tæt forhold til pædagogerne, selvom hun ønskede det. Hun følte ikke, at pædagogerne i Bogruppen forstod hendes måde at have det dårligt på. Den manglende forståelse medførte bl.a., at Anja var i tvivl om, hvorvidt Bogruppen overhovedet var det rigtige sted for hende, idet hun hverken kunne tale med pædagogerne eller de andre unge i Bogruppen.

6.1.3 Meningsenhed 3: Overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen

Det tredje fremtrædende tema i de unges interviews, er overgangen fra døgninstitutionen Holmstrupgård til Bogruppen. For halvdelen af de unge har overgangen været en positiv oplevelse, som de glædede sig til. Den anden halvdel af de unge oplevede, at overgangen var angstprovokerende og/eller stressende. De udtrykker et

[Type text]

[Type text]

[Type text]

ønske om, at indslusningen fra døgninstitutionen til Bogruppen bliver bedre i fremtiden. Mette ønsker, at indslusningen til Bogruppen kan foregå over en længere periode og derved langsommere. Den første dag i Bogruppen oplevede hun, at stå som ny, hvor hun hverken kendte de andre unge eller pædagogerne.

Sanne peger ligeledes på, at overgangen fra afdelingen på Holmstrupgård til Bogruppen kan blive bedre. Hun fortæller, at det kan være en fordel, hvis den unge får et større kendskab til Bogruppen inden tilknytningen. Ifølge Sanne kan overgangen blive mere flydende og dermed mindre stressende, hvis Bogruppen f.eks. arrangerer nogle aktiviteter, hvor man som ung på døgnafdelingen kan komme og lære de andre unge og pædagogerne at kende. Hun oplevede det som skræmmende, at to fremmede personer pludselig skulle hjælpe hende med personlige ting, som f.eks. at tale om følelser. Sanne foreslår, at det kan være en fordel, at de unge får mulighed for at have pædagogerne, og herunder kontaktpædagogen, på tomandshånd, inden de bliver tilknyttet Bogruppen.

Den mangelfulde indslusning til Bogruppen har medført, at 5 af de unge følte overgangen som direkte stressende og/eller angstprovokerende. Phillip glædede sig til at komme ud af institutionen, men han fortæller også, at det var en stor omvæltning, som var stressende for ham, og som han var meget nervøs for. For Katrine var det ligeledes svært at komme væk fra Holmstrupgård. Den største stressfaktor for hende omhandlede det at skulle lære en masse nye mennesker at kende. I begyndelsen af opholdet i Bogruppen fortæller Katrine, at hun skulle presses af pædagogerne til at deltage i fællesskabet, idet hun var meget afvisende over for Bogruppen. Anja mener ligeledes, at det var angstprovokerende at blive en del af Bogruppen. Hun følte ikke, at hun havde noget tilfælles med de andre unge, hvilket gav hende en oplevelse af ikke at passe ind i fællesskabet.

6.2 Den komparative analyse

At sammenligne de unges udsagn med pædagogernes, omhandlende de samme forsknings-spørgsmål, giver undersøgelsen et yderligere aspekt. Et aspekt som kan præcisere, hvorvidt Bogruppen fungerer efter hensigten – nemlig at forberede den unge på en selvstændig voksen-tilværelse uden pædagogisk indblanding.

Jeg har valgt at præsentere den komparative undersøgelse i tilknytning til forsknings-spørgsmålene, hvor både ligheder og forskelle i de unges og pædagogernes udsagn kommer til syne. Spørgsmålene til de unge og pædagogerne er de samme, jf. interviewguide bilag 1 og bilag 2. I interviewene med de unge spørges der ind til deres oplevelser af efterværnet, og i interviewene med pædagogerne spørges der ind til, hvordan de tror, de unge har oplevet de tre forskningsspørgsmål i Bogruppen.

6.2.1 De unges oplevelser af det relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen

Hovedparten af de unge, dvs. 9 ud af 10, beskriver deres forhold til pædagogerne som godt eller rigtig godt. Pædagogerne udtrykker ligeledes, at forholdet til de unge i Bogruppen er godt, og at det relationelle samspil mellem de unge og pædagogerne har stor betydning for de unges udslusning. Pædagogen Tekla udtaler sig om

[Type text]

[Type text]

[Type text]

vigtigheden af den gode relation til de unge: "Det tænker jeg også er en forudsætning for at kunne motivere dem" (Bilag 14, s. 1). Pædagogerne udtrykker, at forholdet til de unge er mere ligeværdigt i Boggruppen end på døgninstitutionen, hvilket også Maya, Katrine og Peter giver udtryk for. Den ligeværdige relation opstår i Boggruppen, fordi det er et tilbud, som de unge selv kan vælge til. Pædagogen Jesper udtrykker i den forbindelse: "Mere ligeværdigt (...) Når de er indskrevet hos os, så er de her af egen fri vilje. De har sagt ja tak til tilbuddet, og vi stiller ikke krav til de unge. Det handler rigtig meget om samarbejde hos os" (Bilag 15, s. 2).

5 af de 10 unge oplever at have en tæt relation til deres kontaktpædagog. Pædagogerne peger ligeledes på kontaktpædagogen som den person, den unge har den tætteste relation til i Boggruppen. Tekla udtrykker i den forbindelse en vis sårbarhed i Boggruppen: "Der kan være en sårbarhed i forhold til kemien i og med, at man får tildelt én kontaktpædagog. Hvor jeg tænker, at for den unges vedkommende, hvis man ikke lige oplever at have den kemi, som også er en forudsætning for relationen kan blive god, så er det jo lidt sårbart, fordi vi er en lille personalegruppe" (Bilag 14, s. 2). 4 af de unge udtrykker, at den tætte relation til pædagogerne primært opstår når kemien er tilstede.

7 af de unge udtrykker, at de havde en tæt relation til Paul. Det betyder meget for de unge, at pædagogerne viser dem, at de betyder noget for dem. Sanne udtaler: "Paul har engang været hjemme hos min familie (...) Det synes jeg faktisk var rigtig rart (...). Prøve at forstå, hvor jeg kommer fra" (Bilag 7, s. 10). Jesper (pædagog) udtrykker i den forbindelse: "Vi er selvfølgelig begrænset af vores arbejdstider, og det synes jeg, vi skal holde fast i. Vi skal ikke til at have de unge med hjem osv. (...) Jeg har nogle kollegaer, som tager over, når jeg går hjem. Så jeg behøver ikke være den absolut primære person i deres liv" (Bilag 15, s. 3).

6.2.2 De unges oplevelser af hjælpen og støtten fra pædagogerne i Boggruppen

7 af de 10 unge mener, at hjælpen og støtten i Boggruppen overordnet har været god. De tre pædagoger peger på, at de unges behov for hjælp og støtte er meget individuel. Tekla udtrykker: "Når en ung er ny i Boggruppen, så får man måske flere støttetimer, fordi der er en overgang, der kan være udfordrende i det (...) Når de så er på vej ud, så er det tit og ofte der, hvor de er selvkørende, at de ikke har brug for så meget støtte. Så der er mulighed for at tilpasse støtten efter behovet" (Bilag 14, s. 3).

2 af de unge udtrykker, at det er svært selv at tage initiativet og spørge om hjælp. Pædagogerne Jesper og Tekla fortæller, at de er bevidste om, at det for nogle af de unge kan være svært at spørge om hjælp. Tekla udtaler: "Det er rigtig vanskeligt at række hånden ud, når man har det svært" (Bilag 14, s. 2).

[Type text]

[Type text]

[Type text]

6 af de unge oplever, at støtten og hjælpen er anderledes i Bogruppen end på døgninstitutionen. Maya udtrykker i den forbindelse: "Man fik lov til at klare sig selv, og faktisk fik lov til at håndtere nogle af de problemer selv" (Bilag 4, s. 12). At de unge får lov til at tage ansvar, har været et af hovedmålene i Bogruppen, som Jesper udtrykker: "Vi er meget opmærksomme på at skubbe til dem og lade dem tage nogle udfordringer selv (...) Til at blive mere og mere selvstændige. Vi er meget klar over, at det er det, som det ender med herfra for manges vedkommende" (Bilag 15, s. 3). Pædagogen Lene udtrykker ligeledes: "Min opgave er også at få dem af-institutionaliseret" (Bilag 16, s. 1). Hun supplerer senere dette ved at udtale: "Spørgsmålet det er nogle gange det der med, om vi kræver nok af dem" (Bilag 16, s. 6).

5 unge udtrykker, at overgangen fra døgninstitutionen Holmstrupgård til Bogruppen var stressende. Pædagogerne fortæller ligeledes, at overgangen kan være stressende og angst-provokerende for nogle af de unge. De peger alle tre på, at afdelingerne efter deres vurdering holder på de unge for lang tid. Tekla mener ikke, at afdelingerne griber bolden, når den unge selv udtrykker, at han/hun er klar til at blive tilknyttet Bogruppen: "Hvis det er der på afdelingen, hvor man griber den, så tænker jeg, at overgangen bliver noget nemmere over i noget nyt, fordi man faktisk selv er med i det, fremfor at nu er det afdelingerne, som definerer - nu er du klar til at komme ud" (Bilag 14, s. 7). Lene udtrykker ligeledes: "De (afdelingerne) er meget bekymret for, om det nu kan gå. Så derfor beholder de dem (de unge) lidt længere på afdelingerne, end jeg egentlig synes man burde for at få mere flow i det" (Bilag 16, s. 5).

6.2.3 De unges oplevelser af brugerindflydelsen i Bogruppen

De unge og pædagogerne er alle enige om, at de unge har meget brugerindflydelse i Bogruppen. Pædagogen Tekla udtaler om de unges brugerindflydelse: "Det tænker jeg, at de har i et meget stort omfang (...) Vi kan jo ikke arbejde med de unge, uden at de selv er interesseret i at deltage aktivt i deres egen plan og deres udvikling" (Bilag 14, s. 6).

8 af de 10 unge siger, at de kunne mærke en stor forskel på brugerindflydelsen i Bogruppen frem for deres indflydelse på døgninstitutionen. Pædagogerne udtrykker ligeledes, at bruger-indflydelsen er anderledes i Bogruppen end på døgninstitutionen. Tekla udtaler i den forbindelse: "Det er næsten usammenligneligt, hvis man tænker brugerindflydelse" (Bilag 14, s. 7). Jesper (pædagog) udtrykker om forskellen på brugerindflydelsen fra døgnafdelingerne til Bogruppen: "Mængden af regler er mindre, og de regler der er, er for en stor dels vedkommende besluttet af de unge" (Bilag 15, s. 7).

7. Diskussion

I diskussionsafsnittet diskuteres de fund og data, som blev præsenteret i resultatafsnittet og i den efterfølgende analyse. Indledningsvis føres læseren ind i en diskussion af de præsenterede meningsenheder i tilknytning til teorien. Dernæst diskuteres resultaterne af den komparative analyse, hvor fokus primært er på forskellene i de

[Type text]

[Type text]

[Type text]

unges og pædagogernes udsagn. Afsnit 7.3 omfatter en diskussion i tilknytning til state of the art, hvor resultaterne af denne undersøgelse sidestilles med andre undersøgelser, der er foretaget om efterværn. I afsnit 7.4 føres læseren ind i en diskussion af validiteten og realibiliteten: Afsnittet omhandler først en diskussion af undersøgelsens metodologiske begrænsninger, herunder validiteten og realibiliteten af undersøgelsen. Afslutningsvis diskuteres validiteten af den anvendte teori.

7.1 Diskussion af meningsenhederne i tilknytning til teorierne

I diskussionen af meningsenhederne i tilknytning til teorierne arbejder jeg hen mod analysens fjerde og femte trin, hvor jeg stiller spørgsmål til enhederne ud fra undersøgelsens konkrete formål og sætter de væsentlige temaer sammen i et deskriptivt udsagn (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg diskuterer de tre meningsenheder i tilknytning til udvalgte teoretiske begreber for derigennem at gribe dem an i en teoretisk forståelse. Denne bearbejdning af menings-enhederne i relation til teorien kan bidrage til nye perspektiverende vinkler på menings-enhederne. Diskussionen vil indeholde yderligere teorier, end de tidligere præsenterede teorier for at bidrage med en dybere forståelse og/eller supplerende perspektiver på menings-enhederne.

De tre meningsenheder, som diskussionerne tager afsæt i, er som følger:

1. Boggruppen - et fællesskab med rum for læring.
2. Den unges relation til pædagogerne og relationens betydning for udslusningen.
3. Overgangen fra døgninstitutionen til Boggruppen.

7.1.1 Meningsenhed 1: Boggruppen - et fællesskab med rum for læring

Ud fra de unges udsagn om Boggruppen som et fællesskab med rum for læring finder jeg det meningsfuldt at inddrage Lave & Wengers sociale praksisteori. De unges beskrivelser af Boggruppen som et fællesskab kan sammenlignes med Wengers (2004) definition af et praksisfællesskab, bestående af tre dimensioner: gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire. De unge udtrykker, at Boggruppen giver dem en følelse af at være en del af noget, en del af et fællesskab, hvor de får indflydelse og lov til at tale, hvilket kan sidestilles med det gensidige engagement. De unge beskriver ligeledes, hvordan de i fællesskab forhandler sig frem til bl.a. aktiviteter i Boggruppen, således at de unges ønsker bliver en del af processen. Jf. Wengers anden dimension - fælles virksomhed. Virksomheden er ifølge Wenger (2004) fælles ved, at den er forhandlet i fællesskab.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Endvidere nævner de unge Athena, Bogrubbens værested, som et fællesskab, hvor de kan mødes med andre ligestillede unge i Bogruppen. I Athena har de unge i fællesskab produceret de rutiner og måder at gøre tingene på, som således er blevet en del af praksis i Athena. Wengers tredje dimension, fælles repertoire, opstår ved, at praksisfællesskabet omfatter ord, måder at gøre ting på, rutiner, begreber eller handlinger, som fællesskabet løbende har produceret, og som derved er blevet en del af praksis (ibid.).

Meningsenheden indeholder, foruden et praksisfællesskab, også begrebet læring, som ifølge Lave & Wenger (2003) er grundlæggende forankret i socialiteten og foregår i de praksisfællesskaber, individet dagligt indgår i. 8 af de unge udtrykker i interviewene, at læringen i Bogruppen har haft afgørende betydning for, at de i dag kan stå på egne ben og klare en selvstændig voksertilværelse.

Lave & Wengers (2003) sociale praksisteori omfatter, at når individet træder ind i et nyt praksis-fællesskab, tildeles det en rolle som legitim perifer deltager. Efterhånden som individet tilegner sig de færdigheder og den viden, som eksisterer i praksisfællesskabet, bevæger det sig i retning af fuld deltagelse. Dette bliver af Lave & Wenger betegnet som en læringsbane. I forbindelse med læring i praksisfællesskaber kan der argumenteres for, at der i Lave & Wengers teori er potentielle forhindringer for læring, allerede inden individet indgår i fællesskabet. Hvis individet f.eks. nægtes adgang til praksisfællesskabet og dermed ikke opnår rollen som legitim perifer deltager, kan det, ifølge Lave og Wenger, samtidig blive ekskluderet fra læringspotentialet. Desuden kan der også i fællesskabet opstå magtkampe mellem de perifere deltagere og dem med fuld deltagelse. Dette kan bevirke, at individer med fuld deltagelse ikke overdrager legitimitet til nyere ankomne deltagere, og disse vil dermed være forhindret fuld adgang så længe, der ikke finder en udskiftning af personer sted (ibid.).

I det følgende diskuteres Lave & Wengers sociale praksisteori i relation til undersøgelsens resultater. Jeg retter her mit fokus mod 2 af de 10 unge, Anja og Sanne, idet de udtrykker, at de ikke følte sig som en del af fællesskabet i Bogruppen. Anja og Sanne fortæller ligeledes, som de eneste, at Bogruppen ikke har lært dem at klare en selvstændig voksertilværelse. Jeg koncentrerer mig primært om Anja i diskussionen, idet Sanne i sit interview giver udtryk for, at hun ikke ønskede at være en del af fællesskabet i Bogruppen. Sanne flyttede direkte på et kollegium efter døgnafdelingen og ønskede ikke at være en del af det sociale samspil i Bogruppen. Sannes udsagn er yderst relevante i en samlet evaluering af Bogruppen, men ikke relevante i diskussionen, idet hun selv udtrykker, at hun ikke ønskede at være en del af fællesskabet. Endvidere udtrykker Sanne, at hendes familie har haft større indflydelse på læringen i udslusningen end Bogruppen.

Anja derimod udtrykker i interviewet, at hun ønskede at være en del af fællesskabet, men følte ikke, at hun havde noget tilfælles med de andre unge i Bogruppen og heller aldrig fik det, i den tid hun var tilknyttet efterværnet. Anja udtrykker, at årsagen hertil kan være, at de andre unge i Bogruppen kom fra afdelingerne Kvisten og Lunden, hvor hun selv, som den eneste, var fra Pilen. De andre unge kendte hermed hinanden, da de blev tilknyttet Bogruppen, hvorimod Anja kun havde et begrænset kendskab til de andre unge. Denne

[Type text]

[Type text]

[Type text]

potentielle forhindring, allerede inden Anja blev tilknyttet Bogrupperen, kan ifølge Lave og Wenger (2003) medføre, at hun aldrig opnår rollen som legitim perifer deltager og dermed fra begyndelsen bliver ekskluderet fra lærings-potentialet. Det kan i den forbindelse diskuteres, hvorvidt omfanget af støtten fra pædagogernes side i Bogrupperen har været tilstrækkelig til at hjælpe Anja med at få adgang til praksisfællesskabet. Ifølge Lave og Wenger (2003) er støtte fra mesteren, i denne undersøgelse pædagogen, en forudsætning for, at den nyankomne kan få adgang til praksis. Støtten fra pædagogerne kan således have stor betydning for den unges adgang til potentiel læring og hermed udslusningen i Bogrupperen. Anja udtrykker i interviewet, at hun ikke oplevede, at pædagogerne havde meget kendskab til hendes måde at have det dårligt på. Hvorimod kendskabet til de unge, som kom fra Lunden og Kvisten, var meget større, idet pædagogerne i Bogrupperen har arbejdet med diagnosticerede unge fra Lunden og Kvisten i mange år. Anja oplevede, at hun fra begyndelsen faldt uden for pædagogernes "vidensfelt" og savnede en pædagog, der forstod hendes måde at have det dårligt på.

Diskussion og kritik af Lave og Wengers sociale praksisteori

Lave & Wengers teori om praksisfællesskaber har altså sit altoverskyggende fokus på det sociale aspekt ved læreprocessen. Når individet fungerer som legitim perifer deltager, har ved-kommende i fællesskabet mulighed for tilegnelse af viden. Det er i den forbindelse vigtigt at pointere, at den enkeltes viden ikke er det centrale her, men derimod den viden, individerne i fællesskabet tilsammen skaber. Teorien inddrager derved ikke individernes tidligere erfaringer og baggrunde før optagelsen i fællesskabet. Lave & Wenger beskæftiger sig herved ikke med, hvorledes individet bringer denne viden med sig ind i andre fællesskaber, og hvordan den videre forplanter sig. Dette er en kritik, man i forbindelse med begrebet legitim perifer deltagelse kan rette mod Lave & Wenger. At der, i bevægelsen fra perifer deltagelse til fuld deltagelse i praksisfællesskabet, opstår problemer i teoriens forklaringssevne i forhold til at begribe, hvad der sker, når en deltager er nået dertil – stopper individets mulighed for læring da? Det er utopi at hævde, at læring kun eksisterer i praksisrummet mellem dets deltagere. For hvordan kan det være, at viden flourer i samfundet på tværs af alle praksisfællesskaberne? Det kan forklares med, at viden gennem påvirkning fra det sociale rum trods alt lagres i individet som personificeret viden, der kan medbringes og muligvis anvendes også i andre sociale sammenhænge og relationer. I den forbindelse inddrager jeg Ole Dreier (1999), som inden for kritisk psykologi betragter læring som noget, der er knyttet til en personlig deltagerbane.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

”For at læring kan være personligt betydningsfuld må den implicere en rettedhed mod at blive bedre i stand til noget i andre situationer end den umiddelbare læringsituation. Læring er knyttet til en mere eller mindre klart forestillet, fremtidig, mulig personlig deltagerbane” (Dreier, 1999, s. 97).

Ifølge Dreier (1999) opfattes læring som noget, der er sammensat af deltagelse i en række forskellige sociale praksisser, hvor oplevelsen i én sammenhæng har betydning for måden at deltage på i en anden sammenhæng. Den lærende ændrer ikke blot opfattelse og handling i den aktuelle situation, men det, der læres, rækker videre ind i den lærendes deltagelse i andre situationer. Læring bliver hermed vigtig for den enkeltes muligheder for deltagelse i andre kontekster, da det, den lærende foretager sig nu, er en del af individets forudsætninger og interesser i fremtiden. Med sit deltagelsesbegreb pointerer Dreier, at man netop tager del i noget, hvilket også betyder, at man deltager på forskellige måder og med forskellige motiver i forskellige sammenhænge (ibid).

I en evaluering af Boggruppen finder jeg det relevant at supplere Lave & Wengers (2003) sociale praksisteori med Ole Dreiers (1999) syn på læring, idet målet med Boggruppen er, at de unge i efterværnet skal lære, hvordan de klarer en selvstændig voksertilværelse. De unge skal dermed viderebringe den læring og viden de får i Boggruppen til livet i egen bolig for at kunne klare en selvstændig voksertilværelse. Med inddragelse af Dreier opprioriterer jeg således det subjektive niveau, idet dette gribes personligt og forskelligt an og realiseres i særlige deltagelsesbaner, hvorved der formes forskellige læringsmuligheder og læringsproblematikker for det enkelte individ.

Den afsluttende diskussion

Betragtes Boggruppen som et praksisfællesskab, hvor muligheden for fuld deltagelse og dermed opnåelse af læring først opstår, når den unge tilegner sig de færdigheder, der eksisterer i praksis-fællesskabet, kan det have haft stor betydning for Anja, som deltager i undersøgelsen.

Anja beskriver i interviewet, at hun ikke følte sig som en del af Boggruppen og dermed ikke som en del af praksisfællesskabet. Anja udtrykker ligeledes, at Boggruppen ikke har hjulpet hende til en selvstændig voksertilværelse. Er koblingen mon et udtryk for, at hvis den unge ikke har følt sig som en del af praksisfællesskabet, har det ligeledes medført en følelse af, at Boggruppen ikke har hjulpet dem til en selvstændig voksertilværelse? Om dette er et tilfælde, eller om det reelt er et faktum, kan selvfølgelig diskuteres. Til gengæld kan Boggruppens pædagoger i fremtiden, måske med fordel, være opmærksomme på, om de unge i Boggruppen føler sig som en del af fællesskabet. Denne undersøgelse har i hvert fald vist, at dette kan have stor betydning for effekten af den unges udslusning og senere følelsen af at kunne klare en selvstændig voksen-tilværelse.

Som nævnt udtrykker Anja i interviewet, at hun i dag har svært ved at klare livet i egen bolig. Flere faktorer kan spille ind i forklaringen på, hvorfor Anja ikke blev en del af praksisfællesskabet i Boggruppen og dermed ikke opnåede den læring, der skulle til for efterfølgende at klare en selvstændig voksertilværelse. For det første kan

[Type text]

[Type text]

[Type text]

det diskuteres, i hvor høj grad Anja selv har ønsket at blive en del af fællesskabet, da hun blev tilknyttet Bogruppen. Bogruppen er et frivilligt tilbud, som den unge selv skal sige ja tak til og herefter udvise engagement og samarbejde for at læring potentielt kan finde sted. Anja udtrykker i begyndelsen af interviewet, at hun længe var i tvivl om, hvorvidt Bogruppen var det rigtige sted for hende. Hun fortæller, at det tog 2 år, før hun kunne tale med sin kontaktpædagog i Bogruppen. I de første 2 år i Bogruppen talte hun med sin tidligere kontaktpædagog fra døgnafdelingen. Dette vidner om en afhængighed til døgn-institutionen, hvor Anja ikke selv har været klar til at slippe afdelingen for at blive en integreret del af Bogruppen. Denne afhængighed af døgnafdelingen og pædagogerne kan formentlig have haft betydning for Anjas engagement og motivation i tilknytningen til Bogruppen og dermed praksisfællesskabet. Anja har måske ikke haft et behov for at engagere sig i Bogruppen, idet hun vidste, hun altid kunne tale med pædagogerne på døgnafdelingen. Det kan i forlængelse heraf videre diskuteres, hvorvidt Anja modtog den optimale støtte fra pædagogerne og derved muligheden for at blive et fulgdyldigt medlem af praksisfællesskabet? Burde pædagogerne, både på Anjas forhenværende afdeling samt pædagogerne i Bogruppen, ikke have været opmærksomme på dette dilemma for at kunne optimere hendes udbytte af efterværnet?

Endvidere er det væsentligt at være bevidst om, hvilken betydning det havde, at de andre unge kendte hinanden fra afdelingerne, da Anja blev tilknyttet Bogruppen. Betød det, at Anja blev nægtet adgang til praksisfællesskabet, allerede inden hun blev tilknyttet? Og hvordan kan man sætte fokus på dette problem i fremtiden? Kan en evt. længere indslusningsperiode til Bogruppen mindske, at unge, som bliver tilknyttet Bogruppen fra start, bliver nægtet adgang? Effekten af en længere indslusningsperiode diskuteres nærmere i afsnit 7.1.3.

Afslutningsvis er det tilmed essentielt at stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt Anja selv udviste interesse og motivation for at blive en del af praksisfællesskabet? Ifølge Wenger (2004) bliver det afgørende for læremulighederne, hvorvidt den enkelte har adgang til at tage del i meningsforhandlingerne - om hun har adgang til nødvendige informationer, om hun er legitim deltager, om hun har indflydelse osv. Forskellige interesser, der kan være på spil i denne forbindelse, påvirker de umiddelbare læringsmuligheder og den enkelte deltagers lyst til at engagere sig i læreprocesserne. Læring og deltagelse bliver, ifølge Wenger (2004), således et spørgsmål om magt, men også et spørgsmål om motivation. Om Anja har haft adgang til at tage del i meningsforhandlingerne i Bogruppen, men ikke udviste interesse og engagement, kan man ikke på baggrund af udsagnene i interviewet yderligere diskutere. Man kan dog udlede, at oven-nævnte faktorer kan have haft indflydelse i forklaringen på, hvorfor Anja i dag har svært ved at klare en selvstændig voksentilværelse.

7.1.2 Meningsenhed 2: Den unges relation til pædagogerne og relationens betydning for udslusningen

Unge, som bliver tilknyttet Boggruppen, går ofte fra en tilværelse på en døgninstitution, som har været præget af kontrol fra pædagogerne, og hvor rammerne er fastlagt på forhånd og dermed bestemt af andre end den unge selv. De unge overgår til en tilværelse i Boggruppen, hvor målet er en selvstændig voksertilværelse og en uafhængighed fra det sociale system. Den unges relation til pædagogerne i Boggruppen er ifølge de unge anderledes end relationen til pædagogerne på døgninstitutionen. De unge udtrykker en mere ligeværdig relation i Boggruppen, hvor de unge har fået lov til at tage ansvar for egne beslutninger.

Den empiriske undersøgelse afslørede, at overgangen fra en meget ydrestyret til en indrestyret hverdag kan, for mange tidligere anbragte unge, være svær at håndtere. Den unges motivation og engagement spiller i overgangsfasen en afgørende rolle for relationens betydning i udslusningen. Ryan & Deci's (2000) Selfdetermination theory (SDT) er således relevant i en diskussion af den unges udslusning, idet motivationsteorien anerkender den spontane indefra-kommende motiverede handling, samt de ydre faktorer som kan understøtte eller svække handlingen.

Ifølge Ryan & Deci (2000) kan mennesker motiveres såvel udefra som indefra – og alle er både ydre og indre motiverede. Den udefrakommende motivation omhandler, hvorledes man med stimuli kan tilskynde forskellige former for handling, som typisk belønnes. Den indefra-kommende motivation kan henføres til personlige værdier og mening hos den enkelte, som retter fokus og handling i bestemte retninger, og som primært fører til en indre tilfredsstillelse (ibid.). Man kan således groft sige, at den unge går fra en tilværelse på døgnafdelingen, som har været præget af ydrestyring - udefrakommende motivation, hvor pædagogerne til punkt og prikke har bestemt over den unges handlinger og hverdag. Til en tilværelse i Boggruppen, hvor der foreligger en ydre påvirkning fra pædagogerne, i ønsket om at skabe indrestyring – og hermed en indefrakommende motivation hos den unge.

Men i hvor høj grad er det muligt at afinstitutionalisere de unge, når de bliver tilknyttet Boggruppen? Interviewene med de tidligere anbragte unge viste, at mange af de unge har tilbragt relativt lang tid i anbringelse. Kan de lange anbringelser ikke på den ene side påvirke den unges oplevelse af at forlade anbringelsen og på den anden side påvirke de behov, som den unge har ved udtrædelsen af anbringelse? Et behov som pædagogerne i efterværnet bliver nødt til at være opmærksomme på, for at en vellykket udslusning kan finde sted. Omvendt er målet med Boggruppen at selvstændiggøre de unge mennesker i en sådan grad, at de kan klare en voksen-tilværelse uden pædagogisk indblanding.

Diskussionen tager således først og fremmest afsæt i, hvorvidt pædagogerne i Boggruppen kan afinstitutionalisere de unge og i så fald hvordan? Det handler i den forbindelse om at styrke den unges indefrakommende motivation, således at den unge handler ud fra egne motiver og lyster, hvilket kan medføre en indre tilfredsstillelse. Ifølge Ryan & Deci (2000) resulterer den indre motivation ligeledes i læring af høj kvalitet, hvilket også er en vigtig faktor i den unges udslusning fra døgninstitutionen. Det store spørgsmål er

efterfølgende, hvordan og ikke mindst om det er muligt for pædagogerne i Bogruppen at fremme de unges indefrakommende motivation i praksis?

SDT er baseret på, at mennesket har et grundlæggende behov for udvikling og er interesseret i at lære noget nyt, altså en medfødt tendens til bl.a. nysgerrighed, selvstændighed og selv-motivation (ibid.). Til at styrke den unges indefrakommende motivation i Bogruppen handler det, ifølge Ryan & Deci (2002), om at skabe et miljø, hvor tre medfødte psykologiske behov kan udfoldes: kompetence, autonomi og tilhørsforhold. Desto mere de tre behov opfyldes, jo mere vil individet opleve en indefrakommende motivation, og desto mere vil det handle ud fra egne motiver og lyster. Hvis dette betyder, at den unge kun vil gentage og fortsætte en aktivitet, hvis den er interessant og tilfredsstillende vedkommendes grundlæggende psykologiske behov, kan det medføre udfordringer for pædagogerne i efterværnet. Idet en del af de opgaver, som pædagogerne ønsker, at de unge i Bogruppen skal udføre, ikke i sig selv er underholdende eller interessante, som f.eks. budgetplanlægning. Til gengæld er det en nødvendig læring i forhold til at klare en selvstændig voksertilværelse. Kan den unge se budgetplanlægning som en vigtig læring i opnåelsen af et selvstændigt liv, kan pædagogernes opfordring til de unge om at lave budgetplanlægning placeres på Ryan & Deci's (2000) motivationsmodel under den ydre motivation, nærmere bestemt under integration. Integration er, ifølge Ryan & Deci (2000), den mest selvstændige ydre motivationsform, hvor individet accepterer den ydre stimuli fuldt ud, som værende personligt og vigtigt. En væsentlig strategi for pædagogerne i Bogruppen bliver at forstå de forskellige typer af ydre motivation, og hvad der fremmer hver af dem, eftersom det at fremme mere viljebestemte dele af den ydre motivation kan blive en væsentlig strategi for en vellykket udslusning.

Hvordan kan pædagogerne i Bogruppen fremme den unges indre motivation? Fokus bør rettes mod den indre motivation, idet de unge således handler ud fra egne motiver og lyster, hvilket er det overordnede mål i Bogruppen. Ifølge Ryan & Deci (2002) fremmes den indre motivation i de situationer, hvor den unge har indflydelse og autonomi samtidig med, at den unge oplever at være kompetent og have gode relationer og tilhørsforhold.

Interviewene med de 10 tidligere anbragte unge viser, at Bogruppen har stort fokus på at inddrage de unge i hele udslusningsprocessen, for derved at arbejde væk fra den ydrestyring og institutionalisering, der har præget dem i årene på døgnafdelingen. Målet er at arbejde hen imod en indrestyring, hvor den unge selv træffer beslutninger, og hvor valg og mulighed for selvbestemmelse øger den unges indre motivation (Ryan & Deci, 2000). Alle 10 unge beskriver brugerindflydelsen som værende meget stor i Bogruppen. Forskning, som SFI

[Type text]

[Type text]

[Type text]

(Møhlholt, et al., 2012) har lavet, dokumenterer yderligere, at oplevelsen af medindflydelse kan skabe det engagement og den motivation, som er vigtige faktorer i forhold til at forberede de unge på til at klare sig som selvstændige voksne.

Jeg har igen valgt at diskutere det empiriske materiale med udgangspunkt i Anja, idet jeg mener, at det i en evaluering af Boggruppen er essentielt at diskutere og vurdere, hvorfor hun ikke oplever, at Boggruppen har hjulpet hende til at klare en selvstændig voksentilværelse.

Trækkes Anja og hendes udtalelser fra interviewene ind i Ryan & Deci's (2000) selv-determinerings teori, kan det diskuteres, i hvor høj grad de tre psykologiske behov: autonomi, tilhørsforhold og kompetence blev udfoldet under Anjas ophold i Boggruppen.

Det første psykologiske behov, autonomi, beskriver Anja som værende meget stor i Boggruppen, og hun fortæller, ligesom de 9 andre unge, at brugerindflydelsen var stor i efterværnet. Derimod var Anjas oplevelse af at høre til i Boggruppen, som beskrevet i ovenstående diskussion, begrænset både i forhold til de andre unge og pædagogerne. Hvorvidt behovet for kompetence blev udfoldet tilstrækkeligt for Anja i Boggruppen, er svært ud fra interviewet at give et endeligt svar på. Defineres kompetence ud fra Pædagogisk Psykologisk Ordbog (Hansen et al., 2008) beskrives det som: "En aktørs evne til at udføre en handling". Interviewet med Anja vidner om, at hun havde svært ved at motivere sig til bl.a. at deltage i aktiviteter sammen med de andre unge. Hun fortæller, at hun udelukkende deltog, fordi pædagogerne overtalte hende og dermed pressede hende til at deltage. Inddrager vi igen Ryan & Deci's (2000) motivationsmodel, kan Anja i ovenstående situation placeres under ydre motivation og mere præcist under introjection, hvor individet oplever at skulle gøre noget bestemt for andre for ikke at opleve en følelse af skam og/eller skyld. Spørgsmålet er her, om presset fra pædagogerne har gjort Anja yderligere umotiveret og dermed mindre engageret i hele udslusningsprocessen? Hvordan pædagogerne i stedet kan fremme den unges indre motivation, diskuteres yderligere i den afsluttende diskussion. Først finder jeg det relevant at diskutere Ryan & Deci's (2000) selvdeterminerings-teori, idet jeg mener, at den har mangler, som kan gøre den vanskelig at anvende i praksis.

Diskussion og kritik af Ryan og Deci's selvdetermineringsteori

Som det fremgår af motivationsmodellen opdeler Ryan & Deci (2000) SDT i tre motivations-former: Amotivation, ydre motivation og indre motivation. Den ydre motivation opdeles ydermere i forskellige kategorier: ekstern regulering, introjektion, identifikation og integration. Den indre motivation opdeles derimod ikke, hvilket man kan undre sig over. Jeg vurderer, at den indre motivation ligeledes burde deles op i underkategorier, således at der er forskellige grader af indefrakommende motivation. Hvis ikke er der risiko for, at modellen bliver for bred og mangelfuld til at anvende i praksis, idet den indre motivation i sin nuværende form udelukkende bygger på nydelse og iboende tilfredshed.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Det er tilmed væsentligt at diskutere, at Ryan & Deci's (2000) selvdetermineringsteori ikke tager højde for, at der kan være mennesker, som ikke har behov for at være selvstyrende og indrestyret. Anja havde måske ikke et behov for at være selvstyrende, idet hun, i de første to år i Bogruppen, udelukkende støttede sig op ad pædagogerne fra døgnafdelingen, som hun vidste ville tage beslutninger for hende. Teorien inddrager ikke denne dimension, og menneskesynet kan herved blive for unuanceret.

Grunden til at jeg til trods for ovenstående kritik inddrager teorien i diskussionen, er at den bidrager med interessante og relevante synspunkter i forhold til betydningen af indre- og ydre motivation, som er yderst relevante i en evaluering af Bogruppen, hvor den unge skal motiveres til at klare et selvstændigt liv.

Afsluttende Diskussion

Det afgørende spørgsmål er, hvordan Bogruppen i fremtiden kan skabe et miljø, hvor alle tre psykologiske behov bliver stimuleret i en sådan grad, at den unge, ifølge Ryan & Deci (2002), oplever en indefrakommende motivation, hvor der handles ud fra egne motiver og lyster.

Der kan opstilles nogle krav til efterværnet, hvorved de tre psykologiske behov understøttes bedst muligt i Bogruppen. For det første skal der være mulighed for valg og kontrol, således at den unges autonomi styrkes. Den unges oplevelser af autonomi og selvbestemmelse kan bl.a. fremmes ved, at pædagogerne i Bogruppen involverer de unge i udslusningsprocessen og giver dem en oplevelse af valgfrihed og selvstyring. Undersøgelsens resultater viser meget entydigt, at Bogruppen overlader meget ansvar og indflydelse til de unge og involverer dem i hele udslusningsprocessen. Min vurdering er, at de unges behov for autonomi i Bogruppen fungerer optimalt og efter hensigten. Man kan, ud fra enkelte af de unges udsagn, stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt pædagogerne i Bogruppen til tider hjælper de unge for meget, således at de unges mulighed for indrestyring begrænses. I den forbindelse tænker jeg på Anja. Måske har Anja slet ikke haft et behov for at være indrestyret og selvbestemmende i Bogruppen. Måske har det givet en tryghed, at pædagogerne har taget beslutningerne for hende, men måske er det også én af årsagerne til, at Anja i dag ikke kan klare et selvstændigt liv. Omvendt burde pædagogerne måske have skubbet endnu mere på, således at Anja blev udfordret i opnåelsen af indefra-kommende motivation.

Derudover skal efterværnet foregå i et trygt miljø, hvor behovet for tilhørsforhold kan støttes ved, at de unge har mulighed for at samarbejde og etablere fællesskaber, samtidig med at der er et positivt samspil mellem pædagogen og de unge. Ifølge Anjas udsagn har tilhørsforholdet til Bogruppen været begrænset. Anjas manglende oplevelse af at være en del af fællesskabet har formentlig haft betydning for Anjas udslusning og

[Type text]

[Type text]

[Type text]

ikke mindst hendes mulighed for at opnå indefrakommende motivation. En diskussion af, hvorvidt pædagogerne har gjort tilstrækkeligt for at etablere fællesskaber, vil her være på sin plads. Omvendt er det svært at bedømme, hvor meget pædagogerne gør for at etablere fællesskaber foruden værestedet Athena, idet undersøgelsen ikke har fokuseret på dette aspekt.

De unges oplevelser af kompetence kan fremmes gennem en differentieret og fleksibel udformning af opgaver, således at udfordringen er justeret i forhold til den enkelte. Har pædagogerne i Bogruppen for øje at justere udfordringerne til den enkelte? I forhold til Anja, forstår jeg pædagogernes dilemma, idet Anja ikke udviser engagement for f.eks. deltagelse i aktiviteter. Hvad skal pædagogerne her gøre? Skal han/hun tvinge den unge til at være med eller lade den unge selv bestemme, hvilket jo oprindeligt er målet med efterværnet? Omvendt skal den unge presses i en sådan grad, at han/hun bliver mere og mere selvstændig for til sidst at kunne klare livet i egen bolig. Et er sikkert: Pædagogerne i Bogruppen må indstille sig på at arbejde individuelt i forhold til de unge, idet graden og mængden af udfordringer for den enkelte unge er individuelt.

7.1.3 Meningsenhed 3: Overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen

Halvdelen af de unge udtrykker i deres interviews, at overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen har været en stressende og/eller angstprovokerende oplevelse. Jeg finder det derfor yderst relevant at diskutere denne lidt sørgelige statistik. Ifølge Lazarus (1999) defineres stress som den tilstand, et individ er i, når forholdet til omgivelserne virker uoverkommelige. Derfor forholder stress og coping sig gensidigt til hinanden, idet begrebet coping er en betegnelse for, hvordan individet håndterer stressede livsbetingelser. Det er individets vurdering af en (stressfuld) situation, der bestemmer, hvordan der følelsesmæssigt reageres, og hvordan situationen 'copes' (ibid.).

Det er et faktum, at enhver forandring i et individs kendte livsmønstre kræver tilpasning. Men når 5 af de unge udtrykker at have oplevet stressfaktorer i overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen, lægger det op til en refleksion over og diskussion af, hvorvidt pædagogerne har forberedt de unge optimalt i håndteringen af skiftet til Bogruppen. De unge beskriver følelsen af at have stået som ny i Bogruppen med et meget begrænset kendskab til de andre unge og pædagogerne. Sanne udtrykker, hvordan det var skræmmende at tale om personlige ting med to helt fremmede pædagoger fra Bogruppen.

Inden en ung bliver tilknyttet Bogruppen, kommer en pædagog fra Bogruppen ned på døgn-afdelingen og spiser aftensmad én gang om ugen. Målet er at få kendskab til den unge og omvendt, så den unge kan få kendskab til pædagogerne. Hvorvidt denne ugentlige "madaftale" er tilstrækkelig til, at de unge oplever tryghed, når de bliver tilknyttet Bogruppen, er ud fra undersøgelsens resultater, tvivlsomt. Flere af de unge, bl.a. Maya, udtrykker, at hun på døgnafdelingen ikke havde en interesse i at lære pædagogerne fra Bogruppen at kende, idet hun ikke følte, at hun kunne overskue det nye bekendtskab. Dette udsagn vidner om, at den madaftale, som Bogruppen og døgnafdelingerne har iværksat, formentlig ikke fungerer efter hensigten.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Spørgsmålet er; hvordan statistikken for unge, som oplever stressfaktorer i overgangen til Bogruppen, kan reduceres i fremtiden? Det er for det første væsentligt at være opmærksom på, at nogle unge på 18 år ikke forlader deres anbringelse, fordi de er klar til at stå på egne ben. De forlader anbringelsen, fordi de har nået en myndighedsalder og dermed ikke længere er en del af børnesystemet. Vil det ikke være en fordel at se på den unges parathed fremfor at definere en ung som voksen ud fra den unges dåbsattest? Dette er formentlig et urealistisk bud på, hvordan stressniveauet i fremtiden kan nedsættes i overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen, idet loven i Danmark definerer et individ som voksen når det fylder 18 år. Til gengæld handler det om at rette fokus mod den problemfokuserede funktion, hvor der tilegnes information om, hvad der må gøres, og hvor der foretages handlinger, som ændrer den problematiske relation mellem person og miljø (Lazarus, 1999). Et fokus på en tidlig indsats, hvor den unge har længere tid til at forberede sig mentalt på overgangen, er et konkret forslag, idet en sådan proces giver mulighed for at udvikle positive coping-strategier, således at overgangen forekommer overskuelig.

SFI's undersøgelse (Mølholt et al., 2012) tydeliggør, at tidligere anbragte unge kæmper med udviklingen af negative coping-strategier på baggrund af anbringelsen uden for hjemmet. Coping-strategierne handler om, at de unge er i risiko for at udvikle selvbeskyttelsesstrategier så som social distance, defensiv adfærd og manglende engagement. Ifølge Lazarus og Folkman (1984) opfattes copingprocessen som adfærdsmæssige og kognitive bestræbelser på at håndtere de indre eller ydre krav, der ifølge individets vurdering overskrider dets ressourcer. Coping ses her som et relationelt begreb, hvor den miljømæssige situation og individets personlighed inddrages. Inddragelse af de unge så tidligt som muligt på døgnafdelingen i overgangen til Bogruppen kan være en mulighed for at mindske de unges stressfaktorer, idet de unge langsomt rustes til at 'cope' voksenlivets udfordringer og det at stå på egne ben. Man kan omvendt diskutere, hvilke implikationer en tidlig indsats kan medføre i og med, at de unges barndom/ungdom forkortes på døgnafdelingen i ønsket om at forberede dem på voksenlivet.

Enkelte unge udtrykker selv nogle ideer til, hvordan overgangen til Bogruppen kan forbedres og formentlig reducere de unges stressfaktorer i fremtiden. Ifølge Sanne kan Bogruppen f.eks. arrangere nogle aktiviteter, hvor man fra døgnafdelingen kommer og er sammen med de unge, som allerede er tilknyttet Bogruppen og samtidig også lærer pædagogerne at kende. Sanne oplevede stress i overgangen til Bogruppen, idet hun følte sig som ny og ikke havde kendskab til hverken de unge eller pædagogerne. Sanne udtrykker et ønske om at have sin kommende kontaktpædagog på tomandshånd inden tilknytningen til Bogruppen. Bogruppen har en

[Type text]

[Type text]

[Type text]

stor fordel i realiseringen af Sannes ønsker, idet Bogruppen er placeret lige ved siden af døgnafdelingerne. Muligheden for et tæt samarbejde mellem Bogruppen og døgnafdelingerne er i den forbindelse optimal. Men om samarbejdet kan forbedres for derved at reducere de unges oplevelser af stressfaktorer i overgangen, diskuteres nærmere i nedenstående diskussion af den komparative analyse, afsnit 7.2.3. Derimod vil jeg i det følgende inddrage en anden faktor, der ligeledes kan være stressfremkaldende for de unge i overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen.

Den anden stressfaktor omhandler, at de unge kommer fra en institution, hvor alle rammer er faste. Man spiser, når pædagogerne siger, det er spisetid; man sover, når lyset bliver slukket osv. En døgninstitution kan, ifølge Erving Goffman (1967), karakteriseres som en totalinstitution, hvor varetagelsen af mange menneskelige behov sker gennem bureaukratisk organisering af menneskegrupper. Totalinstitutionen indeholder hovedsageligt tilstedeværelse af to grupper, klienterne samt opsynsstyrken (ibid.). Desuden betegnes totalinstitutionen som et sted: "Hvor et større antal ligestillede individer sammen fører en indelukket formelt administreret tilværelse, afskåret fra samfundet udenfor i en længere periode" (ibid., s. 9). Klientens hverdag vil dermed være bestemt af totalinstitutionens krav og kontrol (ibid.). Maya udtrykker, at man på døgninstitutionen blev overvåget 24/7 og udtaler i den forbindelse: "Hvis man i forvejen føler, at man bliver overvåget, så hjælper det ikke synderligt meget, at man faktisk også bliver det" (Bilag 4, s. 11). Når en ung bliver tilknyttet Bogruppen, er målet, at den unge skal lære at klare en selvstændig voksentilværelse, hvilket indebærer, at den unge selv skal bestemme og kontrollere hverdagen. Det omhandler alt lige fra, hvornår man skal i seng til, hvad man skal have at spise. Denne store omvæltning og enorme selvbestemmelse har for nogle af de unge ligeledes udløst stressfaktorer. Mette fortæller, hvordan det hele gik galt, da hun flyttede i egen lejlighed: "Det var alt for let for mig at komme ind til byen og feste og sådan nogle ting. Så det gik galt" (Bilag 5, s. 5). Det kan være svært for en ung, der har været anbragt på en døgninstitution i længere tid, at gå fra en meget indgribende til en mindre indgribende foranstaltning på vej mod en mere selvstændig tilværelse. Kan en eventuel længere indslusningsperiode til Bogruppen medvirke til at mindske sådanne stressfaktorer? Min vurdering er, at en længere indslusning til Bogruppen ligeledes her kan medvirke til at reducere stressniveauet hos en stor del af de unge. Omvendt er det vigtigt at lade de unge være børn, så længe de stadig er under 18 år. Således at unge på døgninstitutionen ikke skal tage beslutninger vedrørende deres voksenliv, ligesom almindelige unge ikke skal, før de når en myndighedsalder.

7.2 Diskussion - Den komparative analyse

I diskussionen af den komparative analyse diskuteres de forskelle, som er fremtrædende i interviewene med de unge og pædagogerne. Fokus i diskussionen er rettet mod forskellene, fremfor lighederne, idet jeg finder det meningsfuldt i en evaluering af Bogruppen at undersøge, hvordan efterværnet kan forbedres i fremtiden.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Sammenligningen af udsagnene med de unge og pædagogerne har givet anledning til tre overordnede diskussionsemner, som omhandler:

1. Pædagogens engagement i arbejdet med de unge i Bogruppen.
2. Den betydningsfulde relation til kontaktpædagogen.
3. Samarbejdet mellem Bogruppen og døgnafdelingerne på Holmstrupgård.

7.2.1 Pædagogens engagement i arbejdet med de unge i Bogruppen

I interviewene med de unge udtrykker størstedelen af dem, hvor vigtigt det er, at pædagogerne udviser, at de vil de unge og er engageret i dem. Pædagogernes engagement kan, ifølge de unge, bl.a. komme til udtryk ved, at de udviser interesse for, hvilken tilværelse den unge kommer fra, både mht. familien og opholdet på døgnafdelingen. Sanne udtrykker, at Paul engang har været hjemme hos hendes forældre, hvilket hun selv beskriver som værende rigtig rart, idet Paul derved prøvede at forstå, hvor hun kommer fra. Endvidere nævner mange af de unge, heriblandt Maya, betydningen af altid at kunne kontakte Paul i efterværnet. Det var, uanset om han var på arbejde eller ej. Jeg finder det relevant at diskutere, hvor meget en pædagog skal engagere sig i arbejdet i Bogruppen. På den ene side er det vigtigt at være bevidst om, at mange af de unge, som bliver tilknyttet Bogruppen, formentlig aldrig har haft en tæt voksenrelation, idet de har boet på døgninstitutioner en stor del af deres liv. Det skal her nævnes, at en stor del af de unge udtrykker, at de ikke har en tæt relation til deres familie. I den forbindelse er det vigtigt, at pædagogerne udviser et stort engagement i deres arbejde, ligesom Paul. Således den unge er bevidst om altid at have en voksen bag sig, uanset hvilken situation den unge står i. Det at vide, at man altid kan kontakte en pædagog fra Bogruppen, er en faktor, som størstedelen af de unge udtrykker som ekstrem vigtig for udslusningen. Omvendt skal pædagogen også have mulighed for et privatliv, som de unge i Bogruppen ikke er en del af.

Diskussionen tager primært afsæt i pædagogen Jespers udtalelser, idet Jesper i sit interview præciserer, at pædagogerne i Bogruppen er begrænsede af deres arbejdstider, hvilket han mener er vigtigt at holde fast i. Én af de unge udtrykker, at når Jesper har fri, så har han fri, hvilket ifølge den unge kan give en følelse af, at Jesper ikke vil de unge. Men skal pædagogerne i Bogruppen være tilgængelige hele døgnet? Det er en diskussion, som jeg finder relevant at uddybe, eftersom det kan skabe forvirring hos de unge, at man kan ringe til nogle af pædagogerne (Paul) uanset tidspunkt, mens andre pædagoger kun kan kontaktes i arbejdstiden. Samtidig vurderer jeg, at den store forskel i tilgængelighed kan få afgørende betydning for den unges relation til pædagogerne. Interviewene med de unge viste meget entydigt, at visheden om, at de altid kunne kontakte

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Paul, havde stor betydning for dem i udslusningen. Pauls tilgængelighed kan have bevirket, at en stor del af de unge foretrak at tale med Paul fremfor de øvrige pædagoger - herunder også deres respektive kontaktpædagog.

Ifølge pædagogen Jesper handler det om, at han ikke skal være den absolut primære person i den unges liv, idet han har kollegaer, som tager over, når han går hjem. Retter vi igen blikket mod det oprindelige spørgsmål: Pædagogens engagement i arbejdet med de unge i Bogruppen, så vurderer jeg, at det er væsentligt, at pædagogerne i Bogruppen er bevidste om de forskellige holdninger til f.eks. tilgængelighed som, ifølge denne undersøgelse, kan få stor betydning for den unges relation til pædagogerne. Det er essentielt, at pædagogerne indbyrdes diskuterer forskellene, således at de er bevidste om, hvilke konsekvenser de forskellige former for tilgængelighed kan medføre det relationelle samspil mellem de unge og pædagogerne. Kan det være rimeligt, at pædagogen skal være tilgængelig 24/7, "bare" fordi han/hun har med tidligere anbragte unge at gøre? Omvendt viser undersøgelsen, at pædagogernes engagement spiller en væsentlig rolle i relationen og ikke mindst for de unges udslusning.

7.2.2 Den betydningsfulde relation til kontaktpædagogen

Relationen til kontaktpædagogen har stor betydning for de unges udslusning. Det udtrykker både de unge og pædagogerne. Kernen mellem de unge og kontaktpædagogen er afgørende for, at den gode relation, og herunder fortrolighed, kan opstå. Flere af de unge udtrykker fortrolighed som en vigtig faktor i relationen til pædagogen, således at de unge har én at støtte sig til og tale med om de ting, som er svære. Dette kan være en afgørende faktor for, hvorvidt de unge får en god overgang til voksenlivet. Relationen er således meget personafhængig. Det er derfor væsentligt at diskutere konsekvensen af, at 3 unge fortæller, at de ikke havde en tæt relation til deres kontaktpædagog i Bogruppen. Pædagogen Tekla udtrykker i sit interview en vis sårbarhed i Bogruppen i og med, at de unge kun får tildelt én kontaktpædagog. Hvis de unge ikke oplever at have den kemi med kontaktpædagogen, som er en forudsætning for, at relationen kan blive god, kan det få afgørende betydning for udslusningen. Der er i Bogruppen kun en lille mulighed for udskiftning af kontaktpædagog, idet Bogruppen består af en lille personalegruppe (6 medarbejdere), som hver har en grænse for, hvor mange unge de kan være kontaktpædagog for.

Når en ung bliver tilknyttet Bogruppen, får den unge tildelt en kontaktpædagog og held spiller derved ind, om kontaktpædagogen bliver en succes. Idet undersøgelsen har vist, hvor afgørende relationen til kontaktpædagogen er for en vellykket udslusning, mener jeg, at man i Bogruppen er nødt til at vurdere, hvorvidt tildelingen af kontaktpædagog til de unge kan gøres anderledes i fremtiden. Tekla udtrykker en fordel ved, at de unge i fremtiden får en bredere berøringsflade med flere personaler, hvilket bl.a. kan ske ved, at pædagogerne bliver mere funktionsopdelte. Min vurdering er, at en større berøringsflade med flere af pædagogerne langt hen ad vejen kan være en god måde at reducere de situationer, hvor relationen mellem den unge og kontakt-pædagogen er sårbar. Omvendt kan en større berøringsflade med flere pædagoger

[Type text]

[Type text]

[Type text]

medføre et mere overfladisk forhold, hvor etablering af f.eks. fortrolighed kan blive svært for den unge. Vil det ikke være til alles fordel, hvis den unge selv har indflydelse på valget af sin kontaktpædagog? Den unge får således tildelt en voksen, hvor kemien er tilstede og kontaktpædagogen får en ung, som er villig til at samarbejde, hvilket også kan få stor betydning for den gode udslusning. Jeg er bevidst om, at dette løsningsforslag ikke er lige til. Den udvalgte pædagog skal have tid og lyst til at være den unges kontaktpædagog, og den unge skal have mulighed for at lære pædagogerne i Bogruppen at kende, inden han/hun bliver tilknyttet efterværnet, hvilket ligeledes kan være en tidskrævende faktor. Det er, som tidligere nævnt, heller ikke sikkert, at den unge på døgn-afdelingen kan overskue nye bekendtskaber med pædagogerne i efterværnet. Hvis den unge har mulighed for at få indflydelse på valget af sin kommende kontaktpædagog, mener jeg dog, at det vil gavne alle parter i udslusningen.

7.2.3 Samarbejdet mellem Bogruppen og døgnafdelingerne på Holmstrupgård

Som beskrevet tidligere udtrykker 5 af de unge, at de oplevede en form for stressreaktion i overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen. Pædagogerne udtrykker ligeledes, at de er bevidste om, at enkelte unge oplever overgangen som værende stressende.

Interviewene med pædagogerne viste en anden faktor, som jeg finder vigtigt at inddrage i diskussionen, idet den kan være medvirkende til, at overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen ikke fungerer optimalt. Alle tre pædagoger udtrykker, at samarbejdet mellem døgnafdelingerne på Holmstrupgård og Bogruppen er det svage punkt. Pædagogerne Tekla og Lene mener, at døgnafdelingerne holder for længe på de unge og derved ikke griber bolden, når en ung selv udtrykker parathed i forhold til Bogruppen. Ifølge Lene har pædagogerne på afdelingerne en forestilling om, at de unge ikke er klar til Bogruppen, selvom de selv udtrykker det.

Det er vigtigt at gøre opmærksom på, at jeg udelukkende er bevidst om problematikken omkring samarbejdet fra Bogruppens side. Jeg har altså ingen viden om, hvilke tanker pædagogerne på døgnafdelingerne gør sig, når en ung skal tilknyttes Bogruppen.

Det er dog ikke ny viden, at unge, som træder ud af en anbringelse, ofte bliver placeret i et spændingsfelt mellem børne- og voksensystemet jf. SFI's undersøgelse (Mølholt et al., 2012). Derfor vurderer jeg, at Holmstrupgård, herunder ledelsen, burde være opmærksomme på denne problematik. Der er ingen tvivl om, at man skal handle hurtigt, eftersom det dårlige samarbejde mellem børne- og voksensystemet kan få en afgørende betydning for de unges udslusning.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Det kan diskuteres, hvorvidt det manglende samarbejde ligefrem kan fremme stressfaktorer hos de unge i overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen. Lene og Tekla mener, at pædagogerne på døgnafdelingerne bremser de unge i ønsket om at komme i Bogruppen. Når en ung udtrykker, at han/hun er motiveret for nye udfordringer, vil det formentlig gøre overgangen nemmere og dermed mindre stressende, end hvis det er pædagogerne, der definerer, hvornår en ung er klar til Bogruppen. Omvendt har pædagogerne på døgnafdelingerne tilstrækkelig indblik i og viden om den enkelte unge, at de burde kunne definere, i fællesskab med den unge, hvornår han/hun er klar til efterværn. Måske handler det om, at pædagogerne på afdelingerne tror, at når en ung overdrages til voksensystemet, så modtager de mindre hjælp og støtte.

Jeg vurderer, at en bedre kommunikation og hermed brobygning mellem pædagogerne i Bogruppen og på døgn-afdelingerne, kan være med til at afstemme de forskellige forventninger og meninger, som de enkelte pædagoger har om, hvornår en ung er klar til at blive tilknyttet Bogruppen.

Det overordnede mål er vel at gøre overgangen for den unge så flydende som mulig, altså en flydende overgang, hvor den unge langsomt og gradvist introduceres for Bogruppen. Det kan f.eks. være et halvt år inden tilknytning, således at den unge får kendskab til pædagogerne og de andre unge i efterværnet. Jeg er bevidst om, at opnåelsen af en flydende overgang langt fra er uproblematisk, idet "indkøringen" til Bogruppen er tids- og ressourcekrævende - men er det ikke noget, man burde prioritere? Har Holmstrupgård ikke den store fordel, at børne- og voksensystemet er fysisk (geografisk) tæt placeret på hinanden? Hvilket til dels skaber mulighed for, at medarbejderne på tværs af systemerne kan mødes og dele erfaringer og afholde møder i fælles regi. Desuden kan det i højere grad fordrer en forståelse af, hvad målet med efterværns-arbejdet er, og det må da være medvirkende til et fælles fodslag i arbejdet med de unge?

Denne undersøgelse har belyst, at en del unge, som bliver tilknyttet Bogruppen, mener, at overgangen i fremtiden skal gøres mere flydende og mindre stressende.

7.3 Diskussion med state of the art

Afsnittet omfatter en diskussion af de inddragede relevante undersøgelser og forsknings-projekter omhandlende efterværn, som blev præsenteret i afsnit 2.2 – State of the art.

Steins evaluering fra 1997 viser, at unge som forlader en anbringelse har behov for hjælp og støtte til konkrete udfordringer, herunder en stabil boligsituation, en uddannelse/beskæftigelse samt hjælp og støtte til det relationelle samspil. Steins evaluering er produceret for 17 år siden, og det er i den forbindelse relevant at diskutere, hvorvidt udfordringerne for unge, som forlader en døgninstitution, er de samme i dag. Et af forskningsspørgsmålene i dette speciale omhandler de unges oplevelse af hjælpen og støtten i Bogruppen. De unge i undersøgelsen har ikke præciseret konkrete udfordringer og hermed behov for hjælp og støtte i forhold

[Type text]

[Type text]

[Type text]

til deres boligsituation. De unges fokus har derimod været på støtte til praktisk hjælp i form af kørsel, økonomi samt støtte til møder med kommunen osv. Enkelte unge beskriver et behov for hjælp og støtte i forbindelse med det sociale samspil, mens næsten halvdelen peger på et særligt behov for støtte i overgangen fra døgninstitutionen til Bogruppen. Steins evaluering fra 1997 kan stadig i dag anvendes som rettesnor i vurderingen af, hvor unge har behov for hjælp og støtte. Samtidig har denne empiriske undersøgelse peget på andre områder, hvor behovet for hjælp og støtte måske er større.

Evalueringen af efterværnsprojektet fra Godhavn (Olesen et al., 2003) minder på mange områder om evalueringen af Bogruppen. To udefrakommende ændringer fik dog stor indflydelse på projektet i Godhavn, hvilket gør, at man kan stille sig kritisk over for rapportens validitet. For det første blev den afdeling, som varetog udslusning på Godhavn, nedlagt, hvilket medførte, at den udslusning, de unge skulle have modtaget inden efterværn, ikke tilnærmelsesvis blev gennemført. Desuden indtraf den nye lov om efterværn i 2001, hvilket betød, at medarbejderne nu så efterværnsarbejdet som deres primære opgave. Disse faktorer kan således have haft afgørende betydning for det endelige projekt.

SFI's undersøgelse (Mølholt et al., 2012) viser bl.a., at de unge i efterværnet ikke oplever at blive inddraget i deres egen sag. Evalueringen af Bogruppen har vist det modsatte. Alle 10 unge fra Bogruppen udtrykker en oplevelse af meget medbestemmelse og stor involvering i efterværnet. Desuden peger SFI-rapporten på, at Danmark ikke har lavet dokumenteret forskning, der belyser, hvilken effekt efterværnet efterfølgende har haft på de unges voksertilværelse. Det undrer mig, at der ikke er lavet opfølgende undersøgelser, idet samfundet bruger mange ressourcer på området. Det afsluttende spørgsmål i interviewene med de unge fra Bogruppen sætter fokus på, hvordan opholdet i Bogruppen har hjulpet dem til en selvstændig voksen-tilværelse. Evalueringen af Bogruppen fokuserer hermed på, hvilken effekt efterværnet har haft for den unge i bestræbelsen på at opnå en selvstændig voksertilværelse. Specialet bidrager derved med ny viden omkring effekten af efterværn i Danmark.

7.4 Validitet og realibilitet

Ifølge Kvale & Brinkmann (2009) kan og skal kvalitative undersøgelser valideres for at kunne benyttes som videnskab. Validiteten refererer i denne sammenhæng til sandheden, rigtigheden og styrken af et udsagn og må ses som et udtryk for, hvor sikkert undersøgelsens data beskriver det forhold, som den ønsker at beskrive

Kandidatuddannelsen i Pædagogisk Psykologi

Navn: Trine Teglgård Christensen

Vejleder: Poul Nissen

Omfangskrav: 144.000-192.000 anslag

Skriftligt speciale

Studienummer: 20111894

Vinter 2014

Specialets omfang: 191.863

[Type text]

[Type text]

[Type text]

(Ibid.). Afsnittet omhandler først en diskussion af undersøgelsens metodologiske begrænsninger. Efterfølgende redegøres der for validiteten af den anvendte teori i undersøgelsen.

7.4.1 En diskussion af undersøgelsens metodologiske begrænsninger

I en empirisk funderet undersøgelse er det vigtigt at diskutere undersøgelsens metodologiske begrænsninger, herunder hvilke begrænsninger den fænomenologiske tilgang kan medføre undersøgelsen, samt validiteten af resultaterne og realibiliteten af undersøgelsen.

Udfordringen i at benytte en fænomenologisk tilgang i et kvalitativt forskningsinterview er først og fremmest, at den er fuldstændig åben og fordomsfri. Man kan således ende med en særdeles bred empirisk indsamling. Derudover kritiseres fænomenologien for, at det synes umuligt at gennemføre en helt teorifri beskrivelse (Jacobsen, Schnack, Wahlgren & Madsen, 2009). Det kan hermed diskuteres, hvorvidt det er lykkedes at have en fænomenologisk tilgang i dataindsamlingen, trods ønske herom.

Under interviewene var jeg opmærksom på en kontinuerlig kontrol af den indhentede information fra informanterne som en slags validering på stedet. Dette skete bl.a. igennem en interesse for en mere omhyggelig forklaring af konkrete udsagn, idet Kvale og Brinkmann (2009) udtrykker, at et validt argument er velbegrundet, forsvarligt, fornuftigt, stærkt og over-bevisende. Valideringen af informanternes udsagn kom bl.a. til udtryk ved, at jeg som forsker viste interesse for at høre mere uddybende om de specifikke udsagn, gennem spørgsmål som: "Når du siger sådan, hvad mener du så helt præcis?".

Forskellige faktorer kan have haft indflydelse på undersøgelsens resultater. For det første er det vigtigt at gøre læseren opmærksom på, at Paul Dearman, som er ansvarlig for Bogruppen, har udvalgt de 10 unge informanter. Det giver selvfølgelig stadig et alsidigt billede af efterværnet på Holmstrupgård, idet Paul udtrykker, at han har spurgt alle de unge, som han kan huske, har været tilknyttet Bogruppen de seneste 6 år. Når en ung forlader Bogruppen bliver alle data slettet. Man kan stille et kritisk spørgsmål: Om Paul har udvalgt de unge, han kan huske, idet de har haft positive oplevelser med Bogruppen? Denne hypotese kan afkræftes, idet evalueringen indeholder de unges positive samt negative oplevelser af Bogruppen. I den forbindelse er det, i en diskussion af undersøgelsen, vigtigt at informere læseren om, at analysen og diskussionen tager afsæt i primært én af de 10 unge, Anja. Dette afsæt er taget ud fra, at jeg i en evaluering af Bogruppen finder det væsentligt at rette fokus mod, hvordan efterværnet kan forbedres i fremtiden. Anja fortæller i interviewet, at Bogruppen ikke har hjulpet hende til en selvstændig voksentilværelse, hvilket jeg mener er relevant at diskutere og undersøge nærmere i en evaluering. Diskussionen kunne have fokuseret på, hvordan Bogruppen, ifølge størstedelen af de unge, gør et godt stykke efterværnsarbejde. Jeg vurderer dog, at en evaluering af Bogruppen, hvor fokus er på at forbedre efterværnsindsatsen i fremtiden, er mere relevant og anvendelig for personalet i efterværnet.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

En anden faktor, som også kan have haft indflydelse på resultaterne af undersøgelsen, er at 4 af de 10 unge har haft Henning som kontaktpædagog. Henning er gået på pension og det har derfor ikke været muligt at lave et interview med ham. Når jeg, i interviewene med de unge, spørger ind til deres forhold til kontaktpædagogen, har denne faktor uden tvivl haft betydning for den komparative analyse og ikke mindst den endelige evaluering af Boggruppen.

Ser jeg med et kritisk blik på min interviewguide, spørger jeg i det afsluttende spørgsmål, hvordan Boggruppen har hjulpet den unge til en selvstændig voksertilværelse. Jeg har derved en forforståelse, som siger, at Boggruppen har hjulpet dem til en selvstændig voksertilværelse. I interviewet med Anja fik jeg øjnene op for, at spørgsmålet bliver stillet forkert, idet hun svarer, at Boggruppen ikke har hjulpet hende til en selvstændig voksertilværelse.

Interviewundersøgelsen beskriver gennem kvalitative interviews, hvordan tidligere anbragte unge oplevede efterværnet på Holmstrupgård, med udgangspunkt i tre forskningsspørgsmål. Dette betyder, at dataene er indhentet fra informanternes personlige oplevelser af efterværnet, hvilket gør det svært at "måle". Til gengæld kan mine interviewguides vise min tilgang til interviewene og herved gentages af andre. Det er dog ikke realistisk at tro, at interview-resultaterne som sådan kan overføres direkte til andre interviewpersoner og situationer. Resultaterne er vanskelige at generalisere, idet der kun er 10 informanter. De giver dog et alsidigt billede af de unges oplevelser af Boggruppen inden for de seneste 6 år.

7.4.2 Validiteten af den anvendte teori

Det er vigtigt at redegøre for validiteten af den teori, jeg anvender til undersøgelsen. Jeg forholder mig således kritisk til de metoder, teorien anvender for derved at undersøge validiteten af den viden, som inddrages.

Lave & Wengers sociale praksisteori (Lave & Wenger, 2003) tager afsæt i Laves antropologiske forskning i Liberia fra 1970'erne, der omhandler, hvordan skrædderlærlinge lærte deres fag. Lave observerede i dette feltstudie ikke nogen form for undervisning fra mesterens side, hvilket tvang hende til at revurdere sine teoretiske forudsætninger og forlade tanken om, at læring bygger på undervisning. Lave begyndte i stedet at undersøge de læringsressourcer, som fandtes i det praksisfællesskab, skrædderlærlingenes arbejde foregik i. Lave og Wenger forfølger denne tematik i deres bog om situeret læring fra 1991 (dansk udgave 2003). På baggrund af fem case-studier af mesterlære i moderne og traditionelle samfund formuleres en almen teori om læring. Læring betones her som en dynamisk proces, der forudsætter en forbundethed i et praksis-fællesskab

[Type text]

[Type text]

[Type text]

samt en forandring af den enkeltes deltagelse i praksisfællesskabet (Lave & Wenger, 2003). Lave og Wengers sociale praksisteori kan påregnes som mere valid, idet den er baseret på store mængder af forskning.

Ser man kritisk på Lave og Wengers sociale praksisteori, kan man stille spørgsmålet: Hvordan ved man, om man har fat i et praksisfællesskab? Er et fællesskab et praksisfællesskab, når det, ifølge Wenger (2004), består af de tre dimensioner: gensidigt engagement, fælles virksomhed og fælles repertoire? Jeg har i specialet valgt at benytte mig af begrebet praksisfællesskab, idet jeg mener, at fællesskabet, Boggruppen, indeholder de tre dimensioner.

Desuden har jeg i diskussionsafsnit 7.1.1 kritiseret Lave og Wengers sociale praksisteori, eftersom der i bevægelsen fra legitim perifer deltagelse til fuld deltagelse i praksisfællesskabet, opstår problemer i teoriens forklaringssevne i forhold til at begribe, hvad der sker, når en deltager opnår fuld deltagelse. Den sociale praksisteori beskriver ligeledes ikke, hvordan individet tager læringen fra et praksisfællesskab med over i et andet praksisfællesskab. Jeg mener derfor ikke, at Lave og Wengers sociale praksisteori kan stå alene i besvarelsen af min problemformulering og har derfor valgt at inddrage Dreier (1999), som indenfor kritisk psykologi betragter læring som noget, der er knyttet til en personlig deltagerbane.

Deci (1972b) gennemførte i begyndelsen af 1970'erne nogle eksperimenter, som viste, at hvis man aflønner forsøgspersoner med nogle få dollars for at udføre en aktivitet, udviser de mindre interesse for aktiviteten, når belønningen ophører, end personer, der bare bliver bedt om at udføre aktiviteten uden betaling. Deci forklarede dette med, at den belønnede person oplever sin autonomi indskrænket. Når en person forsøger at kontrollere en anden persons handling udefra ved uddeling af belønninger, medfører dette reduceret motivation (Deci, 1971). Eksperimentet var det første af mange, som fik Ryan & Deci til at fremsætte den hypotese, at alle mennesker har et medfødt behov for selvbestemmelse og autonomi. Resultaterne blev senere gentaget i flere laboratorieundersøgelser (Deci, 1972a) og lignende eksperimenter blev efterfølgende gentaget både af Ryan & Deci samt andre forskere. Ryan og Deci's (2000) selvbestemmelsesteori må betegnes som mere valid, idet den er baseret på metaanalyser.

Jeg har i diskussionsafsnit 7.1.2 kritiseret Ryan & Deci's motivationsmodel, idet den ydre motivation opdeles i fire forskellige kategorier, hvorimod den indre motivation udelukkende bygger på nydelse og iboende tilfredshed. Samtidig er forskellen på integration og indre motivation svært at skelne. De ovenstående faktorer kan gøre teorien kompleks at arbejde med. Jeg vurderer, at en opdeling af den indre motivation i underkategorier, samt en mere markant forskel på den ydre og indre motivation, kan gøre SDT nemmere at anvende i praksis.

Richard S. Lazarus' (2006) tanker om følelser og relationel mening udspringer af hans arbejde i 1950'erne. Et tidligt eksperiment udført af Lazarus og Eriksen (1952) dokumenterede, at en stresset situation fik nogle testpersoner til at reagere med et øget præstationsniveau, mens niveauet hos andre af testpersonerne faldt. Som følge af dette eksperiment og senere laboratorieforskning samt feltstudier, stod det klart, at reaktionerne

[Type text]

[Type text]

[Type text]

under stress ikke kan forudsiges uden at se på personlighedstræk og processer, som kan forklare individuelle forskelle i responsen på stressfaktorer (Lazarus, 2006). Richard S. Lazarus' (Ibid.) teori må betegnes som mere valid, idet den er baseret på metaanalyser.

Trods Lazarus' individuelle perspektiv på stress, kan man argumentere for, at der inddrages en kontekstuel betydning, idet han benytter sig af begrebet vurdering, hvor også miljøet og den individuelle ressourcer spiller en vigtig rolle, hvilket gør teorien anvendelig i forhold til specialet.

8. Konklusion

Dette speciale bygger på en fænomenologisk kvalitativ undersøgelse af 10 tidligere anbragte unge, som inden for de seneste 6 år har været tilknyttet efterværnet Bogruppen på Holmstrupgård. De unges interviews giver mulighed for at forstå sociale fænomener ud fra informanternes egne perspektiver for derved at beskrive verden, som den opleves af dem.

Konklusionen vil samle trådene i denne undersøgelse og redegøre for den retningsgivende og gennemgående problemstilling i specialet. Målet med undersøgelsen er at evaluere på de perspektiver, som de unges udsagn giver anledning til ud fra tre konkrete forskningsspørgsmål:

- Hvordan var den unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen?
- Hvordan oplevede den unge hjælpen og støtten fra pædagogerne i Bogruppen?
- Hvordan oplevede den unge brugerindflydelsen i Bogruppen?

Undersøgelsen resulterede i 173 siders empirisk materiale, som er blevet vurderet, analyseret og diskuteret, hvilket nu gør det muligt at besvare problemformuleringen i en endelig konklusion på evalueringen af Bogruppen.

8.1 Hvordan var den unges relationelle samspil med pædagogerne i Bogruppen?

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Ifølge 9 af de unge har det relationelle samspil med pædagogerne været godt eller meget godt, hvilket har haft stor betydning for deres oplevelser af udslusningen. De unge udtrykker, at kemien spiller en stor rolle for, hvor tæt relationen til pædagogerne kan blive. 6 af de 10 unge udtrykker, at de følte sig tæt tilknyttet deres kontaktpædagog. Om relationen til kontakt-pædagogen bliver tæt og fortrolig afhænger af kemien mellem den unge og pædagogen. Idet den unge får tildelt én kontaktpædagog, spiller held en afgørende rolle for, om relationen bliver tæt. Hvis de unge i fremtiden kan få mulighed for at have indflydelse på valget af kontaktpædagog, kan det ifølge pædagogen Tekla, øge de unges muligheder for en tæt relation, hvor kemien og dermed fortroligheden er tilstede. Dette er ifølge informanterne vigtige faktorer for den gode udslusning.

7 af de unge peger på, at de har haft en meget tæt relation til Paul, den ansvarlige for Bogruppen. Dette skyldes primært, at Paul altid giver sig tid til at tale med de unge, uanset om han er på arbejde eller ej. Pauls store engagement giver de unge en oplevelse af, at de betyder noget for ham. Undersøgelsen viser, at Pauls tilgængelighed kan have bevirket, at en stor del af de unge foretrækker at tale med ham fremfor de øvrige pædagoger - herunder også deres respektive kontaktpædagog. Det er væsentligt, at pædagogerne indbyrdes er opmærksomme på denne faktor, således de er bevidste om, hvilke konsekvenser de forskellige former for tilgængelighed kan medføre det relationelle samspil mellem de unge og pædagogerne.

De unges forhold til pædagogerne i Bogruppen er på flere områder anderledes, end det forhold de havde til pædagogerne på døgninstitutionen, Holmstrupgård. I Bogruppen er de unge blevet tildelt et større ansvar for deres eget liv. 7 af de unge udtrykker ligeledes, at de er blevet behandlet som voksne i Bogruppen, samt at forholdet til pædagogerne bærer præg af mere lige-værdighed i Bogruppen end på døgnafdelingerne.

De unge beskriver Bogruppen som en station, der forbereder dem på en selvstændig voksen-tilværelse. En station, som de selv har valgt at være en del af, og hvor de har mulighed for at lære, hvordan man klarer sig selv - lige fra madlavning til socialt samvær og administrering af egen økonomi/budgetplanlægning.

Ifølge 8 af de unge har opholdet i Bogruppen givet dem tryghed ved at vide, at man er en del af noget - en del af Bogruppen. De er en del af et fællesskab, hvor de sammen har lært, hvordan man klarer en selvstændig voksentilværelse i egen bolig. De 2 unge, som i undersøgelsen beskriver, at de ikke følte sig som en del af fællesskabet i Bogruppen, er ligeledes de to unge, som fortæller, at Bogruppen ikke har hjulpet dem til en selvstændig voksentilværelse. Den ene af de unge, Sanne, ønskede ikke at være en del af fællesskabet i Bogruppen, idet hun flyttede på kollegium umiddelbart efter udskrivelsen fra døgnafdelingen. Sanne benyttede sig udelukkende af efterværnet i form af praktisk hjælp fra pædagogerne. I stedet peger hun på, at hendes familie havde større indflydelse på læringen i udslusningen, end Bogruppen havde. Ifølge Sanne er hendes familie årsagen til, at hun i dag klarer en selvstændig voksentilværelse.

Den anden af de to unge, Anja, ønskede at være en del af fællesskabet i Bogruppen, men følte ikke, at hun havde noget tilfælles med de andre unge i Bogruppen og heller aldrig fik det, i den tid hun var tilknyttet efterværnet. Ifølge Anja kan hendes manglende oplevelse af at være en del af fællesskabet skyldes, at de andre unge i Bogruppen kom fra døgnafdelingerne, Kvisten og Lunden, hvorimod hun selv, som den eneste, var fra

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Pilen. De andre unge kendte hermed hinanden, da de blev tilknyttet Boggruppen, hvorimod Anja havde et begrænset kendskab til de øvrige unge. Denne potentielle forhindring, allerede inden Anja blev tilknyttet Boggruppen, kan ifølge Lave og Wenger (2003) have medført, at hun aldrig opnåede rollen som legitim perifer deltager og dermed fra begyndelsen blev ekskluderet fra læringspotentialet. Der kan stilles spørgsmål ved, hvorvidt omfanget af støtten fra pædagogerne i Boggruppen har været tilstrækkelig til at hjælpe Anja med at få adgang til praksisfællesskabet. Støtten fra pædagogerne er ifølge Lave og Wenger (2003) en forudsætning for, at den nyankomne kan få adgang til praksis. Den manglende støtte fra pædagogerne i Boggruppen kan hænge sammen med, at Anja udelukkende talte med pædagogerne fra døgnafdelingen de første 2 år i Boggruppen, idet pædagogerne på døgnafdelingen kendte til Anjas måde at have det dårligt på. Denne afhængighed af døgnafdelingen og pædagogerne kan formentlig have haft betydning for Anjas engagement og motivation i tilknytningen til Boggruppen og dermed til praksisfællesskabet. Anja har måske ikke haft et behov for at engagere sig i Boggruppen, idet hun vidste, hun altid kunne tale med pædagogerne på døgnafdelingen. Ud fra ovenstående kan det konkluderes, at pædagogerne både på døgnafdelingen og i Boggruppen skal være opmærksomme på, hvorvidt de unge føler sig som en del af fællesskabet. De unges oplevelse af at være en del af praksis-fællesskabet kan have stor betydning for effekten af deres udslusning og senere følelsen af at kunne klare en selvstændig voksentilværelse.

8.2 Hvordan oplevede den unge hjælpen og støtten i Boggruppen?

Halvdelen af de unge har primært oplevet hjælpen og støtten fra pædagogerne i form af praktiske opgaver såsom kørsel, hjælp til forståelse af papirer fra kommunen osv. Enkelte unge har tilmed brugt pædagogerne til at få styr på økonomien bl.a. ved at få lagt budgetter og hjælp til at søge SU. 3 unge udtrykker, at hjælpen og støtten hovedsageligt har været på det personlige plan, f.eks. til at holde styr på aftaler og hjælp til det sociale samspil med de andre unge og pædagogerne. 2 unge udtrykker specifikt, at hjælpen og støtten for dem har ligget i at vide, at pædagogerne altid står parat, hvis de skulle have brug for hjælp.

Overgangen fra døgninstitutionen til Boggruppen var for halvdelen af de unge en positiv oplevelse, som de glædede sig til. For de resterende 5 var det en skræmmende oplevelse, som syntes uoverkommelig og/eller stressende. De unge oplevede i den forbindelse manglende hjælp og støtte fra pædagogerne, og den stressende overgang skyldtes, ifølge de unge, hovedsageligt et manglende kendskab til Boggruppen, herunder de andre unge og pædagogerne, da de blev tilknyttet.

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Idet halvdelen af de unge beskriver overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen som stres-sende, kan det konkluderes, at pædagogerne er nødt til at forberede de unge optimalt i håndteringen af skiftet til Bogruppen. Ifølge Lazarus og Folkman (1984) forstås coping-processen som adfærdsmæssige og kognitive bestræbelser på at håndtere de indre eller ydre krav, som ifølge individets vurdering overskrider dets ressourcer. Coping skal ses som et relationelt begreb, hvor den miljømæssige situation og individets personlighed inddrages. Inddragelse af de unge i overgangen til Bogruppen så tidligt som muligt på døgnafdelingen, kan være et muligt tiltag til at mindske de unges stressfaktorer. De unge får således langsomt kendskab til pædagogerne samt de øvrige unge i Bogruppen og rustes dermed til at 'cope' voksenlivets udfordringer. Man kan omvendt diskutere, hvilke implikationer en tidlig indsats kan medføre, i og med at de unges barndom/ungdom forkortes på døgnafdelingen i ønsket om at forberede dem til voksenlivet. Samtidig viser undersøgelsen, at de unge, som er tilknyttet en afdeling, har svært ved at overskue nye bekendtskaber, til f.eks. pædagogerne fra Bogruppen.

Undersøgelsen har ligeledes belyst en anden central faktor, som kan have haft afgørende betydning for, hvorfor halvdelen af de unge har oplevet stressfaktorer i overgangen fra døgn-afdelingen til Bogruppen. Denne faktor omhandler det manglende samarbejde mellem Bogruppen og døgnafdelingerne. Pædagogerne i Bogruppen peger selv på, at samarbejdet med døgnafdelingerne er det svage punkt. De udtaler, at døgnafdelingerne ikke griber bolden, når en ung udtrykker at være parat til at blive tilknyttet efterværnet. Dette kan, ifølge pædagogerne i Bogruppen, medvirke til at øge stressniveauet, idet de unge ikke selv har indflydelse på, hvornår de bliver en del af Bogruppen. Idet Bogruppen og døgnafdelingerne er fysisk (geografisk) tæt placeret, skaber det mulighed for, at medarbejderne på tværs af børne- og voksensystemet kan mødes og dele erfaringer samt afholde møder i fælles regi. Dette kan i højere grad fremme en forståelse af, hvor efterværnsarbejdet skal føre hen, hvilket kan medvirke til fælles fodslag i arbejdet med de unge. Det overordnede mål, for alle vedkommende, er vel i bund og grund at gøre overgangen for de unge så flydende som muligt.

8.3 Hvordan oplevede den unge brugerindflydelsen i Bogruppen?

Brugerindflydelsen i Bogruppen har for alle de deltagende unge fungeret optimalt. Ifølge de unge har de haft stor indflydelse på beslutninger vedrørende deres eget liv og udtrykker ligeledes, at de har fået lov at tage ansvar for deres egne mål og handlinger. Oplevelsen af medindflydelse er medvirkende til at skabe det engagement og den motivation, der er vigtige faktorer til at forberede de unge på at klare sig som selvstændige voksne.

De unge går fra en meget indgribende foranstaltning mod en mere selvstændig tilværelse, hvor de selv skal tage ansvar for beslutninger vedrørende deres eget liv. De unge skal, ifølge pædagogerne i Bogruppen, afinstitutionaliseres, når de bliver tilknyttet efterværnet. Det handler i den forbindelse om at styrke de unges indefrakommende motivation, således at de unge handler ud fra egne motiver og lyster, hvilket kan medføre en indre tilfredsstillelse. Ifølge Ryan & Deci (2000) resulterer den indre motivation ligeledes i læring af høj kvalitet,

[Type text]

[Type text]

[Type text]

hvilket tilmed er en vigtig faktor i de unges udslusning fra døgninstitutionen. Pædagogerne i Bogruppen kan fremme de unges indre motivation ved at give dem indflydelse og autonomi samtidig med, at de unge opnår en oplevelse af at være kompetente kombineret med en oplevelse af gode relationer og tilhørsforhold. De unges oplevelser af autonomi og selvbestemmelse fremmes bl.a. ved, at pædagogerne i Bogruppen involverer dem i udslusningsprocessen og giver dem en oplevelse af valgfrihed og selvstyring. Undersøgelsens resultater viser entydigt, at Bogruppen overlader meget ansvar og indflydelse til de unge samt involverer dem i hele udslusningsprocessen. Derudover skal efterværnet foregå i et trygt miljø, hvor behovet for tilhørsforhold kan støttes ved, at de unge har mulighed for at samarbejde og etablere fællesskaber samtidig med, at der er et positivt samspil mellem pædagogen og de unge. Pædagogerne skal således være opmærksomme på, om de unge oplever sig som en del af fællesskabet i Bogruppen. Er dette ikke tilfældet, kan pædagogerne med fordel, for at de unge får mest muligt ud af efterværnet, hjælpe dem med at få adgang til praksisfællesskabet. De unges oplevelse af kompetence kan fremmes gennem en differentieret og fleksibel udformning af opgaver, således at udfordringen er justeret i forhold til den enkelte. Ovenstående krav til Bogruppen kan give udfordringer for pædagogerne i arbejdet med de unge, idet de må indstille sig på at arbejde individuelt med de unge, da graden og mængden af udfordringer for den enkelte unge er individuelle.

8.4 Perspektivering

På baggrund af konklusionen vil jeg i perspektiveringen diskutere de praktiske implikationer specialet giver anledning til samt bibringe forslag til yderligere forskning af efterværnet på Holmstrupgård.

Pædagogerne i Bogruppen kan med fordel være opmærksomme på om den nuværende måde at tildele en kontaktpædagog til den unge kan gøres anderledes i fremtiden. Undersøgelsen har vist, at faktorer som kemi og fortrolighed spiller en stor rolle hos de unge for den tætte relation til kontaktpædagogen. Kan den unge få mulighed for at have medindflydelse i valget af kontaktpædagog kan det, ud fra undersøgelsens resultaterne, medføre en tættere relation mellem den unge og pædagogen. En relation hvor kemi, fortrolighed og dermed samarbejde er tilstede fra begyndelsen, hvilket kan have stor betydning for den gode udslusning.

Idet undersøgelsen har vist, at samarbejdet mellem Bogruppen og døgnafdelingerne ikke fungerer optimalt, vil det i en ny undersøgelse være spændende og relevant at lave en evaluering af, hvordan samarbejdet kan optimeres, således at færre unge oplever stress-reaktioner i overgangen fra døgnafdelingerne. Et konkret

[Type text]

[Type text]

[Type text]

løsningsforslag kan være et øget fokus på et bedre samarbejde mellem Bogruppen og døgnafdelingerne, som bygger på en bedre kommunikation og hermed brobygning. Pædagogerne i Bogruppen og på døgnafdelingerne må være sammen om at afstemme deres forskellige forventninger og meninger om, hvornår en ung er klar til overgangen fra døgnafdelingen til Bogruppen. For der er ingen tvivl om, at to instanser som begge er bekendte med det overordnede mål, samarbejder bedre og har større tillid til hinanden.

Undersøgelsen bidrager med ny viden på forskningsområdet *efterværn* i Danmark, idet den har fokus på tre temaer, som undersøges dybdegående. Undersøgelsen har bl.a. vist, at de unge i Bogruppen oplevede at blive inddraget i deres egen sag i udslusningen, hvorimod andre undersøgelser (Mølholt et al., 2012) påviser det modsatte. Endvidere har det afsluttende spørgsmål i interviewene med de unge medført ny viden om effekten af efterværn, idet interviewene afrundes med at spørge de unge, hvordan tilknytningen til Bogruppen efterfølgende har hjulpet dem til en selvstændig voksentilværelse.

9. Litteraturliste

9.1 Bøger og artikler:

Andersen, Marie Brøgger, Henriksen, Klaus Goldschmidt & Horst, Marlene Na-Yung (2012): *Det gode efterværn. Tidligere anbragte unges positive fortællinger om efterværn*, 2. udgave, 1. oplag, Socialstyrelsen AKA-Print, Aarhus

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Antle, B.F., Johnson L., Barbee A. & Sullivan D. (2009): "Fostering Interdependent Versus Independent Living in Youth Aging Out Of Care Through Healthy Relationships", *Families in Society – the Journal of Contemporary Social Services*, 90(3), s. 309-315

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative Metoder – en grundbog*, 1. udgave, 1. oplag, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag

Chalmer, A. F (2003): *Hvad er videnskab? – en indføring i moderne vidensteori*. 1. udgave, Gyldendal, København

Christensen, Gerd (2005): *Etiske konstruktioner i det kvalitative forskningsinterview*. I Jensen, Jesper Bechmann & Christensen, Gerd, *Psykologiske og pædagogiske metoder, kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis*, 1. udgave, Roskilde Universitetsforlag

Christensen, Gerd (2009): *Psykologiens videnskabsteori*, Roskilde Universitetsforlag

Deci, Edward L. (1971): *The effects of externally mediated rewards on intrinsic motivation*. *Journal of Personality and Social Psychology* 18, 105-115

Deci, Edward L. (1972a): *Intrinsic motivation, extrinsic reinforcement, and inequity*. *Journal of Personality and Social Psychology*, in press

Dreier, Ole (1999): *Læring som ændring af personlig deltagelse i sociale kontekster*, I Nielsen, Klaus og Kvale, Steinar, *Mesterlære: Læring som social praksis*. Hans Reitzels Forlag, København

Fog, Jette (2007): *Med samtalen som udgangspunkt*, Akademisk Forlag. København 2007

Goffman, Erving (1967): *Anstalt og menneske den totale institution socialt set*, 1. oplag, Jørgen Paludans Forlag

Hansen, Mogens, Thomsen, Poul & Varming, Ole (2008): *Psykologisk-pædagogisk ordbog*, 16. udgave, 1. oplag, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København

Jacobsen, Bo, Schnack, Karsten, Wahlgren, Bjarne & Madsen, Mikkel Bo (2009): *Videnskabsteori*, 2. udgave, 5. oplag, Nordisk Forlag A/S, Copenhagen

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Jensen, Peter (2010): *Magten i det praktiske pædagogiske døgnarbejde med børn og unge*, Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter (SPUK) artiklen har tidligere været bragt i Gi Los nr. 2, 2010

Järvinen, Margaretha (2005): *Interview i en interaktionistisk begrebsramme*. I Järvinen, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna, *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv – Interview, observationer og dokumenter*, 1. udgave, 1. oplag, kap. 2, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag 2005

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009): *Interview – introduktion til et håndværk*, 2. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Larsen, Steen Nepper & Pedersen, Inge Kryger (2011): *Sociologisk Leksikon*, 1. udgave, 1. oplag, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag

Lave, Jean & Wenger, Etienne (2003): *Situeret læring – og andre tekster*, Hans Reitzels Forlag København

Lazarus, R.S. & Erikson, C.W. (1952): *Effects of failure stress upon skilled performance*. *Journal of Experimental Psychology* 43, 100-105

Lazarus, Richard S. & Folkman, Susan (1984): *Stress, appraisal and coping*, Springer Publishing Company, New York

Lazarus, Richard S. (1999): *Stress and Emotion. A new Synthesis*, Springer Publishing Company, New York

Lazarus, Richard S. (2006): *Stress og følelser – en ny syntese*, Akademisk Forlag, København

Mølholt, Anne-Kirstine, Stage, Sofie, Pejtersen, Jan Hyld & Thomsen, Pia (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge – en evidens- og erfaringsopsamling*, SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd, Rosendahls – Schultz Grafisk A/S, København 2012

Nissen, Poul (2007): *Videnskabelige tekster – en vejledning*, Psykologisk Forlag A/S, 1. udgave, 1. oplag

Olesen, Carsten Frank, Ertmann, Bo & Zobbe, Karen (2003): *Efterværn – Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn*, Teori og Metodecentret 2003

Pahuus, Mogens (2007): *Hermeneutik*. I: Collin, F. & Køppe, S., *Humanistisk videnskabsteori*. DR Multimedie, 2. udgave, 4. oplag

Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2000): *Intrinsic and Extrinsic Motivations. Classic Definitions and New Directions*, University of Rochester by Academic Press 2000

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2002): *Overview of Self-Determination Theory*. I Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. Handbook of Self-Determination Research, University of Rochester Press

Servicestyrelsen (2011): *Håndbog om barnets reform*, 1. oplag, maj 2011, 12000 stk. Servicestyrelsen, Oberthur

Staubæs, Dorthe & Søndergaard, Dorte Marie (2005): *Interview i en tangotid*. I Järvine, Margaretha & Mik-Meyer, Nanna, Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv – Interview, observationer og dokumenter, 1. udgave, 1. oplag, kap. 3, Forfatterne og Hans Reitzels Forlag 2005

Stein, Mike & Carey, Kate (1986): *Leaving care*, Basil Blackwell, Oxford, 1986

Wenger, Etienne (2004): *Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet*, Hans Reitzels Forlag, København 2004

9.2 Websider og online artikler:

Børns Vilkår (2010): Baggrund for Trivselsprojekt – hørings svar barnets reform – børns vilkår. Tilgængelig på: <http://www.bornsvilkar.dk/~media/bv/pdf/h%C3%B8ringssvar%20barnets%20reform%20-%20b%C3%B8rns%20vilk%C3%A5r.ashx> Besøgt 19.03.2014

Deci, Edward L. (1972b) : *The effects of Contingent and Noncontingent Rewards and Controls on Intrinsic Motivation*, I Organizational Behavior and Human Performance 8, p. 217-229 University of Rochester. Tilgængelig på: http://www.selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/1972_Deci_OBHP.pdf Besøgt 04.09.2014

Den Danske Ordbog (2014): Tilgængelig på: <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=f%C3%A6llesskab> Besøgt 02.07.2014

Holmstrupgårds hjemmeside (2014): Tilgængelig på: <http://www.holmstrupgaard.rm.dk/> Besøgt 10.01.2014

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold (2014): *Barnets Reform*. Tilgængelig på:

<http://www.sm.dk/temaer/sociale-omraader/boern-unge-og-familie/barnetsreform/Sider/default.aspx> Besøgt

04.03.2014

Retsinformation (2003): Lov om en satsreguleringsprocent. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=5441> Besøgt 16.03.2014

Socialministeriet (2013): *Bekendtgørelse af lov om sociale service*. Tilgængelig på:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=158071#Afs4> Besøgt 23.02.2014

Socialstyrelsen (2014a): *Barnets Reform*. Tilgængelig på:

<http://www.socialstyrelsen.dk/boern-og-unge/barnets-reform> Besøgt 04.03.2014

Socialstyrelsen (2014b): *Efterværn*. Tilgængelig på:

<http://www.socialstyrelsen.dk/boern-og-unge/eftervaern> Besøgt 04.03.2014

Socialstyrelsen (2014c): *Brugerinddragelse – Brugerindflydelse hvad taler vi om?* Tilgængelig på:

<http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/socialpsykiatri/udgivelser/bladet/2008/nr.-3-tema-brugerindflydelse/brugerinddragelse-brugerindflydelse-hvad-taler-vi-om> Besøgt 10.01.2014

Stein, Mike (1997): "What works in Leaving care? - Summary". Tilgængelig på:

<http://www.barnardos.org.uk/wwlcare.pdf> Besøgt 18.03.2014

9.3 Bilag vedlagt på CD:

Bilag 1: Interviewguide - De unge

Bilag 2: Interviewguide – Pædagogerne

Bilag 3: Uddybet resultat afsnit – De unge og pædagogerne

Bilag 4: Maya – transskriberet interview

Bilag 5: Mette – transskriberet interview

Bilag 6: Konrad – transskriberet interview

Bilag 7: Sanne – transskriberet interview

Bilag 8: Katrine – transskriberet interview

Bilag 9: Phillip – transskriberet interview

[Type text]

[Type text]

[Type text]

Bilag 10: Anja – transskriberet interview

Bilag 11: Morten – transskriberet interview

Bilag 12: Line – transskriberet interview

Bilag 13: Mona – transskriberet interview

Bilag 14: Tekla – transskriberet interview

Bilag 15: Jesper – transskriberet interview

Bilag 16: Lene – transskriberet interview